

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AİLE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEK EBEVEYNLİ AİLEDE YETİŞEN BİREYLERİN
BAĞLANMA STİLLERİ VE AİDİYET İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ**

Şeyma ERBAŞ

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Mert AKCANBAŞ

İSTANBUL, 2022

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AİLE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEK EBEVEYNLİ AİLEDE YETİŞEN BİREYLERİN
BAĞLANMA STİLLERİ VE AİDİYET İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ**

Şeyma ERBAŞ

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Mert AKCANBAŞ

İSTANBUL, 2022

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin bağlanma stilleri ve aidiyet ilişkisinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Şeyma ERBAŞ

TEŞEKKÜR

Tezimin her aşamasında sabırla ve destekleri ile yanımda olan, kendisine ihtiyaç duyduğum her zaman bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan ve her zaman ve her koşulda beni motive eden tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Mert Akcanbaş'a bana olan inancı ve anlayışı için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmam süresince yanımda olan ve her zaman maddi ve manevi desteğini esirgemeyen çok değerli ailem; annem Nilgün Arık, ablam Betül Şekerci ve sevgili eşim Murat Erbaş'a, canım oğlum Çınar Erbaş'a tüm içtenliğimle teşekkür ederim.

Tez yazma sürecimde bana her zaman güç veren, hayata dair fikirleriyle bana yeni ufuklar açan arkadaşlarım Sümeyye Karaca, Songül Cengiz, Süheyla Tobi ve İsmihan Yücel'e teşekkür ederim.

Öğrencisi olduğum bu yolda görüşlerini, bilgilerini ve deneyimlerini paylaşan, gerek kişisel gelişimimde gerekse mesleki gelişimimde büyük katkılar sunan ve sunmaya devam eden, bende değerli izler bırakan tüm kıymetli hocalarıma çok teşekkür ederim.

Şeyma ERBAŞ

ÖZET

Bu araştırmada tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin bağlanma stilleri ve genel aidiyet ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma; tek ebeveynle büyümüş bireylerin Genel Aidiyet Ölçeği'nin alt ölçeklerinden olan dışlanma ve kabul edilme aidiyet düzeyi ile Üç Boyutlu Bağlanma Stili Ölçeği'nin alt ölçeklerinden olan güvenli, kaçınmacı/kaçınan, kaygılı/kararsız bağlanma stilini ortaya koymaya yönelik, ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. Araştırma grubunu 0-10 yaş aralığında tek ebeveynle büyümüş, 18 yaşından büyük bireyler olmak üzere 100 kişi oluşturmaktadır. Araştırma verilerin toplanmasında Kişisel Demografik Bilgi Formu, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği ve Genel Aidiyet Ölçeği kullanılmıştır. Ölçekler internet üzerinden katılımcılara iletilmiştir. Veri toplama aracından elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS 25.0 programı ile yapılmıştır. Çalışmanın verileri normallik varsayımları açısından incelendiğinde, Kolmogorov-Smirnov değerleri $p < 0.05$ olarak belirlenmiştir. Bundan dolayı ölçek ve alt ölçek puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için nonparametrik testlerden spearman korelasyon analizi yapılmıştır. Bununla birlikte ölçek ve alt ölçekler ile katılımcıların sosyodemografik verileri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek üzere nonparametrik testlerden Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Gruplar arasında anlamlı fark çıkması durumunda, anlamlılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için post-Hoc testi yapılmıştır. Varyansın homojen dağılmaması ve örneklem sayılarının eşit olmamasından dolayı Games-Howell Post-Hoc testi seçilmiştir. $p < 0.05$ istatistikçe anlamlı kabul edilmiştir.

Bu araştırma sonucunda tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin genel aidiyet düzeyi ile güvenli bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Genel Aidiyet Ölçeği puanı ile Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Güvenli Bağlanma”, “Kaygılı Kararsız Bağlanma” puanları arasında pozitif yönlü istatistikçe anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Genel Aidiyet alt ölçeklerinden “Kabul Edilme” puanı ile Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Güvenli Bağlanma” puanı arasında pozitif; “Kaçınan Bağlanma”, “Kaygılı Kararsız Bağlanma” puanları arasında negatif yönlü istatistikçe anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Genel Aidiyet alt ölçeklerinden “Dışlanma” puanı ile Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Kaçınan Bağlanma”, “Kaygılı Kararsız Bağlanma” puanları arasında pozitif yönlü istatistikçe anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırma sonucuna göre tek ebeveynli ailede yetişmiş

bireylerin bağlanma stilleri ile yaş, cinsiyet, çalışma durumu değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilirken; eğitim, gelir düzeyi, yaşadıkları ilişki süresi, güncel olarak kiminle yaşadıkları ve tek ebeveynli olma nedenleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Tek ebeveynli ailede yetişmiş bireylerin aile aidiyet düzeyleri ile yaş, eğitim, medeni durumu, karşı cinsle yaşadığı ilişki süresi arasında anlamlı bir fark olduğu görülürken; tek ebeveynle yaşama nedeni ve güncel olarak kiminle yaşandığı durumları, gelir düzeyi, cinsiyet, çalışma durumu değişkenleri arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Anahtar Kelimeler: Aidiyet Düzeyi, Bağlanma Stili, Tek Ebeveynlilik

ABSTRACT

In this study, it was aimed to examine the relationship between attachment styles and general belongingness of individuals who grew up in a single-parent family. The study was designed in a relational screening model to reveal the exclusion and acceptance level of belonging of individuals who have grown up with one parent, which is one of the subscales of the General Belonging Scale, and the safe, avoidant/avoidant, anxious/unstable attachment style, which is one of the subscales of the Three-dimensional Attachment Style Scale. The research group consists of 100 people, aged between 0-10, who grew up with a single parent and are older than 18 years of age. Personal Demographic Information Form, Three-Dimensional Attachment Styles Scale and General Affiliation Scale were used to collect the research data. The scales were delivered to the participants over the internet. Statistical analysis of the data obtained from the data collection tool was made with the SPSS 25.0 program. When the data of the study were analyzed in terms of normality assumptions, Kolmogorov-Smirnov values were determined as $p < 0.05$. Therefore, Spearman correlation analysis, one of the nonparametric tests, was performed to determine the relationship between the scale and subscale scores. In addition, Mann Whitney U test and Kruskal Wallis H test, which are nonparametric tests, were applied to determine whether there was a significant difference between the scale and subscales and the sociodemographic data of the participants. If there was a significant difference between the groups, the post-Hoc test was performed to determine between which groups the significance was. The Games-Howell Post-Hoc test was chosen because the variance was not distributed homogeneously and the sample numbers were not equal. $p < 0.05$ was considered statistically significant.

As a result of this research, a significant relationship was found between the general belonging level of individuals who grew up in a single-parent family and their secure attachment style. A statistically significant positive correlation was found between the General Belonging Scale score and the "Secure Attachment" and "Anxious Ambivalent Attachment" scores from the Three Dimensional Attachment Styles subscales. There was a positive correlation between the "Acceptance" score of the General Belonging subscales and the "Secure Attachment" score of the Three-Dimensional Attachment Styles subscales; A statistically significant negative correlation was found between the scores of "Avoiding Attachment" and "Anxious Unstable Attachment". A statistically

significant positive correlation was found between the "Exclusion" score from the General Belonging subscales and the "Avoid Attachment" and "Anxious Ambivalent Attachment" scores from the Three Dimensional Attachment Styles subscales. According to the results of the research, there was a significant difference between the variables of age, gender, and employment status of individuals raised in a single-parent family; No significant difference was found between education, income level, duration of relationship, with whom they currently live and the reasons for being a single parent. While it is seen that there is a significant difference between the family belonging levels of individuals raised in a single-parent family and their age, education, marital status, and duration of relationship with the opposite sex; No significant difference was found between the variables of whether or not to live with the family and with whom one is currently living, income level, gender, and employment status.

Keywords: Level of Belonging, Attachment Style, Single Parenting

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
1.1.Problem.....	4
1.2.Alt Problemler.....	4
1.3.Araştırmanın Amacı.....	5
1.4.Araştırmanın Önemi.....	5
1.5.Varsayımlar.....	7
1.6.Sınırlılıklar.....	7
1.7.Tanımlar.....	8
İKİNCİ BÖLÜM	
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1. AİLENİN YAPISI VE DÖNÜŞÜMÜ.....	9
2.1.1. Ailenin Tanımı.....	12
2.1.2. Ailenin İşlevleri.....	13
2.1.3. Aile Türleri.....	15
2.2.TEK EBEVEYNLİ AİLE FORMLARI	20
2.2.1. Boşanma /Ayrılma.....	21
2.2.2.Ölüm.....	23
2.2.3.Geçici Koşullar.....	25

2.2.4. Tercihe Bağlı.....	26
2.3. BAĞLANMA.....	28
2.3.1. Bağlanma Çeşitleri.....	30
2.3.1.1. Güvenli Bağlanma.....	30
2.3.1.2. Güvensiz Kaçınmacı/Kaçınan Bağlanma.....	31
2.3.1.3. Güvensiz Kaygılı/Kararsız Bağlanma.....	32
2.4. AİT OLMA.....	34
2.4.1.Aitlik İhtiyacı.....	35
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	36
3.1. Araştırmanın Modeli.....	36
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	36
3.3. Veri Toplama Araçları	37
3.3.1.Genel Aidiyet Ölçeği.....	37
3.3.2.Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği.....	38
3.4.Verilerin Analizi	39
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
4. BULGULAR.....	40
4.1.Ölçek ve Alt Boyut İlişkilerine Ait Korelasyon Sonuçları	42
BEŞİNCİ BÖLÜM	
5.TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER.....	52
KAYNAKLAR	63
EKLER	78
Ek 1.DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU	78
Ek 2.GENEL AİDİYET ÖLÇEĞİ	80
Ek 3.ÜÇ BOYUTLU BAĞLANMA STİLLERİ ÖLÇEĞİ.....	81
Ek 4. ÖZGEÇMİŞ	82

TABLÖLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Ülkelere Göre İki Ebeveynli ve Tek Ebeveynli Hane Oranları.....	19
Tablo 2: Katılımcılar ile İlgili Sosyodemografik Veriler.....	40
Tablo 3: Ölçek ve Alt Ölçeklerden Alınan Puanlara Ait Betimsel İstatistikler.....	41
Tablo 4: Ölçek ve Alt Boyut İlişkilerine Ait Korelasyon Sonuçları.....	42
Tablo 5: Katılımcıların Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Yaş Açısından Karşılaştırılması.....	43
Tablo 6: Katılımcıların Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması.....	43
Tablo 7: Katılımcıların Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Eğitim Düzeyi Açısından Karşılaştırılması.....	44
Tablo 8: Katılımcıların Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Çalışma Durumu Açısından Karşılaştırılması.....	45
Tablo 9: Katılımcıların Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Gelir Düzeyi Açısından Karşılaştırılması.....	45
Tablo 10: Katılımcıların Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Medeni Durum Açısından Karşılaştırılması.....	46
Tablo 11: Katılımcıların Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının İlişki Süresi Açısından Karşılaştırılması.....	46
Tablo 12: Katılımcıların Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Kiminle Yaşadıkları Açısından Karşılaştırılması.....	47
Tablo 13: Katılımcıların Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Tek Ebeveynle Büyüme Nedeni Açısından Karşılaştırılması.....	48

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Akt : Aktaran

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

G.A.Ö: Genel Aidiyet Ölçeği

f : Frekans

p : Anlamlılık Düzeyi

sd : Serbestlik Derecesi

SPSS : İstatistik Paket Programı

GAÖ: Genel Aidiyet Ölçeği

ASAGEM: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü

TAYA: Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

GİRİŞ

Aile kurumu geçmişten günümüze dek insanlık tarihinde varlığını sürdürebilen kutsal bir yapı olmuştur. Aile kurumunun insanlık tarihinden bu yana varlığını sürdürebiliyor olması işlevselliğinin dinamik bir şekilde var olduğunu göstermektedir. Bir başka deyişle de aile, toplumun en küçük yapı taşını oluşturmaktadır. Toplumların oluşmasında önemli bir rolü olan aile birliği her toplumun farklılığına göre de yapısal açıdan değişebilmektedir. Ancak bu değişim ve farklılaşmaya karşı aile kurumunun sosyal geçerliliği günümüze dek korunmuştur.

Aile kavramının evrensel boyutta geçerli tek bir tanımını yapmak mümkün değildir. Her toplumun kendi kuralları, inanışları, örf ve adetine göre aile kurumunun tanımları da değişmektedir. Yaygın bir düşünce olarak aile kavramı denildiğinde ‘anne-baba ve çocuktan oluşan’ çekirdek yapı anlaşılmaktadır (Ağacık, 2007). Tanımlanan bu yapının dünya üzerindeki bir çok reformsal değişimlerle birlikte kavramsal açıdan yetersiz kaldığı görülmektedir. Aile tanımının toplum bakış açısındaki tezahürü olan ‘çekirdek aile’ ya da ‘geniş aile’ kavramlarının çok ötesinde kalmıştır (Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü 2011, Stell ve ark 2012, Zastrow 2014). Sosyal ve toplumsal bir olgu olan aile kurumu geçmişten bu zamana dek tarih boyunca yaşanan değişimlere bağlı olarak yapı ve işlev açısından farklılar yaşamıştır (Akt. Güngör, 2020). Sosyal nedenler ve ekonomik koşullar gibi etmenler bu değişim ve dönüşümün nedenleri olarak görülmektedir (Gladding, 2015). Toplumsal değişimlere paralel olarak tıpkı diğer toplumsal kurumlar gibi genel kabul görülen aile yapısı da geleneksel aile yapısından çekirdek aile yapısına modern toplumun bir getirisi olarak sonrasında yaygınlaşmaya başlayan ‘tek ebeveynli aileler’i oluşturmaya başlamıştır. Geleneksel aile yapısındaki çözümlerle birlikte çekirdek aileler oluşmaya başlamış devamında ise çekirdek ailelerin yapısal değişikliklerine bağlı olarak tek ebeveynli aileler yaygınlaşmıştır (Karaca Aydın, 2019). Tek ebeveynli aile kısa bir tanım olarak çeşitli nedenlere bağlı, çocuğun bakımından sadece anne veya sadece babanın üstlenmiş olduğu tek bakıcı aile yapısıdır. Tek ebeveynli ailelerin oluşum nedenleri olarak boşanma sonucu, ölüm, tercihe bağlı ve geçici nedenlere dayalı sebepler sıralanabilmektedir (Aydiner Boylu, Öztop, 2013). Günümüzde özellikle tercihe bağlı tek ebeveynli ailelere fazlaca talep olduğu görülmektedir. Modernleşmeye bağlı evlilik kurumuna atfedilen değer azalıp nikahsız birlikteliklerin ve evlilik dışı doğumların

sayısının giderek artmakta olduğu yaygın olarak gör÷lmektedir (S÷leymanov, 2010). Tek ebeveynliğin günümüz modernleşme döneminde yaygınlaşmaya başlaması bu ailelerin çocuklarında bir takım problemleri ortaya çıkarmaktadır. Tek ebeveynli ailelerin oluşum şekline göre çocuklardaki psikolojik etkilenme düzeyleri de farklılaşmaktadır. Bu farklılıklara çalışmanın diğer bölümlerinde ayrıntılı bir şekilde değinilecektir. Ancak genel olarak bakıldığında tek ebeveynli ailelerde çocuğun bakım ve ihtiyaçları, ev düzeninin oluşturulması gibi temel sorumlulukların tek bir bakıcı tarafından giderilmeye çalışılması tek ebeveyne daha fazla sorumluluk ve yeni sorunlar oluşturabilmektedir (Güngör, 2020). Özellikle bir ebeveynin kaybıyla tek ebeveyne dönüşen ailelerin ekonomik yükümlülüğü, tam ebeveynli ailelerin ekonomik yükümlülüğünden daha fazla etkilenmekte olduğu gör÷lmektedir (Rober, 2010). Tek ebeveynli ailelerde ekonomik güvensizlikle birlikte yetersiz ve güvensiz alt yapı problemler oluşmaktadır. Bu problemler özellikle bağlanma döneminin büyük ölçüde tamamlandığı 0-6 yaş dönemini tek ebeveynlikle geçiren çocuklarda bir takım eksikliklerin yansıması olduğu görülür ve bu eksiklikler bireyin tüm yaşamına sirayet eder. Birey dünyaya geldiği ilk andan itibaren fizyolojik ve sevgi, güvenlik gibi psikolojik ihtiyaçların bir kişi tarafından karşılandığı duygusal, fiziksel süreçlerin tümüne bağlanma adı verilmektedir (Bowlby, 1982: s.670). Beslenme, bakım gibi fizyolojik ihtiyaçların ve sevgi ihtiyacı gibi psikolojik ihtiyaçların tam olarak karşılanmadığı bağlanma dönemindeki çocuklarda, bağlanmanın güvenli bir şekilde tamamlanamaması sonucu yetişkinlik döneminde saygı duyulmak, onaylanmak, ait hissedememek gibi bilinç altı olumsuz duygular ortaya çıkmaktadır. Bu duygular ise bireyin yetişkinlikteki kişiliğini şekillendirmektedir. Kişinin henüz bebeklik döneminde bağlanma türüne göre şekillenmiş olduğu ait olma duygusu, diğer önemli duyguları gibi bireyin yaşamını oluşturan önemli bir psikolojik ihtiyacıdır. Ait olma ihtiyacı bireyin, çevresi ile kurduğu sosyal bağlarla birlikte, üreme ve hayatta kalma ihtiyaçları ile de yakından ilişkilidir (Akt: Biter, 2021). Ayrıca ait olma ihtiyacı, bireyin kendisini bir sisteme dahil hissetme, anlaşılma, güvende hissetmesi ile de yakından ilişkilidir (Ardahan, 2010: s.68-70). Bireyin yaşamını kişilerin gereksinimleri kuramıyla açıklayan Abraham Malowa'a göre motivasyon önemli bir faktördür. Kurama göre insanların motivasyonu dış faktörlerden ziyade kişinin kendi içindeki ihtiyaçlara dayanmaktadır. İnsan yaşamını beş temel basamağa göre şekillendiren Abraham Maslow' a göre basamaklardan birindeki ihtiyacı karşılanamayan bireyler bir sonraki basamağın gerektirdiği ihtiyaçlarını başarılı bir şekilde tamamlayamamaktadır. Maslow, geliştirmiş

olduğu ihtiyaçlar hiyerarşisinde fizyolojik ve güvenlik ihtiyaından sonra ait olma basamağına yer verip aidiyet ihtiyaının insanlık için ne denli önemli olduğunun altını çizmiştir. Maslow, aidiyet duygusunu bireylerin kabul edilme, değerli ve önemli hissetme duygularının tatmin edilmesi olarak açıklamaktadır (Biter, 2021).

Aidiyet, kabul edilme gibi insan doğasının zorunlu psikolojik ihtiyaçları, kişinin bebeklikten başlayan bağlanma dönemiyle birlikte şekillenmeye başlar. Bebeklik döneminde yeteri kadar ilgi göremeyen çocuklarda bağlanma düzeyi de güvenli bir şekilde tamamlanmamış olur. Bu bireyler yaşamının her evresinde ait olma basamağı tamamlanamamış ve bir sonraki basamağa geçmekte zorlanan kişiler olarak yaşamını devam ettirmeye çalışırlar. Bu çalışmada birbiri ile ilişkili olduğu düşünülen aile aidiyeti ve bağlanma stillerinin tek ebeveynle büyümüş bireyler üzerinde incelenmesi planlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Çalışmanın bu bölümünde, çalışmadaki problem durumu, alt problemler, çalışmanın amacı ve önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem

Tek ebeveynli ailelerde yetişen bireylerin bağlanma stilleri ve genel aidiyet düzeyi arasında bir ilişki var mıdır?

H1: Tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin güvenli bağlanma stili ile genel aidiyet düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H0: Tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin güvenli bağlanma stili ile genel aidiyet düzeyi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

1.2. Alt Problemler

1. Tek ebeveynli ailede yetişmiş bireylerin genel aidiyet düzeyleri ile yaş, cinsiyet, eğitim ve meslek durumu, sosyoekonomik düzeyi, medeni durumu, karşı cinsle yaşadığı ilişki süresi, aile ile birlikte yaşayıp yaşamama durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

H2: Tek ebeveynli ailede yetişmiş bireylerin genel aidiyet düzeyleri ile yaş, cinsiyet, eğitim ve meslek durumu, sosyoekonomik düzeyi, medeni durumu, karşı cinsle yaşadığı ilişki süresi, aile ile birlikte yaşayıp yaşamama durumları arasında anlamlı bir fark vardır.

H0: Tek ebeveynli ailede yetişmiş bireylerin genel aidiyet düzeyleri ile yaş, cinsiyet, eğitim ve meslek durumu, sosyoekonomik düzeyi, medeni durumu, karşı cinsle yaşadığı ilişki süresi, aile ile birlikte yaşayıp yaşamama durumları arasında anlamlı bir fark yoktur.

2. Tek ebeveynli ailede yetişmiş bireylerin bağlanma stilleri ile yaş, cinsiyet, eğitim ve meslek durumu, sosyoekonomik düzeyi, evde güncel olarak kiminle yaşadığı, karşı cinsle yaşadığı ilişki süresi, tek ebeveynle büyüme nedenleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

H3: Tek ebeveynli ailede yetişmiş bireylerin bağlanma stilleri ile yaş, cinsiyet, eğitim ve meslek durumu, sosyoekonomik düzeyi, evde güncel olarak kiminle yaşadığı, karşı cinsle yaşadığı ilişki süresi, tek ebeveynle büyüme nedenleri arasında anlamlı bir fark vardır.

H0: Tek ebeveynli ailede yetişmiş bireylerin bağlanma stilleri ile yaş, cinsiyet, eğitim ve meslek durumu, sosyoekonomik düzeyi, evde güncel olarak kiminle yaşadığı, karşı cinsle yaşadığı ilişki süresi, tek ebeveynle büyüme nedenleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada tek ebeveynle büyümüş bireylerin aile aidiyeti ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Tarihsel süreç içerisinde aile kurumu, toplumsal değişimlerle birlikte bir çok değişim ve dönüşüm içinde olmuştur. Günümüzde bile halen daha aile kurumundaki dönüşümü toplumsal değişimle birlikte devam ettirmektedir. Aile kurumu içinde bulunduğu coğrafyasına, kültürüne, manevi dinamiklerine, aileyi oluşturan bireylerin karakter özelliklerine kadar toplumsal ve yapısal değişim göstermektedir (Cutler ve Radford, 1999). Ancak aile kurumundaki değişim ve dönüşümlerin yaşanıyor olması aile kurumunun toplumsal var olma ihtiyacından bir eksiklik oluşturmamıştır. Tam aksine aile kurumunun varlığı bireyler üzerinde bir ihtiyaç olarak hissedilmektedir. Bireyin henüz dünyaya adımını attığı ilk yılları başta olmak üzere temel güven duygusunu kazanmasında ve sosyalleşme ihtiyacının karşılanmasında aile kurumu oldukça odak bir noktada yer almaktadır (Biter, 2021). Birey, ailesiyle kurduğu

etkileşimlerden çıkardığı sonuçları özümseyerek kişiliğinin ve ruhsal yapısının temellerini oluşturarak toplumsallaşmaya adımını atar (Cebeci,2009).

Aile kurumunun çocuk üzerinde etkilerinin olumlu bir şekilde gerçekleşebilmesi için aile içindeki bireyler arasında uyum koşulu bulunmaktadır. Anne, baba ve çocuk arasında oluşması gereken uyum, sevgi ve güven üzerine kurulmuş ilişkiler toplamıdır (Akyüz, 1978). Ancak tam aileye sahip çocuklara karşın tek ebeveyne sahip çocuklarda uyum problemlerinin daha fazla görüldüğü belirtilmektedir (Neher ve Short 1998). Demo & Acock 1988; Emery 1988; Kelly 1988; Zaslow 1988; 1989'e göre, tek ebeveyne sahip çocuklar, tam aileye sahip çocuklara oranla daha fazla sosyal, akademik ve kişisel uyum problemleri yaşamaktadır. Tek ebeveynle büyümüş çocuklarda ruhsal uyumsuzluk oranının yüksekliğine bağlı olarak akademik başarısızlık, kavgacı olma gibi çeşitli davranış bozuklukları da görülmektedir (Tezcan, 1996). Bireyin yaşamı boyunca üzerinde taşıyacağı karakter kimliğinin sağlıklı bir şekilde oluşabilmesi için aile aidiyetinin temelini iyi atılmış olması gerekmektedir. Aile aidiyet bağının sağlam oluşturulduğu bireylerde toplumsal ve kamusal alanla daha kolay bağ kurabilmektedir (Biter, 2021). Ait olma ihtiyacı bireyin kendisini bir sisteme dahil olduğunu hissetme, anlaşılma, güvende ve emniyette hissetme duygularıyla bağlantılıdır (Ardahan, 2010). Aile aidiyet bağının zayıf kurulduğu bireylerde kişinin çevresindeki zorluklara karşı dayanma gücünün çok daha zayıf olduğu görülmektedir (Mavili, Kesen ve Daşbaşı, 2014).

Ait olma duygusunun temelinde bağlanma duygusu yatmaktadır (Biter,2021). Birey başka bir kişi veya grupla sağlıklı bir duygusal bağ kuramadığı sürece ait olma , ait hissetme duygularının varlığından da söz edilmesi pek mümkün olmamaktadır (Ruppert, 2014). Bağlanma ve ait hissetme duyguları birbiriyle ilintilidir. Bağlanma duygusunda veya ait hissetmede görülen bir eksiklik bize bağlanma veya aidiyet duygularının tamamlanamamış olduğu bilgisini vermektedir. Bireyin bakım verenle kurmuş olduğu sevgi temeline oturtulmuş doğru ilişki güvenli bağlanmanın zeminini oluşturmaktadır. Güvenli bağlanan birey yaşamı boyunca sağlıklı ruh yapısına sahip olup kurmuş olduğu bağlanma şekli davranış biçimlerine, sosyal ilişkilerine yansımaktadır. Güvenli bağla yetişmiş bireylerin kendilerini daha değerli hissettikleri, yakın ilişkiler kurabilme becerilerinin daha yüksek olduğu ve olumlu benlik algılarının oldukça gelişmiş olduğu görülmektedir (Sümer ve Güngör, 1999).

Aidiyet ve bağlanma duygularının temeli ilk olarak sahip olunan aile de atılmaktadır. Aile üyelerinin birbirini anlaması, birbirlerine sevgi ve saygı göstermesi, birbirleriyle iletişiminin yüksek ve açık olması, anlaşılabilir hissedilebilmesi bireyde, kabul edilmişlik hissini oluşturur. Bireyin bu şekilde hissetmesi içinde bulunduğu aile ve toplumda, ait hissetme duygularının sağlıklı bir şekilde gerçekleşmiş olduğunu gösterir. Bu sebeple bir bireyin aidiyet ihtiyacının doyurulması kişinin sağlıklı gelişimi açısından oldukça önemlidir. Aidiyet ve bağlanma ihtiyacının ilk giderildiği yer olarak gösterilen aile kurumunun ele alınması, araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Tek ebeveynli ailede yetişmiş bireylerde bağlanma ve aidiyet duygusunun nasıl ve hangi düzeyde gerçekleşmiş olduğu merak konusudur. Alan yazın tarandığında tek ebeveynle yetişmiş bireylerin bağlanma stili ve tek ebeveynle yetişmiş bireylerin genel aidiyet düzeyi arasındaki ilişki incelenmiş olup tek ebeveynli aile yetişen bireylerin bağlanma stili ve genel aidiyet düzeyini birlikte inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada alan yazındaki eksikliğin giderilmesi; bağlanma stilleri ve genel aidiyet düzeyi değişkenlerinin birbirleriyle ilişki durumlarının incelenmesinin alan yazına önemli bir katkısının olacağı düşünülmektedir.

1.5. Varsayımlar

Bu araştırmada;

- 1) Katılımcıların araştırma formunda yer alan maddeleri, gerçekleri yansıtacak biçimde, samimi ve içten cevapladıkları,
- 2) Çalışmanın yapıldığı araştırma grubunun evreni iyi derecede temsil ettiği varsayılmıştır.

1.6.Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- 1) Araştırmada kullanılan Kişisel Bilgi Formu, Genel Aidiyet Ölçeği ve Üç Boyutlu Bağlanma Ölçeğinin maddelerinin ölçtüğü nitelikler,
- 2) 0-10 yaş aralığında tek ebeveynle büyümüş 18 yaşından büyük bireyler,

3) Yapılan literatür taraması sonucu yararlanılan kaynaklar, elde edilen veriler ve araştırmanın sonucunda ulaşılan bulgular ile sınırlıdır.

1.7.Tanımlar

Araştırmada ele alınan temel değişkenlere ait tanımlar yer almaktadır.

Tek Ebeveynlik: “bir ebeveyn ile yaşayan çocuk ya da çocuklardan oluşan aile” tek ebeveynli aile olarak ele alınmaktadır (Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü 2011).

Aidiyet: Bireyin dahil olduğu sistemlerde veya sosyal çevrede kendisini tamamlayıcı - ayrılmaz bir parça olarak görmesine olanak veren güçlü bir duygu olarak tanımlanır (Anant,1967, s.391; Hagerty ve ark,2002).

Bağlanma: Bireyin, kendisi için özel olan birileriyle yoğun duygusal bağlar kurma eğilimi ve ihtiyacıdır (Bowlby, 1973).

Bağlanma stili: Kişinin kendisi için önemli olan insanlara karşı geliştirdiği belirgin bir etkileşim şeklidir (Budak, 2000)

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde tek ebeveynli aile ve türleri, ait olma, bağlanma ve bağlanma stilleri, kavramlarına yönelik açıklama ve alan yazın8 taramasına yer verilmiştir. Çalışmanın ilk aşamasında kavramsal açıdan aile, ailedeki değişimler ve ailenin tek ebeveynliğe dönüşümü kavramlarına yer verilmiştir.

2.1 Ailenin Yapısı ve Dönüşümü

Aile kavramı insanlığın ilk varoluşundan bu yana olagelmiş bir yapıdır. Varlığını geçmişten günümüze dek koruyabilmiş olması insanlar için ne denli önemli bir kurum olduğunu göstermektedir.

Aile kurumu, içinde bulunduğu toplumsal yapıyla bir bütündür. Toplumsal yapının dönüşümü, salt ailenin dönüşümü ile açıklanamayacak kadar karışık ve pek çok etmeni içinde barındıran bir süreci kapsamaktadır (Bayer, 2013) . Fakat toplumsal yapıdaki her bir değişim ve dönüşüm aile yapısının değişim ve dönüşümünü doğrudan veya dolaylı olarak etkilediği bir gerçektir. Aile yapısını anlayabilmek için öncelikle toplumun tarihsel aşamalarını ele almamız gerekmektedir.

İlk olarak avcı- toplayıcı döneminde yerleşik olmayan ilkel tarzda bir aile yapısı karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde erkeklerin avcılıkla, kadınların ise erkeklerin avladıklarını topladığı bir iş bölümü söz konusudur (Arat, 1986). Yapılan bu iş bölümüyle birlikte aile kurumunun ilk sosyal örgütlenme yapısı oluşmuştur (Eyce, 2000). Avcı ve toplayıcı toplumlarda kadının doğurganlığı özelliğinden dolayı kadına bu dönemde ayrı bir statü verilmiştir (Arat, 1986). Toprağın işlenmesiyle birlikte tarımsal döneme geçiş yaşanmıştır. Bu durum da yerleşik yaşam biçimiyle birlikte geleneksel geniş aile yapısını ortaya çıkarmıştır. İnsanlar klan ve kabilelerden ziyade daha geniş işbirliği ve örgütlenmeye ihtiyaç duymuşlardır. Değişen yeni yaşam biçimi aile yapısının da dönüşmesine ve aile içi rollerinin oluşmasına neden olmuştur (Ayberk, 2020). En az üç neslin bir arada yaşadığı; erkeklerin kadınlardan, yaşlıların gençlerden, evli olanların evli olmayanlardan, çocuğu olanların çocuğu olmayanlardan daha üstün olarak görüldüğü bir hiyerarşik yapıli ailenin varlığından söz edilmektedir

(Özbay,1984). Tarıma dayalı bu aile yapısında karar mekanizması, hiyerarşinin en üzerinde yer alan, aile büyüğüdür. Kararlar ailenin en yaşlı bireyin isteği ve yönlendirmesiyle uygulanmaktadır. Geleneksel geniş ailede önemli olan ailenin bütünlüğüdür ve aile üyeleri ikinci planda kalmaktadır (Gökçe, 1976). Yaşamsal sorumluluklar bireylere değil tüm aile üyelerine dağılmıştır ve bu durum aile üyelerinin üzerindeki bireysel sorumluluğu en aza indirmiştir (Ayberk, 2020). Ancak bu durumun yanı sıra bireylerin aile içi kurallara uyma sorumlulukları artmakta, bireysel karar alma gücü ise sekteye uğramakta buna bağlı olarak davranış hürriyeti kısıtlanmaktadır (Özgüven, 2001).

Aile yapısının dönüşümündeki başka bir etken de tüm kurumları derinden etkileyen ‘Sanayi Devrimi’dir. Teknolojinin gelişmesi, endüstrileşmenin hız kazanması ve seri üretime geçişin yaşandığı bu dönemin aile yapısına etkisi de büyüktür. Toplumun en küçük yapısı olan aile kurumu hızla gelişen ve değişen toplumsal yapıdan fazlasıyla etkilenmiştir. Sanayi devrimi sonrasında tarlaların ve küçük işletmelerin yerini büyük ölçekli işletmeler ve fabrikalar almaya başlamıştır. Sanayileşme kentleşmeyi tetiklemiş, çok sayıdaki aile topraklarını bırakıp fabrikaların bulunduğu büyük şehirlere çalışmak üzere göç etmek zorunda kalmıştır (Zastrow, 2014, s.259). Oluşan yeni yerleşim düzeninde, kadınların da artık domestik alandan kamusal alana sanayileşmenin etkisiyle birlikte geçmiş olduğunu görmekteyiz. Kadınların çalışmaya başlaması, kadın haklarının savunulması daha eşit bir toplumun ve sanayi sonrası modern ailelerin yapısını oluşturmuştur. Giddens’a göre makineleşme ve seri üretime geçişle birlikte toplum yapısı, geleneksel toplum yapısından modern toplum yapısına evrilmiştir (Giddens, 2012). Sanayileşme sonrasında geleneksel aile yapısındaki keskin hiyerarşik yapı düzlemsel bir boyuta geçerek aile bireylerinin üstlenmiş olduğu işlevleri başka kurum ve yapılara bırakmıştır (Ayberk, 2020). Kadının iş yaşamına geçişiyle birlikte iş bölümü aile üyeleri arasında dağılmıştır. Geleneksel aile yapısında çocuğun bakımını tamamen kadın üstlenmişken kadının çalışma hayatına girmesi yuva, kreş gibi kurumların oluşması, çocuk bakımının yükümlülüğünü hafifletmiştir. Aile üyelerinin; yetiştirilmesi, eğitilmesi ve korunması gibi aile işlevleri bu kurumlara devredilmiştir (Alkan, 1991). Geleneksel aile yapısında eş tercihi ve evlenme yaşı aile büyükleri tarafından belirlenirken, sanayileşme sonrası modern dönemin ailesinde bu kararlar bireyler tarafından alınmaya başlamıştır (Tezcan, 1995). Sanayileşme sonrasında oluşan çekirdek aile yapısında bireyselleşmenin ön planda olduğu görülmektedir.

Teknolojinin hızla ilerlemesiyle birlikte toplumsal değişimin aile yapısına etkileri de farklılaşmaya başlamıştır. Aile bireylerinin aile kurumundan beklentilerinin yükselmesi ve alternatif yaşam biçimleri aile yapısının şekillenmesinde rol oynamıştır. Bahsi geçen alternatif yaşam biçimleri olarak tercihe bağlı birlikte yaşam, babasız aile, annesiz aile, tek ebeveynli aile, eşcinsel evlilik ve birliktelikler, karışık aile, yolcu aileler şeklinde sıralanmaktadır (Kapız, 2002: 128; Yıldırım, 2013: 78). Özellikle gelişmiş ülkelerde ‘tek ebeveynli aileler’in hızla artmakta olduğu görülmektedir. Bu ailelerin artmasının nedeni olarak toplumsal evrimleşmeye bağlı, boşanma olgusuna yıllar içindeki algının değişimi gösterilmektedir. Boşanma olgusunun onaylanmadığı dönemlerde erkek, herhangi bir sebep olmadan karısını tek taraflı bir irade ile boşayabilme yetkisine sahip olduğu görülmektedir (Gürsoy, 1977). Yaşanılan tarihi süreç içerisinde boşanma olgusu, hukuki düzenlemelerin de yardımıyla toplumlarda meşruiyet alanını genişletmeyi başarmıştır (Karakaya,2018). Geleneksel geniş aile döneminde boşanma bir tabu olarak görülürken yasal süreçlerle birlikte kadının da böyle bir hak elde etmesi sonucu boşanma algısı tabu olmaktan çıkmıştır. Modern toplumlarda kadınların bağımsız bir birey olarak varlığını ortaya koyabilmesi bir çok alanda haklarını koruyabilme gücünü vermiştir. Eğitimlerine serbest bir şekilde devam edip meslek yaşamlarına adım atmışlardır. Ekonomik özgürlüğünü ele alan kadınların çocuklarının bakımını üstlenebiliyor olması yürütülemeyen evliliklerin bitirilebilme seçeneğini sunmuştur. Evlilik kurumunu yürütemeyen geleneksel geniş ailelerde, kadının tek başına ev kurması bir yük olarak görülürken, modern toplumlarda kadınların iş yaşamına girmesiyle birlikte bu durumun ortadan kalktığı görülmektedir.

Gelinen toplum yapısında tüm değişim ve dönüşümlerin sonucunda nikahsız birliktelikler, tek ebeveynli aileler, eşcinsel yaşantılarla birlikte boşanma oranlarında da ciddi bir artışın olduğu gözlenmektedir (Ayberk, 2020). Tüm bu yaşantıların yanı sıra teknolojiye ilerlemelerle taşıyıcı annelik ve gen aktarmalarının da aile kavramını nasıl etkileyeceği, gelecek dönemler için merak konusudur. Çekirdek aile yapısının çözülmesi ve tek ebeveynli ailelerle birlikte ileride aile kurumunun varlığı bile tartışılacak hale gelmesi söz konusudur (Aslantürk, 2001).

2.1.1.Ailenin Tanımı

Toplumun en küçük yapı taşını oluşturan aile kurumu tarihler boyu toplumsal değişim ve dönüşüm içinde varlığını sürdürmüştür. Farklı kültür ve coğrafyalarda tarih sürecinde var olan aile kurumunun tek bir tanımını yapmak oldukça güç ve imkansızdır (Canatan, 2011). Sürekli değişen toplumsal düzenin bir parçası olan aile kavramının tek bir tanımın yapılması yetersiz olacağı için aile kurumu farklı ideolojilerde işlevleriyle birlikte tanımlanmaya çalışılmıştır.

Aile kelimesinin kökenine baktığımızda Latince “famulus” kelimesinden gelmiş olduğunu görmekteyiz. Kelime anlamı olarak ise evcil, köle olarak tanımlanmaktadır (Ayberk, 2020). Farklı bir tanım olarak ise kandaş ve kayınların topluluğu olarak da ifade edilmektedir (Hançerlioğlu, 1976). Türk Dil Kurumuna göre aile kurumunun tanımı, “evlilik ve kan bağına dayanan karı, koca, çocuklar ve kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik” tir (TDK, 2019).

Aile, bireyin anne karnında henüz hayata yeni tutunmaya başlamasıyla birlikte var olan bir sosyal olgudur. Bu sosyal olgu bireyin yaşamının her aşamasında etkisini ve izini sürdürür. Birey üzerinde doğumla başlayan ve yaşamı boyunca etkisi devam eden aile olgusu, birey üzerinde yalnızca fizyolojik değil psikolojik, duygusal, sosyal ve bilişsel gelişim aşamalarında da varlığını hissettirmektedir (Erkan, 2015; Şentürk, 2008). Aile kurumu, bireyin dünyaya adımını ilk olarak atmasıyla yaşamı boyunca devam eden ilişkiler örüntüsüdür. Bu sebeple aile üyeleri sürekli ilişki halindedir ve birbirlerini yaşam boyu etkilerler (Biter, 2021).

Aile tanımlarına bakıldığında genel olarak üç tür yaklaşımdan bahsedilmektedir (Aslantürk, 2017). İlk yaklaşım olarak aile üyeleri arasında kan bağı olan veya yasal yol ile bağ olan yapısal yaklaşım tarzıdır. Bu yaklaşıma göre aile üyelerinin birbirleriyle biyolojik olarak oluşturmuş olduğu kan bağı ile aile kurumunun oluştuğundan bahseder. Biyolojik kan bağının yanı sıra bir de kanunen evlatlık edinme gibi yasal yollarla oluşturulmuş aile yapısı söz konusudur. Bir diğer yaklaşım tarzı ise aile üyelerinin birbirlerine karşı sosyal, duygusal, ekonomik gibi ihtiyaçlarının giderildiği işlevsel yaklaşım tarzı ele alınmaktadır. İşlevsel yaklaşımda aile üyeleri toplum içinde ihtiyaç duyacakları her türlü eksikliklerini aile kurumuyla tamamlamaya çalışır. Bu durumda ailenin işlevsellik özelliği ön plandadır. Aile tanımlarının en son yaklaşımı olan ilişkiyel yaklaşım tarzına göre, aile bireylerinin aile içi görevlerini yerine getirmeleri üzerine

kurulması üzerine odaklanır (Wamboldt ve Reiss 1991). İfade edilen yaklaşım tarzlarından da anlaşılacağı üzere yaşam içinde ailenin anlamın, kişisel görüş, hakim olan ideoloji, içinde bulunan kültür ifadelerinden etkilenir ve aynı zamanda tüm bunları etkiler. Bu sebeple her toplum kendi aile biçimini oluşturmaktadır (İçli, 1997). Her toplumun kendi kültürüne, coğrafyasına has, aile kavramı bulunmasından dolayı aile kurumunu tanımlayabilmenin en genel yolu işlevleriyle birlikte ele almaktır. Ailenin tanımını yapmak ne kadar sınırsız ve güç ise, işlevleriyle birlikte ele alınması aile kurumunu daha iyi anlayabilmemiz adına bize rehber olacaktır.

2.1.2.Ailenin İşlevleri

Aile kurumunun varlığı toplumu oluşturan bireyler ve toplumun devamlılığı açısından oldukça önemlidir. Aile olgusunu nesiller boyu sürdürülebilmesi ve aile üyelerinin bu kurumun sınırları içinde sağlıklı bir şekilde var olabilmesi için aileyi aile yapan işlevlerin bilinmesi gerekmektedir. Ailenin işlevleri aile kurumunun devamlılığı ve sağlıklı bir toplumun oluşabilmesi adına önemli bir noktadır.

Yapılan çeşitli araştırmalar neticesinde aile kurumunun birçok işlevi olduğu görülmektedir. Her toplumdaki aile türüne göre ailenin işlevleri de değişip farklılaşacağından dolayı en temel işlevleri bilmemiz aile kurumunu genel anlamda anlayabilmek adına yeterli seviyede olacaktır.

Ailenin toplum ve birey için ne anlam ifade ettiği ile ilgili işlev açısından farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Ogburn'a göre, ailenin *biyolojik işlevi* insan neslini sürdürme anlamına gelmektedir. İnsanların çoğalması ve toplumu oluşturmaları biyolojik işlevini kapsar. İkinci temel işlevlerden olan *ekonomik işlevi* ise aile üyelerinin hayatta yaşamaları için belirli ihtiyaçlarını karşılayabilme alt yapısını oluşturur. Başka bir işlevi olan *koruyucu işlev*, ise aile üyelerinin her türlü zarar ve olumsuzluklara karşı korunmasını kapsar. Psikolojik işlev ise, manen ve ruhen zorluklara karşı başa çıkabilme becerisini sağlar. Bir diğer önemli işlevlerden olan eğitim işlevi ise, aile üyelerinin hayata hazırlanması ve yetiştirilmesi üzerine kurulmuş önemli bir işlevdir (Gökçe 1996). Bireyin hayatta var olabilmesi için eğitim işlevinin kişi üzerinde önemi büyüktür. Özellikle okul öncesi dönemde çocuğun içinde bulunduğu toplumsal çevreye uyum sağlaması ailenin çocuğa göstermiş olduğu eğitim işleviyle gerçekleşir (Eraslan,

2020). Bu dönemde çocuklar hayata hazırlanmayı ve davranış şekillerini ailenin eğitim işleviyle öğrenmiş olurlar (Kara, 2017).

Aile işlevlerine farklı bir şekilde ele alan Goode'ye göre ise, üretim, sosyal statü ve görev yükleme, sosyal kontrol, çocukların biyolojik ve duygusal açıdan korunması ve yetiştirilmesi işlevleri şeklinde açıklar (Akt. Ergün 1987). Başka bir yaklaşım ise aile işlevlerini üç farklı şekilde ele alan Yorburt ,Murdock ve Lundberg'e göre aile kurumunun işlevleri şu şekilde sınıflandırılmaktadır: ekonomik işlev, cinsel davranış işlevi, çocuklar için bakım verme işlevi (Akt:Aslantürk, 2017). Kır'a göre ise ailenin işlevleri altı grupta incelenmektedir bunlar: Biyolojik işlev, psikolojik işlev, toplumsal işlev, eğitim işlevi, kültürel işlev ve ekonomik işlevlerdir (Kır, 2011). Ele almış olduğu işlevleri alt işlevler olarak ayrıca açıklamaktadır:

- “*Ekonomik işlev: İş bulma ve meslek sahibi yapma işlevi*
- Eğitim işlevi: Bireyi geliştirme ve seçme işlevi*
- Toplumsal İşlev: Güvenlik İşlevi, Toplumsallaştırma (Sosyalleştirme) İşlevi, Bağlılık İhtiyacını Doyurma İşlevi, Sosyal Statü Sağlama İşlevi, Toplumsal Denetim İşlevi, Eş Seçme ve Yuva Kurma İşlevi, Tanıdık Çevre Edindirme İşlevi, Huzurlu ve Güvenli Bir Hayat Sağlama İşlevi, Paylaşma İşlevi, Boş Zamanlarını Değerlendirme İşlevi, Siyasal İşlevi*
- Kültürel İşlev: Milli Kültürü Yaşatma ve Kuşaktan Kuşağa Aktarma İşlevi, Dini İşlev*
- Biyolojik İşlev: Cinsel Gündüyü Doyurma veya Cinsel Arzuların Tatmini ve Neslin Devamını Sağlama İşlevi, Koruyuculuk İşlevi*
- Psikolojik işlev: Sıcak Yuva Oluşturma ve Duygusal Doyum Sağlama İşlevi, Sevgi İşlevi, Öz Saygı Geliştirme İşlevi”*(Akt: Aslantürk, 2017).

Farklılaşan yaklaşım tarzlarına bakıldığında temel işlevlerden en çok ihtiyaç olarak öne çıkanların ele alınmış oldukları görülmektedir. Bahsedilen aile işlevleri bir aile kurumunda ne kadar fazlaysa, o ailenin sağlıklı bir alt yapıda olduğu söylenebilmektedir. Bir aile, işlevlerinin ne kadar fazlasını karşılıyorsa aile üyeleri toplumla o kadar uyum halini alır. Bireylerin aile içindeki ihtiyaçları aile işlevleriyle ne kadar fazla karşılanıyorsa psikolojik doyumları da o kadar fazla olmaktadır. Bu durum aile içindeki iletişim, anlayış gibi açık aile özelliği olma durumuyla da eşdeğerdir.

Fakat aile üyeleri birbiriyle katı bir tutum içerisinde ve roller net bir şekilde belirgin değilse kapalı aile olarak tanımlanır (Genç,2019). Kapalı tutum sergileyen ailelerde ise aile işlevleri tamamlanamamış sağlıklı aileler ortaya çıkmaktadır. Alan yazında sağlıklı aile hakkında olumlu bakış açıları bulunmaktadır (Aslantürk, 2017). Toplumu oluşturan aile bireylerinin sağlıklı ailelerde yetişmiş olduğu görüşü hakimdir. Sağlıklı ailede büyüyen bireyler, sağlıklı ailede büyüyen bireylere oranla daha fazla üretken ilişkilere sahip olabilmektedir (Gladding, 2012). Fakat yapılan araştırmalar neticesinde aile işlevlerinin daha az görüldüğü sağlıklı aile olarak adlandırılan ailelerde yetişen bireylerin, hayat zorluklarıyla baş etme becerisinin ve psikolojik sağlamlıklarının daha fazlaca olduğu görülmüştür (Walsh 1991). Görüldüğü üzere aile kurumu gerek tanımıyla gerekse işlevleriyle birlikte net sınırlar içerisinde konulamamaktadır. Buradan da, aile sosyal olgusunun her şekliyle düz bir çizgide ilerlemediği ve her ailenin kendi dinamiklerinin kendisine has, biricik olduğu anlaşılmaktadır.

Aile kurumunu daha iyi anlayabilmek için işlevselci bakış açısıyla yaklaşmak önemlidir. Alan yazında da aile tanımının genel olarak işlevselci bakış açısıyla ele alındığı görülmektedir. Ancak sürekli değişim dönüşüm içerisinde olan aile sosyal olgusunun, işlevlerini yakalamak da gün geçtikçe yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple aileyi inceleyen teorik yaklaşımların güncel olarak revize edilmesi gerekmektedir (Güloğlu,2018).

2.1.3.Aile Türleri

Toplumsal değişim ve dönüşümle şekillenen aile kurumu tıpkı diğer kurumlar gibi etkilenip farklılaşmıştır (Eraslan, 2020). Aile her toplumun yaşam olgusu olduğu gibi toplumsal ve kültürel özelliklere göre de değişmektedir (Onur, 2011). Genel olarak bir aile tanımlamasının zorluğu ve güçlüğüyle birlikte günümüzde farklılıkları da kapsayan aile tanımlamaları mevcuttur (Aslantürk, 2017). Cohen'e göre, "doğum, evlilik, evlat edinme ya da tercih yoluyla bir ilişkisi olan ve bir hanede birlikte yaşayan iki veya daha fazla kişinin oluşturduğu küme, ailedir" şeklindeki aile tanımlaması günümüz aile yapısının farklılığını da kapsayan geniş bir tanımlamasını ifade etmektedir (Akt: Canatan, 2011). Goode'ye göre ise, aile tanımlamasının klasik anne, baba ve çocuktan oluşan yaklaşımıyla ifade edilmesi Amerika'daki ailelerin yalnızca yüzde otuz beşlik bir kısmını kapsayacağı ve diğer ailelerinin aile tanımının dışında kalacağını ifade

etmektedir (Aslantürk, 2017). Bu bakış açısıyla aile tanımından ziyade toplumsal değişim ve dönüşümle birlikte aile kurumunun hangi türlerde var olduğunun ele alınması daha anlamlı olacaktır.

Tüm dünyada zaman zaman yaşanan savaş, göç, doğal afet gibi nedenler aile kurumunun yapısının değişimine ve çeşitlenmesine neden olmuştur (Karaca Aydın, 2019). Günümüzde ise aile tiplerini coğrafi farklılıklara, sosyal sınıflandırmalara ve bölgesel kültür çeşitliliğine göre kategorilendirilebilmektedir (Meriç Yazan, 1991). Ancak bu çalışmada var olan tüm aile türlerinin ele alınmasının mümkün olamayacağı için alan yazında genel olarak tanımlanan aile türleri açıklanacaktır.

Gökçe'ye göre Türkiye'deki aile türleri büyük aile, küçük aile ve geçiş ailesi olarak sıralanmaktadır (Eraslan, 2020). Tüm bunların yanı sıra günümüzde oluşan aile tiplerine bakıldığında hanede yaşayan aile üye sayısına göre tanımlandığı görülmektedir. Bu aile tipleri, geniş aile, çekirdek aile, çocuksuz aile, geçiş aile ve tek ebeveynli aile şeklinde adlandırılmaktadır (Doğan, 2000). Hane sayısına göre şekillenen aile formlarında aile üye sayısı baz alınmaktadır.

Geniş aile: Farklı kuşaktaki bireylerin aynı çatı altında yaşadığı aile tipidir. Akrabalık ilişkilerinin ön planda olduğu görülür (Marshall 1999). Bu aile türünde yaş sıralamasına göre hiyerarşik bir yapılanma söz konusudur. Evin en yaşlısı ailenin hakimiyetini sağlamakta olup bütün kararları evin en yaşlısı vermektedir (Özkalp, 2001) . Ailenin varlığı bireyin biricikliğinden önemlidir (Taylan, 2005). Bu aile tipinin genel özelliği geçim kaynağının tarıma dayalı oluşu ve birincil ilişkilerin ön planda tutulması, gelişmemiş toplumlarda görülüyor olmasıdır (Kongar 1972, Gökçe 1991). Aile bireylerinin geniş aile üye olması bir tercihten ziyade zorunluluğa bağlıdır (Gökçe, 1991). Geniş aile yapısında alt kademede bulunan genç üyeler, yaş ilerlemesiyle birlikte üst kademelere geçiş yapmaktadır (Freyer 1963). Geniş ailenin işlevlerine bakıldığında ise biyolojik ve ekonomik işlevlerin ön planda olduğu görülmektedir (Aslantürk, 2017).

Çekirdek aile: Tarıma bağlı geniş aile yaşamında, sanayileşme ve makineleşmenin etkisiyle birlikte kır hayatından kent hayatına göçler yaşanmaya başlamıştır. Yaşanılan göçle, geniş aile türlerinde bir takım parçalanmalarla birlikte çekirdek aile türleri

oluşmaya başlamıştır. Çekirdek ailenin en genel tanımı olarak anne, baba ve evlenmemiş çocuktan oluşan bir aile türü olarak adlandırılmaktadır (Arıkan, 2018; Bahar, 2009). Çekirdek ailelerde üye sayısı oldukça azdır (Tezcan 1995). Bunda çekirdek aileye geçişle birlikte kadının iş yaşamına girmesi ve çocuk sayısının azalması düşüncesi hakimdir. Çekirdek ailede geçim ve yaşam tarzı olarak sanayileşmenin etkileri göze çarpmaktadır (Kağıtçıbaşı 1984). Parsons ise bu yaklaşıma ek olarak çekirdek ailelerin sanayi toplumun bir ürünü olduğunu ifade etmektedir (Merter 1990). Ancak kesin olarak sanayileşmeden sonra çekirdek ailelerin oluştuğunu ifade etmek doğru değildir (Aslantürk, 2017). Oluşum ve dönüşümler tek bir düz çizgide ilerlemesi mümkün değildir. Yapılan araştırmalarda da sanayileşme öncesinde çekirdek ailelerin varlığından söz edilmektedir (Aslantürk, 2017).

Çekirdek ailelerin işlevselliğine bakacak olursak geniş ailelere oranla bireyselleşmenin ön plana çıkmasıyla birlikte daha az olduğu görülmektedir (Çağan, 2011). Üremeyi kapsayan biyolojik işlevin daha az olması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Çocuğun sosyalleşmesi ve psikolojik işlev çekirdek ailelerde ön plana çıkan işlevlerdendir (Kongar, 1970).

Çocuksuz Aile: Bu aile tipini çocuk olmayan ve yalnız karı- kocadan oluşan aile üyeleri oluşturur. Çeşitli sebeplerden dolayı çocuk sahibi olmayan veya olamayan aileler olarak tanımlanır (Eraslan, 2020). Bunun nedeni çocuk sahibi olmanın verdiği güçlük, çocuk sahibi olmak için psikolojik olarak hazır olmama veya biyolojik engeller olabilmektedir (Steel ve Kidd, 2001). Modernleşmeyle birlikte kadının çalışma hayatında daha fazla yer alması, çocuk fikrinin kariyer planlamasının önüne geçtiği düşüncesi çocuksuz aile tipinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durumdaki çocuksuz aileler, dünyaya çocuk getirme fikrine olumsuz bakabilmektedir (Şentürk, 2008). Bu gibi sebeplerden dolayı özellikle modern yaşamdaki aile üyeleri çocuğun dünyaya gelme düşüncesini kendi hayatlarına engel olarak bakabilmektedir.

Geçiş Ailesi: Yaşanılan toplumsal değişime bağlı olarak kır hayatından kent hayatına geçişle birlikte bir takım ailelerin oluşmaya başladığı gözlemlenmiştir. Bu aileler, kır hayatından kent hayatına geçişi hızlı bir şekilde yaşamış, hem geleneksel geniş ailenin,

hem de çekirdek ailenin özelliklerini bir arada taşıyan ailelerden oluşturmaktadır (Gökçe, 2011). Bu aileler, şehir hayatına göç eden ve buralarda merkezden uzak mekanlarda yaşayan aileleri temsil etmektedir (Yıldız-Güler, 2017; Merter, 1990). Geçiş aileleri, yaşam tarzları olarak aynı anda geleneksel geniş aile ve çekirdek aile tiplerinin özelliklerini sergilemektedirler (Eraslan, 2020). Ancak şehir yaşamının hakimiyetiyle ve zamanla çekirdek aileye dönüşüm yaşanmaktadır.

Tek Ebeveynli Aileler: Toplumsal değişim ve dönüşümünün gelinen noktası olarak ve varlığı gün geçtikçe artan tek ebeveynli ailelerin incelenmesi, alan yazında önemli bir konudur. Yaşanılan sosyal, ekonomik, psikolojik ve biyolojik gibi etkenlerden dolayı aile kurumunun son bulduğu veya parçalanmış olduğu görülmüştür (Aydıner Boylu ve Öztop, 2013). Aile parçalanmalarının sonuçlarından biri de tek ebeveynli ailelerdir. Tek ebeveynli aileler çocuğu olan ve çocuğun bakımını tek bir ebeveynin üstlenmiş olduğu aileleri kapsamaktadır (Gladding, 2012). Geleneksel geniş ailelerin çözülmesi çekirdek ailelerin oluşmasına neden olurken modernleşmeye geçişle çekirdek ailelerin çözülmesi tek ebeveynli ailelerin oluşumuna zemin hazırlamıştır (Karaca Aydın, 2019). Bu anlamda tek ebeveynli ailelerin çekirdek aile içinde bir tür olduğunu görmekteyiz (Genç, 2019). Alan yazına bakıldığında tek ebeveynli aileleri 1970’lerde “sapkınlık” ve “eksiklik” olarak tanımlanırken son elli yılda “farklılık” olarak adlandırılmaya başlanmıştır (Güngör, 2020 ve TAYA, 2011). Günümüzde ise tek ebeveynlilikte ciddi bir artış olduğu gözlemlenmektedir (Coşan, 2018). Bunun yanı sıra geniş aile türünün günümüzde azalmakta olduğu görülmektedir (Koç ve ark, 2010). Tek ebeveynli aileyi parçalanmış aile ve tamamlanmamış aile olarak adlandıran Pollak, parçalanmış aileyi “*küçük aile üyelerinden birisinin karı ya da kocanın ölümü, boşanmaları, ayrı yaşamaları ile oluşan dul eşlerle çocukların bir arada yaşadığı aile tipi*” şeklinde ifade ederken, tamamlanmamış aileyi ise “*küçük ailenin gerçekleşmemiş hali*” şeklinde ayırmaktadır (Kongar, 1972). Başka bir tanımla tamamlanmamış aile evlilik akdi gerçekleşmeden dünyaya gelen çocuk ve annesinden oluşan aile türüdür (Gökçe 1991).

Tek ebeveynli ailenin tanımı Gladding’e (2012) göre “*anne veya babanın ebeveyn olarak tek başına ve çocuk bakımından sorumlu olduğu aile*” şeklinde ifade edilmektedir. Tek ebeveynliğe yalın bir bakış açısıyla bakan bu tanımda, tek ebeveynlikte bir anne veya bir babanın olması yeterlidir. Tek ebeveynlikle ilgili yapılan

çalışmada “*bir ebeveyn ile yaşayan çocuk ya da çocuklardan oluşan aile*” şeklindeki tanımla alan yazımdaki tanımların örtüşmekte olduğu görülmektedir (Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü 2011). Ancak Crow ve Hardey’ e göre gelinen tek ebeveynlik aile türünün çok fazla çeşitlendiğinin ve belirli çevrelerin çizilemediğinden bahsetmektedir (Giddenes, 2005). Günümüzde sıkça karşılaştığımız tek ebeveynli ailelerin, değişime açık, dinamik bir yapıya sahip olması sınırların ve çerçevenin net bir şekilde çizilememesi nedeni olarak gösterilmektedir (Aslantürk, 2017).

Tek ebeveynli ailelerin genellikle birinci dünya ülkelerinde görüldüğü fikri yaygın olsa da kültürel boyuttaki değişimin tüm dünya ülkelerini etkilediğini varsayarsak bu tür ailelerin sayısı oldukça fazladır (Coates, 1996). Bu yaklaşım tek ebeveynli ailelerin gelenekselliğe zıt bir aile türü olduğu bakışını da değiştirmektedir (Kleist 1999). Tek ebeveynli ailelerin şekil ve boyut değiştirmesi her kesim kültürde görülebileceği gerçeğini vurgulamaktadır. Moriarty ve Wagner (2004), tek ebeveynli ailelerin Amerika Birleşik Devletleri’nde on yıl içinde 9,7 milyondan 12 milyona kadar artmış olduğunu ifade etmektedir. OECD’nin yedi ülke üzerinde yaptığı araştırmada tek ebeveynli ailelerin en çok Amerika Birleşik Devletleri’nde en az ise Japonya’ da olduğu gözlemlenmektedir. Ülkemizde ise tek ebeveynli ailelerin sayısının 2013 ve 2015 yılı arasında, %7,2’den %7,8’e doğru artmış olduğu görülmektedir (TÜİK, 2013). Tek ebeveynli ailelerin tam ebeveynle ailelere göre oranını inceleyen İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı 2018 verilerine göre ülkelerin durumu Tablo 1 ‘ de ele alınmıştır.

*Tablo 1: Ülkelere Göre İki Ebeveynli ve Tek Ebeveynli Hane Oranları**

Ülkeler	İki ebeveynli haneler	Tek ebeveynli haneler
Türkiye	93.3	5.8
İtalya	85.1	14.7
Norveç	78.9	19.4
ABD	69.1	26.6

Yunanistan	92.1	7.4
İzlanda	81.1	17.9
Letonya	70.5	27.8

**Marriage and Divorce Rates'den uyarlanmıştır.*

Tablo 13'e baktığımızda tam ebeveyne sahip ailelerin tek ebeveynli ailelere oranla daha fazla olduğunu görmekteyiz. Bu durum tam ebeveynliliğin konumunu korumakta olduğunu göstermektedir. İki haneli ebeveynli ülkelerde en fazla orana Türkiye sahipken Amerika Birleşik Devletleri'nin en az oranda iki haneli ebeveynli ailelerin var olduğundan bahsedebiliriz. Bunun yanı sıra Letonya'nın en fazla tek ebeveynli haneye (27.8) sahip ülke olduğu anlaşılmaktadır. Gelişmiş ülkelerde tek ebeveynli ailelerin fazlaca olduğu söylenebilmektedir.

Tek ebeveynli ailelerin parçalanmış ve tamamlanmamış ayrımından farklı olarak yaşanan değişim ve dönüşümlerle birlikte daha başka bir çok şekil değiştireceği aşîkardır. Crow ve Hardey bu durumu *“tek ebeveynli olmaya giden ve ondan çıkan çok sayıda yol”* şeklinde açıklamaya çalışmaktadır (Giddens 2005). Çağımız sanayi ve teknoloji döneminin çok ötesinde olmasından kaynaklı zamanla evrimleşmiş ve değişmiş bir çok tek ebeveynli aile çeşitlerinin varlığından söz edilecektir. Tek ebeveynli aileye dahil olan veya çıkanlar neticesinde tek ebeveynli ailelerin farklı türlerde çoğalacağı gelecek yıllar için de kaçınılmaz bir gerçektir (Aslantürk, 2017).

2.2.Tek Ebeveynli Aile Formları

Hiçbir değişimin lineer bir çizgide ilerlemediği gibi tek ebeveynli aile oluşumu da tek bir nedene bağlı olarak ortaya çıkmamıştır. Tek ebeveynli ailelerin artmasının da tıpkı oluşumu gibi farklı nedenlerden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Bu nedenle tek ebeveynli ailelerin oluşumu ve nedenleri için herhangi bir prototip belirlemek imkansızdır (Gladding, 2012). Genel olarak bakıldığında tek ebeveynli olma nedenlerinin en başında boşanma, ayrı yaşama ve eşlerden birinin ölümü üzerinde durulduğu görülmektedir (Tawnley ve Edmonson, 1991; Kwok, 1996). Özellikle boşanma ve eşlerden birinin vefatı ülkemizde tek ebeveynli olma nedenlerinde en üst sırada yer almaktadır (TÜİK, 2016).

Gladding (2012), tek ebeveynli aile formlarını oluşumuna göre; boşanma, tercihe bağlı ve eşlerden birinin vefat etmesine bağlı olarak üç grupta incelemiştir. Yapılan araştırma da bu üç alt başlığın yanı sıra geçici koşullarda tek ebeveynlik de ele alınacaktır.

2.2.1.Boşanma ve Ayrı Yaşama

Evlilik kurumunun geçmişten günümüze 4000 yıllık bir süreci olduğu bilinmektedir (Türkarlan, 2007). Aile kurumunun yasal süreci olan evliliğin sona ermesi sanayileşmeyle birlikte artarak çoğalmıştır (Aydın, Baran, 2010). Sanayileşmeyle birlikte bireyselleşmenin artması boşanma nedenlerinin ilk sırasında yer almaktadır (Adak, 2018). Bireyselleşme kişinin kendi istek ve ihtiyaçlarını ön planda tutup (Genç, 2019) diğerlerinin ihtiyaçlarını ikinci planda görmesi, erteleme veya yapmamasıdır. Geleneksel geniş ailede, aile varlığının ön planda olması bireyselleşmeyi engellemiş olduğu için bu aile yapısında boşanma oranı oldukça düşüktür (Zastrow, 2014).

Kadının iş yaşamına adım atması, bireysel eşitlikte hakların düzenlenmesi çekirdek ailenin temelini oluşturmuştur (Genç, 2019). Sanayileşmenin etkisindeki çekirdek ailede hak ve özgürlüklerinin farkında olan bireyin, geleneksel geniş ailedeki baskın kuralların da ortadan kalkmasıyla boşanma artık bir tabu olmaktan çıkmıştır. Geleneksel geniş aile döneminde boşanma sebebi genellikle biyolojik işlevin yerine getirilmemesinden, neslin devamının engeli halinde oluşmaktaydı (Aslantürk, 2017). Buna rağmen boşanmanın olmadığı ve bir eşin üzerine başka bir eşle birliktelik yaşamak olarak adlandırılan kuma getirme durumu çok daha yaygın olarak görülmekteydi. Ancak günümüz toplumunda bireyselleşmenin artması, sosyal baskının azalması ile birlikte boşanmaların ve nikahsız birlikteliklerin çoğaldığı görülmektedir(Adak, 2018).

Evlilik birlikteliğini yürütemeyen çiftler hukuki olarak bu birlikteliklerini bitirirler. Tek ebeveynliliğin nedenlerinden en yaygın olarak görülen boşanma, hukuki kararlar birlikte resmileşmiş olur (Battal 2008). Boşanma olgusu genel yapı itibariyle resmi bir boyutta olduğu için hukuki yaptırımı ön plandadır. Fakat bu durumun arka planında psikolojik, ekonomik ve sosyal etkileri bulunmaktadır (Aslantürk, 2017).

Arıkan (2012)'ın boşanmayla ilgili ifadesi şu şekildedir “hukuki, psikolojik ve sosyal yönleri olan bir süreç olup, evlilik birliğinin; tarafların karı-koca olarak bağları kalmaksızın, varsa ortak çocuklarının hakları saklı kalmak üzere yargıç kanalıyla sona erdirilmesine ve tarafların başkalarıyla yeniden evlenebilmesine olanak veren hukuki bir işlem” olarak kapsamlı bir bakışla ifade etmektedir. Boşanma işleminin başlamasıyla artık aile üyeleri ve yapısında değişim oluşmaktadır (Goldenberg ve Goldernberg, 2002). Bu değişim istisnasız o aile üyelerini oluşturan anne, baba ve çocuğu, duygusal, psikolojik, ekonomik gibi nedenlerle her açıdan etkilemiş olacaktır. Dünya geneline bakıldığında en çok boşanma oranlarının görüldüğü ülke Amerika Birleşik Devletleri olduğu görülmektedir (Aslantürk, 2017). Boşanmanın nedenlerine bakıldığında ise sanayileşmenin sonucu olan bireyselleşme yine ilk sıradadır. Devamında ise çiftler arasında duygusal ilişkinin azalması, kadının iş yaşamına girmesiyle birlikte tahammül ve bağımlılık seviyesinin düşmesi, boşanmanın yasallaştırılması gibi nedenler sıralanmaktadır (Macionis, 2015). Hortaçsu (1991) ‘ya göre, boşanmanın nedenleri arasında çiftlerin kişilik özellikleri, maddi güçlükler ve toplumsal uyumda yaşanan güçlükler olarak ele almaktadır (Akt: Aslantürk, 2017). Ülkemizde ise boşanma olgusunun daha düşük seviyede olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak ülkemizde inanişaya göre şekillenen dini nikah akdinin resmi rakamlara yansımıyor olması gösterilmektedir (Boyacı, 2008). Boşanma nedenlerinin yaş, cinsiyet, bulunduğu kültür, eğitim düzeyine göre sonuçlarının değişmekte olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin, kadınlar için yeterli ilgi görememe, şiddet, maddi geçimsizlik gibi nedenler ön plandayken erkekler için boşanma nedenlerinin sıralaması, ilgi düşüklüğü, saygısızca davranma ve aile büyüklerinin hane içi durumlara karışması gibi etkenler sıralanabilmektedir. Geç evliliğin, çocuk sahibi olmanın ve yüksek eğitim seviyesinin boşanma oranlarını düşürdüğüne dair çalışmalar bulunmaktadır (Aslantürk, 2017). Ancak bu yaklaşımın netliğine ve evrenselliğine dair bir bulgu yoktur.

Boşanma sonucu oluşan tek ebeveynlikte aile üyelerine etkisine bakacak olursak, çocuk ve eşlerin durumuna göre durumun değiştiğini görürüz. Boşanmanın etkisi de yaş, cinsiyet, yaşanan coğrafyaya göre değişmektedir (Şen, 2013). Kanunlara göre çocuğun velayeti genellikle kadına kaldığından dolayı boşanmanın ekonomik olumsuz etkisini kadınlar daha çok hissetmektedir (Aslantürk, 2017). Ekonomik problemlerin nedeni ise çoğunlukla çocukların eğitiminden kaynaklı nedenlerdir (ASAGEM, 2011). Bunların yanı sıra kadınların boşanma sonrası yaşadığı toplumsal

sıkıntılar, kadınlarda olumsuz duyguların çoğalmasına neden olmaktadır (Feyzioğlu ve Kuşcuoğlu, 2011). Boşanma sonrası aile üyelerinde toplumsal uyum problemleri görülmektedir. Yaşanılan uyum probleminin çocuklara etkisi, akademik başarıda düşüş, duygusal hassasiyet (Öngider, 2013), içine kapanıklık, ifade edebilme becerisinin azalması, kızgınlık, davranış bozukluğu gibi etkileri oluşmaktadır (Yörükoğlu, 2000) . Boşanma sonrasında yaygın iki görüş bulunmaktadır; bunlardan ilki çocuğun belirli bir sürede durumu atlatabilmesi görüşü ikincisi ise bu sürecin çocuğun tüm yaşamı boyunca etkisinin devam ettiği şeklindeki yaklaşımdır (Öngider, 2013). Boşanmanın çocuk üzerindeki etkisinin yaşam boyu devam ettiği görüşüne göre bu durumun bireyde kalıcı bağlanmanın oluşumunda sorun oluşturduğu düşünülmektedir (Eraslan, 2020). Boşanma sonrası aile birliğinin bozulması bireyde ve özellikle çocukta büyük etkiler oluşturmaktadır. Burada önemli olan ise çocuğun ve bireyin en az etkiyle bu süreci atlatabilmesidir. Boşanma sonrası sağlıklı bireylerin varlığı açısından sağlıklı boşanmanın gerçekleşmesi gerekmektedir. Sağlıklı boşanma ise boşanma sonrasında anne ve babanın çocuğun psikolojik, fizyolojik, ekonomik gibi tüm ihtiyaçlarını gidermeye hazır, iletişimi devam eden ilişkiler örüntüsüyle oluşabilmektedir (Yıldız, 2017).

2.2.2.Ölüm

Tek ebeveynli ailelerin ortaya çıkma sebeplerinden bir tanesi de yaşamın kaçınılmaz sonu olan ölümdür. Ölüm en genel tanımla, bir canlının tüm yaşamsal fonksiyonlarının sona erme hali olarak tanımlanabilmektedir (Erginer, 2004). Ölümün gerçekleşmesi kaza, intihar, hastalık gibi sebeplerle ortaya çıkmaktadır (Doğan 1991). Ölüm olgusunun varlığı tüm aile üyelerini derinden etkiler (Gladding, 2012). Ölüm nedeniyle ortaya çıkan tek ebeveynlilik içinde yas sürecini de barındırması sebebiyle kalan aile üyeleri tarafından daha zorlu geçebilmektedir (Aslantürk, 2017).

Ölüm olgusunun gerçekleşmesi her bir bireyde farklı etkiler oluşturmaktadır. Bunun sebebi ölümün gerçekleşme türü, ölüm gerçeği ile yüzleşen bireyin yaşı, cinsiyeti bilinç düzeyi gibi farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Ancak ölüm sonrası gerçekleşen yas süreci her bir bireyin yaşamında derin izler bıraktığı gerçektir (Onur, 2011). Bu dönemde günlük yaşam döngüsüne uyum sağlamak zorlanan aile üyelerinde, sırasıyla inkar, stres atakları, öfke nöbetleri aşamalardan oluşan yas süreci

yaşanır (Genç, 2019). Yas sürecinin aşamaları aile üyelerinin güçlükle ilerleyebileceği dönemleri kapsar. Bu süreçte kaybedilen kişinin özlem duygusunun ağırlığı ile bireyde tahammül seviyesinde azalma yaşanır. Bu durum kişide öfke, sinirlilik, mutsuzluk gibi duyguların yanı sıra depresyon oluşumunu da tetikler. Kaybetmiş olduğu aile düzenini geri getirme arzusu bu belirtilerin yaşanmasına neden olur (Baran, 2017). Yaşanılan yas sürecinin yanı sıra cinsiyet farklılıklarına göre çeşitli durumlar yaşanabilmektedir. Eşi vefat eden kadının sonrasında yaşadığı ekonomik problemler tek kalan kadın ebeveyn için oldukça güç bir süreci oluşturur. Ülkemizde yapılan araştırmaya göre eşinin vefat etmesi sonucunda dul kalan kadının, toplumsal uyumu ve kabulü bakımından almış oldukları destek, boşanma sonrasında alınan desteğe oranla daha fazladır (Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü 2011). Yapılan başka bir araştırmaya göre eşin vefatı sonucu dul kalınması, yaşanılan stres faktörlerinin ilk sırasında yer aldığı belirtilmektedir (Genç, 2019). Dul kalan erkeklerde ise toplumsal yalıtılmışlık, aidiyet eksikliği yaşandığı görülür (Akt: Genç, 2019). Ölüm olgusunun çocuklara yansıma şekli çocukların yaş grubu, cinsiyeti, toplum yapısı, ölümü algılama şekline göre değişebilmektedir (Aslantürk, 2017). Somut dönemdeki çocukların soyut olan ölüm kavramını algılayabilmeleri oldukça güçtür. Ebeveyninin olmamasının algılamada zorlanan küçük çocuklarda, durumu algılamada yardımcı olunmadığı takdirde sosyal, duygusal, psikolojik gelişimi riske girmiş olur. Dyregrov'un çocukların yaşadıkları yas süreci için yapmış olduğu çalışmasında, ilk verilen tepkinin yaşadıkları şok etkisi, günlük yaşam becerilerini yerine getirme de zorlanma bu duruma bağlı duyulan üzüntü, öfke, sürecin uzamasına göre oluşan akademik başarı da düşüş gibi problemleri sıralamaktadır (Bildik, 2013).

Vefat sonucu aile birliğinin ve işlevlerinin yeniden oluşturulması zaman almaktadır. Aileyi tekrar işlevsel hale getirip güven duygusuyla birlikte aidiyet hissinin oluşturulması hayatta kalan ebeveynlerin mesuliyetindedir (Yıldız, 2017).

Aile Araştırma Kurumunun (2014), yapmış olduğu çalışma sonucunda ülkemizde eşinin vefatı sonrasında tek ebeveyn kalma oranı %9'dur (Aslantürk, 2017). Bu orana göre vefat sonucu tek ebeveynliğin oldukça yaygın olduğu görülmektedir. Trafik kazası, ani ölümler, hastalığa bağlı gerçekleşen ölümler vefat sonucu tek ebeveynlikte yaygın olarak sıralamaya giren ölüm nedenleri arasında gösterilmektedir. Vefat sonucu oluşan tek ebeveynlikte geride kalan aile üyelerinin psikolojik sağlamlığının korunması önemlidir. Aile kurumunun işlevselliğinin devamı ve hayatta

kalan aile üyelerinin sağlıklı bir psikolojiye sahip olabilmeleri açısından vefat sonrası destek alınması oldukça önemlilik arz etmektedir.

2.2.3.Geçici Koşullar

Anne veya babanın çeşitli sebepler sonucu geçici süreyle evden ayrılması nedeniyle yaşanan tek ebeveynlik türü olarak kabul edilmektedir. Bu nedenler, çalışma amaçlı, zorunlu göç, savaş, salgın, hastalık, tedavi, eğitim, askerlik, cezaevi gibi sebepler olarak sıralanabilmektedir. Yaşanılan tek ebeveynlik türünün birey üzerindeki etkisi, aniden ortaya çıkması veya önemli nedenlere bağlı olarak ayrılık sürecinin yaşanıyor olmasından kaynaklıdır (Aslantürk, 2017). Ayrılığın çeşitlerine ve nedenlerine göre bireyin iç dünyasında farklı etkiler bırakabilmektedir.

Geçici koşulda yaşanan tek ebeveynlikte, mesleği asker olan ebeveynlerin ailesi ayrı kalma durumunu birden fazla yaşayabilmektedir (Gladding, 2012). Bu durumda aile üyeleri, askerliğin giden ebeveynin mesleği olduğunun farkındadırlar. Ayrılma koşulu beklenmedik anda gerçekleşmediğinden dolayı aile üyeleri ayrılığı kalıcı ve derin bir şekilde hissetmeyebilir. Hissedecekleri kaygı asker olan ebeveynin ölüm tehlikesiyle karşılaşması ihtimaliyle oluşur. Ancak beklenmedik ani bir şekilde ortaya çıkan ebeveynlerin evden ayrılma durumlarının etkisi, aile üyelerinde daha farklı hissedilmektedir. Örneğin mesleği asker olan bireyin evden ayrılması ve aniden savaş için askere çağırılan kişi için psikolojik açıdan etkileri çok farklı olacaktır. Bu farklılık aile üyelerine de yansır. Bu nedenle geçici koşullarda evden ayrılma nedenleri, süreleri gibi etmenler bu ebeveynlik türünün etkisi açısından önemlidir.

Uzun veya kısa dönemli yaşanan her türlü ayrılık içinde yas sürecini barındırmaktadır. Ani ve beklenmedik şekilde evden ayrılan ebeveynlerin oluşturduğu tek ebeveynlik dönemi bu yas sürecinin uzamasına ve etkisinin fazlalaşmasına neden olmaktadır.

Geçici koşullar sonucu tek ebeveynliğin bir başka nedeni ise hiçbir gerekçe öne sürmeksizin evi terk etmektir. Eşlerden biri zorunlu bir neden olmaksızın ortak hayat alanını isteyerek terk eder. Yaşanılan bu sürecin uzaması halinde kanunen kalan eşin boşanma hakkı mevcuttur (Ayan, 2007). Terk etmenin farklı durumlarda gerçekleştiği görülür. Örneğin; eşlerden birinin başka biriyle gayri resmi ilişki kurup evi terk etmesi,

eşi ve çocuklarıyla hiçbir iletişim kurmaması yaygın görülen terk etme durumudur (Genç, 2019). Bu durumda geride kalan eş çocuklarının bütünlüğünü koruyarak, yaşamına devam etmek zorunda kalır. Fakat aile bütünlüğü bozulmuş olur. Böylelikle aile işlevlerini tam anlamıyla yerine getiremez. Aile üyeleri diğer tek ebeveynlik türleri gibi sosyal, psikolojik, ekonomik yönden etkilenmiş olur.

Savaş, göç, tayin, doğal afetler gibi nedenlere bağlı olarak zorunlu terk etmeler de yaşanabilmektedir. Zorunlu göçlerde istatistik olarak çoğunlukla giden kişinin erkek kalan kişinin ise kadın olduğu görülmektedir. Bu durumda evin tüm sorumluluğu kadının üzerine kalmaktadır. Geride yalnız kalan erkek veya kadın stres, kaygı, endişe duyguları hisseder. Aile bütünlüğünün ilk şartı anne ve babanın eksiksiz olmasına dayanmaktadır. Birinin eksikliği halinde kalan aile üyeleri özellikle çocuklar olumsuz anlamda ciddi derecede etkilenebilmekte ve toplumsal uyumsuzluk yaşayabilmektedirler (Genç, 2019) Bu sebeple iki ebeveynin aile bütünlüğü içinde birlikte var oluşu özellikle çocuğun gelişimi için oldukça önemlidir

2.2.4.Tercihe Bağlı

Geçmiş dönemde evlilik kurumun kutsallığı günümüz bireysel yaşamla değerini kaybetmektedir. Bu bakışla giderek artmakta olan tercihe bağlı nikahsız birlikteliklerin oluştuğu görülmektedir. Tek ebeveynli aile türlerinden biri olan tercihe bağlı tek ebeveynlik, kişilerin isteğine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (Şanal Güngör, 2020). Gladding’ e göre tek ebeveynliğin meydana gelmesinin sebepleri şu şekilde gerçekleşmektedir:

- Tercihe bağlı ve resmi nikah olmaksızın isteyerek ebeveyn olmak
- Bireylerin çocuk sahibi olmasıyla oluşan tek ebeveynlik
- Resmi nikah olmadan bireylerin planlanmamış birlikteliği sonucu ebeveyn olması (Şanal Güngör, 2020).

Geleneksel dönemde evlilik dışı çocuk sahibi olmak bu tür tek ebeveynliğin oluşmasına engel olmaktaydı. Nikah dışı birliktelik yaşayan kişileri toplum kabul etmemekteydi. Toplum baskısıyla karşılaşmak istemeyen bireyler bu tarz bir birlikteliği yaşamayı tercih etmesi az görülmekle birlikte gizli yaşanırdı. Ancak geline nokta bu tür birlikteliklerin açık bir şekilde yaşandığı görülmektedir. Modernleşmeye adım atılan

ve bireyselleşmenin ön plana çıkmaya başladığı 1960 yılından itibaren bu tür birlikteliklerin çoğalmaya başladığı gözlemlenmektedir (Onur, 2011). Bu birlikteliklerin giderek artmakta olduğu görülmektedir. Özellikle toplum baskısı olmayan gelişmiş ülkelerde, eğitim ve sosyo ekonomik seviyesi yüksek kişiler tarafından bu tür tek ebeveynliğin tercih edildiği görülür. 2018 yılında yapılan araştırmaya göre ülkemizde nikahsız birliktelik sonucu çocuk sahibi olma oranı %2.9 olarak açıklanmıştır (Şanal Güngör, 2020). Bahsedilen aile türünü genellikle kadınların seçmiş olduğu görülmektedir (Canatan ve Yıldırım, 2018). Günümüzde başka bir kişinin sorumluluğunu almak istemeyen ve aile kurumunun değerinin azalması gibi sebeplerle erkeklerin de tercihe bağlı tek ebeveynlik türünü fazlaca seçmiş oldukları gözlemlenmektedir.

Teknolojinin ilerlemesi, üreme konusundaki problemlere kolaylık sağladığı aşîkardır. Bunun sonuçlarından bir tanesi ise kadın ve erkeğin sperm ve yumurtalarını dondurup ilerleyen dönemlerde kullanma kolaylığıdır. Bu sonucun yanı sıra dondurulmuş sperm ve yumurtaların evlilik dışı başka birine verebilme kolaylığı tercihe bağlı ebeveynlik türünün oluşumuna katkı sağlamıştır. Geleneksel toplumlarda dondurulmuş sperm ve yumurtanın ticarileştirilmesi yasa dışı olarak kabul edilirken günümüzde yasa dışı olmayan toplumlar mevcuttur. Geleneksel toplumlarda taşıyıcı annelik ve yapay dölleme gibi durumların yasal olmamasının bir nedeni de dini boyuta dayanmaktadır. Bu durum dini inancın, aile parçalanmasına ve tek ebeveynliğine etkisini göstermektedir. Batı toplumlarında dini inancın kişiler ve toplum üzerindeki etkisinin azalması özellikle tercihe bağlı tek ebeveynliğin artmakta olmasının nedenleri arasında gösterilebilir.

Ülkemizde tercihe bağlı tek ebeveynlikte, genel olarak evlat edinme şeklinde gerçekleşmektedir. Evlat edinme, ülkemiz yasalarına göre günümüzde geçerli olarak uygulanmaktadır. Evlat edinme şartı ise 30 yaş sınırı ile maddi, manevi donanımına sahip olma gibi etmenlerden oluşmaktadır (Şanal Güngör, 2020).

Tercihe bağlı tek ebeveynlik diğer tek ebeveynlik türlerine göre ülkemizde daha az görülmektedir. Bu sebebin altında gerek toplumsal, gerekse inançsal baskının var olduğu görüşü yatmaktadır. Evlilik dışı birlikteliğin çocuğun gelecekteki hukuki varlığı açısından bir takım problemlerin oluşması nedeniyle de tercih edilmediği söylenebilir.

2.3.Bağlanma

Her birey anne karnından itibaren istek ve ihtiyaçlarının giderilmesini bekler. Bu ihtiyaç anne karnında, karnının doyurulmasıyla başlar ve dünyaya geldikten sonra da çeşitlenerek devam eder. Yeryüzünde gelişip büyüebilmek, var olabilmek için duyulan ihtiyaç ve ilgi, insan türüyle birlikte tüm canlılarda da bu şekildedir. Ancak insan yaşamının oluşması, diğer canlı türlerine göre oldukça yavaştır (Biter,2021). Bu nedenle ilgi ve ihtiyaç süresi daha uzun olmakla birlikte bunun için dışarıdan ayrı bir özveri gerekmektedir. Dışarıdan ilgi ve ihtiyacı karşılayacak olan kişi ise birinci bakım verenini oluşturur. Bebek için ilk bakım veren kişi genellikle annedir. Anne ve bebek arasında kurulan ilinti, bireyin yaşamında kurduğu ilk bağ olması açısından önemlilik arz eder (Çetin ve diğ., 2016). Anne ve bebek arasındaki ilişki yıllar boyunca merak edilen bir konu olmuştur. 18. yy düşünürlerinden Rousseau; anne, bebek arasındaki duygusal ilişkiyi inceleyen ilk kişidir (Pehlivan, 2021). Özellikle değindiği “annelik sevgisi” temalarında bu konuyu çokça irdelemiştir (Kavlak, Şirin, 2009).

Bebeğin dünyaya gelmesiyle birlikte kendisinin karşılayamayacağı bir takım fizyolojik ihtiyaçlarının giderilmesine gereksinimi vardır. Bunlar beslenme, barınma ve korunma gibi fizyolojik ihtiyaçlarının yanı sıra ilgi, sevgi gibi psikolojik ihtiyaçlarını da kapsar. Bebeğin dünyaya ilk geldiği anda hem fizyolojik hem de psikolojik ihtiyaçlarını giderdiği bakım verenle kurmuş olduğu duygusal ilişkinin tümüne “bağlanma” adı verilmektedir (Bowlby, 1982). Türk Dil Kurumu’ na göre bağlanma “Sevmek, içten bağlı olmak.” şeklinde ifade edilmektedir (Şanal Güngör, 2020). Bağlanma başka bir ifadeyle kendi ihtiyaçlarını karşılamaktan yoksun bebeğin, kendi gereksinimleri halinde bakım verenini araması ve kurulan bu ilişkinin devam ettirmek isteğidir (Bowbly, 2012). Birinci bakım verenle kurulmuş olan ilişki, aidiyet, güvende hissetme gibi duyguları kapsayan duygusal bağ olarak ifade edilmektedir ve bu bağın istikrarı oldukça önemlidir (Hazan ve Shaver, 1994). Bebek ve bakım veren arasındaki bağın sürekliliğin korunması, bireyin ilerideki yaşam şekli için de oldukça önemlidir. İlk olarak anneye kurulmaya başlayan bu ilişki yalnızca bebeklikle kısıtlı kalınmamasıyla birlikte olumlu ve olumsuz şekilde tüm yaşantımızı etkilemektedir (Çelen, 2008). Bebeğine ilgi ve sevgiyi vermeye hazır olan anne ve bu ilgi, sevgi ihtiyacını almaya açık olan bebek arasında karşılıklı bir dönüşüm bulunmaktadır. Bu dönüşümün tamamlanması çocukta

temel güven duygusunu oluşturur. Bakım veren ve bebek arasında oluşan gl bağ, çocuğun yaşamını algılama biçimini oluşturmaktadır (Sayar ve Tüzün, 2006).

Bağlanmanın temellerini atan Bowlby ve arkadaşı 1940 yılında hastanede yatmakta olan çocuklar hakkında bir takım araştırmada bulunurlar. Bu araştırmanın içeriği, hastanede uzun süre ebeveynlerinden ayrı kalan çocukların tepkileri üzerinedir (Pehlivan, 2021) . Çocukların sergilemiş oldukları tepkiler sırasıyla şu şekilde gerçekleşir;

- 1)Protesto evresi: Ebeveynlerinin yanında olmamasından kaynaklı yaşadıkları kaygıyı sürecini oluşturur. Bu süreçte ebeveynlerine tepkilidirler.
- 2)Umutsuzluk evresi: Ebeveynin gelmeyeceği düşüncesinin hakim olduğu, ie kapanıklılığın ve yas sürecinin başladığı dönemi temsil eder.
- 3)Kopma evresi: Ebeveynin geri dönüşünü kabullenememesi ve onu red etmesini oluşturan son aşamadır (Bretherton, 1992).

Bowlby'e göre sağlıklı bağlanma üç şekilde oluşur, bunlar yakınlık arayışı, güvenli s ve sığınak olma özelliğidir (şanal Güngör, 2020). Bebeğin bir ortamda kendisini güvende hissetmesi, o ortama ait hissetmesi ve dış dünyaya dair keşif yaparken geri dönebileceğinden emin olduğu güvenli alanlara sahip olması, tanımlanan bu üç özelliği ifade eder (Sayar ve Tüzün, 2006). Bu üç özelliğe bağlı olarak sağlıklı bağlanma koşulunu gerçekleştirmiş bireyler, yaşamları boyunca karşılaştıkları tehditlere karşı kolaylıkla baş edebilme becerisine sahip olur.

Bağlanma kuramı,  önemli kritere sahiptir (Kesebir, zdoğan Kavzoğlu, stndağ, 2011):

- 1) Birey bağlanmaya hazır halde dünyaya gelmektedir.
- 2) Bağlanmanın sağlıklı bir şekilde kurulması bebek ve annenin karşılıklı olarak yakınlık ihtiyaını giderir.
- 3) Bağlanmanın türüne göre kişinin yaşamı algılama ve anlama biçimi oluşur. Bu algılayış bireyin i dünyasını da erevelendirir (şanal Güngör, 2020).

Bağlanmanın sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için kurulan bağın istikrarı, devamlılığı, ayrılık kaygısının oluşmaması ve bir mana içermesi gerekmektedir (Biter,

2021). Bağlanma teorisinin ilk kuramcılarından olan Bowbly' göre bağlanma, "belirli bir figüre karşı yakınlık arama ve sürdürme eğilimiyle kendini gösteren ve özellikle stres durumlarında ortaya çıkan "sürekli duygusal bağ" şeklinde ifade edilmektedir (Eraslan, 2020). Burada temel olan, bakım verenin bebeğin ihtiyacını anında karşılamasıdır. Bebeğin ihtiyacının ortaya çıktığı stres anında bakım verenin ihtiyaca yönelik anında ve sürekli müdahalede bulunmasıdır. Bu şekilde "sürekli duygusal bağ" gerçekleşiş olur.

Bebeğin gereksinimi bebek strese girmeden fark edilmesi, annenin duyarlılığıyla yakından ilgilidir (Eraslan, 2020). Bebeğin ihtiyaçlarına duyarlı olan anne, bebeğini sürekli olarak takip eder ve onu gözlemler. Annenin veya birinci bakım verenin duyarlılığı güvenli bağlanmada anahtar bir rol oynar.

Bireyin, soy ağacının edindikleri bağlanma türleri de önemlidir. Paker'ın araştırmasına göre büyükbaba ve büyükannelerin sahip olduğu bağlanma şekli çocukların hatta torunlarının bağlanma türüne etki etmektedir (Yazıcıoğlu, 2011). Kurulan bağlanmanın şekli kuşaklar boyu aktarılabilir.

Bağlanmanın araştırılmasında kişinin aile, eş ve arkadaş gibi kendisinden farklı önemsemediği bireylere karşı kurmuş olduğu kuvvetli bağ arayışından kaynaklanmaktadır (Erözkan, 2011). Bağ kurma ihtiyacı kişinin doğuştan hissettiği ilkel duygulardandır. Bağlanma veya bağ kurma ihtiyacı bireyin yaşamı boyunca sürer. Bireyin bağlanma şekli "beşikten mezara" dek yaşamının her alanına yansıyacak bir olgudur (Akt: Altıparmak, 2020). Çocuğun kendisini sevmeye değer görmesi ve ileride yaşayacağı ilişki tarzları bu süreçte oluşur (Akkaya, 2010). Bağlanma süreci bireyin sosyal, psikolojik, bilişsel gelişim alanlarını da kapsamaktadır (Köse, Çınar, Altınkaynak, 2013). İnsan yaşamının her alanına etkisi olan, birey hayatı için bu denli önem taşıyan bağlanma teorisi ve bağlanma türlerinin araştırılması bu nedenle oldukça mühimdir.

2.3.1.Bağlanma Türleri

Birey yaşamını temelden etkileyen bağlanma kuramının öncüsü İngiliz psikiyanalist John Bowbly'dir. Anne, babalarından ayrılan çocukların yaşamış oldukları duygu durumlarını inceleyen Bowbly'in bu gözlemi, bağlanma kuramının özünü oluşturmaya neden olmuştur (Cömert, Ögel, 2014). Bowbly'in bağlanma üzerindeki

alışmalarını Ainsworth ve arkadaşları tarafından geliştirilerek devam etmiştir. Ainsworth ve arkadaşları (1978) ise, anne-babalarından ayrılan ve bir süre sonra yanlarına dönen çocukların göstermiş oldukları davranış ve tepkilerini inceleyerek, bağlanmanın şekillerini kategorize etmeye çalışmışlardır. Yapmış oldukları bu gözleme “yabancı ortam deneyi” ismini vermişlerdir. Yabancı ortam deneyinde çocukların, annelerinin olmadığı ve tanımadıkları bir kişinin yanında bir süre geçirdikten sonra bulundukları odaya annenin geri dönmesi sonucu vermiş oldukları tepkileri ölçülmüştür. Bu gözlem sonucunda Ainsworth ve arkadaşları bağlanma kuramını dört hususa dikkat ederek bağlanmanın türlerini ortaya koymuşlardır (Aktaran Bacon, Richardson, 2001). Bağlanmanın türlerini ortaya çıkartan dört husus şunlardır:

- 1) Çocuğun çevresini tanıma becerisini
- 2) Ebeveyni olmadığında göstermiş olduğu davranışlar
- 3) Yabancı kişiye karşı sergilemiş olduğu tepki ve davranışlar
- 4) Ebeveyni odaya döndüğünde ebeveyne karşı sergilemiş olduğu tepki ve davranışlar (Şanal Güngör, 2020).

Yapılan araştırmalar neticesinde ortaya çıkan bağlanma türleri güvenli bağlanma, güvensiz – kaçınan/kaçınan bağlanma ve güvensiz- kaygılı/ kararsız bağlanma şeklinde sıralanır (Bowlby, 2012).

Araştırmanın bu bölümünde, çalışılan konunun kapsamına göre Ainsworth ve arkadaşlarının ortaya koyduğu bağlanma türleri doğrultusuyla ilerlenecektir..

2.3.1.1.Güvenli Bağlanma

Annesi tarafından ihtiyaçları ertelenmeden gerçekleştirilmiş çocuklar kendilerini güvende ve mutlu hissederler. Bebeği ile yakınlık oluşturan anne (Öztürk ve diğerleri, 2020). , kurmuş olduğu bu yakınlıkla onun için adeta güvenli bir üs merkezi haline gelir (Çetin ve diğerleri, 2016).

Bakım vereni tarafından fizyolojik ve sevgi ihtiyacını karşılanmış çocukların zihninde, yetişkinlere dair olumlu bir şema oluşur (Balkaya, 2021). Çocukluğunda güvenli bağlanmış yetişkinler; kişiler arası iletişimi kuvvetli, duygusal bağımlılığı az,

özgüveni yüksek, kendisini ifade edilme becerisi fazla, akademik başarı oranı yüksek, duygularını ifade edilme ve kontrol edebilme becerisine sahip, yıkıcı ve dürtü davranışlarında bulunmayan çoğunlukla mutlu bireylerdir. Bu nedenle en çok istenilen ve beklenen bağlanma şekli güvenli bağla stilidir (Pehlivan, 2021).

Bağlanma şeklinin türü, Ainsworth'un ortaya koyduğu yabancı ortam deneyinin bir çıktısı olarak, birinci bakım verenin bebeğin yanından ayrılıp geri dönme sürecinde ve ebeveynin ortama geri dönmesi sonucu bebeğin sergilemiş olduğu tepkilerin ve davranışların totaline göre şekillenmektedir. Birinci bakım veren bebekle bulunduğu ortamdan ayrıldığında kısa süreli bir endişe duyar. Ebeveynin ortama geri dönmesi sonucunda bebek ebeveynine sarılma davranışında bulunup kısa süreli yaşadıkları gerginliği bırakabiliyorsa güvenli bağlanmanın gerçekleşmiş olduğu söylenebilir. Birinci bakım verenini gören bebek rahatlar ve kaygı düzeyi azalır (Ener, 2021). Güvenli bağlanma stiline sahip olan bebekler, çevresine karşı daha duyarlı, dikkatli, iş birlikçi ve insanlar arası ilişkileri daha fazla olumludur (Hortaçsu, 2003). Ainsworth'un deneyinin %65'lik kısmını bu bağlanma stiline sahip çocuklar oluşturmuştur (Miller, 2017).

Hazan ve Shaver'in (1987) güvenli bağlanan bireylerle yapmış oldukları görüşmelerde kişilerin "Başkalarına yaklaşmayı nispeten kolay buluyorum. Onlara bağlı olarak rahatım ve bana bağımlı olmalarını sağlıyorum. Terk edilme veya birisinin bana çok yaklaşması konusunda endişelenmiyorum." şeklinde cevap verdiklerini ifade etmişlerdir (Balkaya, 2021). Tüm bunların toplamında güvenli bağlanması tamamlanmış olan bebekler, yetişkinlik yaşamları boyunca özsaygıları yüksek, değerli olduklarının farkında olan duyarlı birer bireyler olarak varlıklarını sürdürürler (Çalışır, 2009).

2.3.1.2. Güvensiz- Kaçınan /Kaçınan Bağlanma

Yabancı ortam deneyine göre bu kategorideki bebeklerin ebeveynleri odaya gelmeden önce daha az aktif ve etkileşimlerinin düşük olduğu gözlemlenmiştir. Ebeveynleri odaya döndüğünde ise birinci bakım verenlerle yakınlaşmaktan kaçındıkları, güvenli bağlanmaya sahip bebekler gibi sarılma eğilimlerinin olmadığı görülmüştür. Gözleri ebeveynlerini arasa da onları gördüğünde yanlarına gitmezler

(Eraslan, 2020). Ebeveynleriyle birlikte olmak istemezler fakat onlar temas kurduğunda da bu teması reddederler (Bowbly, 2012). Bu deneyde katılımcı çocukların %20'sinin güvensiz kaçınan bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür (Miller, 2017).

Güvensiz kaçınan bağlanma türünde yetişen bebeklerin, kontrolcü, ilgisiz ebeveyn tutumlarından kaynaklandığı görülmüştür (Eraslan,2020). Bu ebeveynler çocuklarının gergin olduğu durumlarda onlara yardımcı olmaz, yakınlık göstermez ve çocuklarını tek başına bırakırlar (Türköz, 2007; Karen, 1990; Ainsworth, 1978). Ebeveynlerinin bu yaklaşımlarının sistematik bir şekilde devam etmesi, çocukları, ilerleyen dönemlerde kendisini ifade etmede güçlük çeken bireylere dönüştürmektedir (Sümer ve ark, 2016).

Bu bağlanma stiline sahip çocukların yetişkinlik döneminde ikili ilişkiler ve toplum içi ilişkilerde başarısız oldukları görülmektedir. İkili ilişki içinde olmayı kabul etmezler (Gaygusuz Daşdemir, 2021). Bu kişiliğe sahip kişiler bir yere bağlı olmayı istemedikleri için her durumda yalnız olmayı ve kendi başına kalmayı tercih ederler (Sabuncuoğlu ve Berkem, 2006).

2.3.1.3.Güvensiz Kaygılı/ Kararsız Bağlanma

Ainsworth'un tanımlamış olduğu son bağlanma stiline göre kaygılı/kararsız bağlanmış bebeklerin, Yabancı Ortam Deneyinde ebeveynleri odada yokken oldukça bağımsız gibi görünseler de aslında tedirgindirler. Ebeveyn odaya döndüğünde ise ebeveyniyle temasta bulunmakta kararsızdırlar (Bowbly, 20212). Deneydeki katılımcı çocuklarının %10'unu bu tür bağlanmaya sahip çocukların oluşturduğu görülmüştür (Miller, 2017). Bu gruptaki çocuklar kaçınan bağlanma tarzından farklı olarak ebeveynle temas kurmak ister fakat bu temasta kararsız kalırlar. Yakınlık konusunda çelişkilidirler. Bu bağlanma tarzına sahip çocukların yaşadıkları çelişkili durumlarından dolayı kaygılı/kaygısız bağlanma stiline bir diğer ismi de ikircikli bağlanmadır (Eraslan, 2020). Bu çocukların içe dönük, huzursuz ve bağımlı davranış sergiledikleri görülmüştür.

Ebeveynlerinin yanlış tutumlarından dolayı ikircikli bağlanma stiline sahip bireyler yetişmektedir. Bu yanlış tutumların en başında çocuğa karşı tutarsız ve kaygılı olmak gelmektedir (Sümer ve ark., 2016). Bunların yanı sıra ebeveynlerdeki bazı

psikopatolojik durumların bu güvensiz bağlanma şeklinin oluşmasına neden olduğunu göstermektedir (Bowlby, 2012; Tüzün ve Sayar, 2006). Bunlar şu şekilde ifade edilmektedir; ebeveynlerin çocuğu kötülemesi, çocuğun davranışlarına ilgisiz kalınması, ebeveynin herhangi bir işten dolayı evden ayrılması, çocuğa ve ebeveynlerin birbirine karşı kullandıkları tehditlerdir (Eraslan, 2020). Yapılan tehditler, çocuğu sevmemeye yönelik tehditler olabileceği gibi bir şeyin sorumlusu olarak çocuğa yüklenen ağır duyguları da kapsayabilmektedir. Bu davranış ve tutumlar çocukta ebeveynini kaybetmeye yönelik güvensiz kaygılı bağlanma şeklini oluşturur. Tüm bunların yanı sıra depresyon, davranış bozukluğu, anksiyete gibi bir takım ruhsal bozukluklar da yaşanabilmektedir. Ayrıca çeşitli fobi oluşumlarının da tetiklendiği saptanmıştır (Sümer, Ünal, Selçuk ve ark., 2009).

Sonuç olarak istenmeyen bir bağlanma türü olan güvensiz bağlanma stilleri başta çocukta ve bireyin kendisinde olmak üzere sosyal, psikolojik, duygusal gibi yaşamın her alanında bir çok olumsuz yansımaları olacaktır.

2.4.Ait Olma

Birey henüz dünyaya adımını attığı ilk adımdan itibaren başka kişilerin yardımına ihtiyaç duyar. İhtiyaç ve eksikliklerini kendi başına karşılamaktan aciz olan birey, karşılandığı her ihtiyacında güvende hisseder (Biter, 2021). Anne kucağına alındığı ilk anda temel gereksinimlerinin karşılanmasıyla dış dünyanın bir parçasıymış gibi hisseder. Ancak temel ihtiyaçları karşılanmayan birey içinde bulunduğu sistemde kendisini ait hissedemez. İşte bu güven ve sistemin bir parçası olma hissi ait olma duygusunu oluşturur. TDK' nın tanımına göre ait olma ifadesi "İlgili, ilişkili olma, bir yere mensup olma" şeklinde tanımlanır (Biter, 2021). Başka bir ifadeye göre ise ait olma, bireyin kendisini çevresi için biricik ve değerli hissetme çabasıdır (Duru, 2015). Aidiyet duygusu bir kişiye karşı duyulan his olmakla birlikte içinde bulunduğu sistemi oluşturan ev, okul, iş, arkadaş, eş gibi alt sistemleri ve çevreleri de kapsamaktadır. Ait olma duygusu bireyin toplumda var olmasının mecburu ihtiyacıdır (Ersanlı ve Koçyiğit, 2013). Kişinin doğumundan tüm yaşamına dek en temel duygularından biri olan ait olma duygusu aitlik ihtiyacından kaynaklanmaktadır.

2.4.1.Aidiyet İhtiyacı

Ait olma dürtüsünün temelinde aidiyet ihtiyacı yatmaktadır. Bu ihtiyaç, insan yaradılışının sosyal bir varlık olarak dünyaya gelmesiyle elzemleşmiştir.

İnsanlar yapısı gereği ilişkiler bütünü oluşturur. Süreğen bir şekilde iletişim ve ilişki akışı içinde olmak mecburiyetindedirler. Bu mecburiyetin bir başka ayağı da neslin devamı ve yaşamda tutunma ihtiyacıyla ilişkilidir (Baumeister ve Leary, 1995). Tüm bu yaşantısal hareketliliğin devamı için öncelik olarak aidiyet ihtiyacının giderilmesi gerekmektedir.

Aidiyet ihtiyacı bir çok teorisyen tarafından incelenmiş ve insan yaşamı için oldukça önemli olan bu konunun varlığı, ayrı bir merak konusu olmuştur. Bu konuyla yakından ilgilenen Anant (1967)' a göre aidiyet ihtiyacı bireyin kendisini toplumda değerli hissetme ihtiyacından kaynaklanmaktadır (Biter, 2021). Toplumsal yaşamda kendisine bir yer göremeyen birey kendisini ait hissedemez ve yalnızlaşır. Yapılan araştırmalar aidiyet ve kaygı durumu arasında ters oranda bir ilişki olduğunu göstermektedir (Görmüş,2021). Bir gruba ait hissetmeyen bireyde strese bağlı kaygı düzeyinin artmış olduğu görülür. Ancak o grup tarafından benimsenen kişi grubun bir parçası gibi hisseder ve aidiyet ihtiyacını o grup için gerçekleştirmiş olur. Bireyin içinde bulunduğu grupla bütünleşmesi onu emniyette hissettirir (Anant, 1967). Osterman (2000)' a göre aidiyet ihtiyacı insani temel bir gereksinim olduğunu ve bu duygunun giderilmemesi halinde bireyde patolojik durumların ortaya çıkabileceğinden bahseder (Biter, 2021). Bireyin kendisini herhangi bir sistemin parçası olarak görememesi yalnızlaşmaya bağlı olarak, kaygı, stres, depresyon, intihara meyilli olma gibi davranış ve ruhsal problemlere neden olabilmektedir.

Aidiyet ihtiyacını ele alan bir başka kuramcı ise Abraham Maslow'dur. Maslow insan ihtiyaçlarını hiyerarşik piramit üzerinde beş basamak halinde ayırmıştır ve bu kuramına “İhtiyaçlar Hiyerarşisi” adını vermiştir. Maslow'un bu kuramına göre bir basamaktan bir üst basamağa geçebilmek için bulunan basamaktaki ihtiyaçların giderilmesi şartı bulunur. İhtiyaçlar hiyerarşisinde en alt iki basamağını fizyolojik ihtiyaçlar olan barınma, yeme, içme gibi temel gereksinimler ve emniyette hissetme olan güvenlik ihtiyacı bulunmaktadır. Bu gereksinimler giderildikten bir sonraki basamağı ise sevgi ve aidiyet ihtiyacı gelmektedir. Aidiyet ihtiyacını değerli hissetme, toplum tarafından kabul görme durumuyla özdeşleştirmiştir. Diğer önemli basamaklara

geçebilmek için bu ihtiyacın giderilme şartı aidiyet ihtiyacının önemini vurgulamaktadır (Özdaş, 2017). Bireyin aidiyet ihtiyacının giderilmesi bir gruba veya bir çevreye kabul görme olarak düşünüldüğünde, bireyin kriz anlarında çevresinden almış olduğu sosyal destek sayesinde kişinin psikolojik hazzında artış yaşanır. Ancak bulunduğu grupta sosyal destek görmeyen ve ait hissetmeyen bireyin kriz anlarını tek başına atlatabilmesi daha güç ve uzun süreli olacaktır (Altıparmak, 2020). Bireyin aidiyet ihtiyacının giderilmesi patolojik durumların oluşmasını en aza indirmekle birlikte bireyin hayatında iyileştirici misyon taşır (Maslow, 2000).

Fromm (1941)'a göre ise bireyin dünyaya gelmesiyle anneyle ilk ayrılış yaşanmıştır. Bireyin dünyaya ilk adımı atmasından sonra temel ihtiyaçlarının giderilmesine gereksinim duyar. İhtiyaçlarının giderilmesiyle birlikte ilk bakım veren tarafından bebek aidiyet duygusunu yaşar. Birey yetişkinlik dönemine geldiğinde ise aidiyet duygusunun vermiş olduğu güven ve özgüvenle bağımsızlaşıp kendisinin ayrı bir benlik olduğu bilincine ve farkındalığına ulaşır. Fromm'a göre kişinin davranışlarını yönlendiren iki tür gereksinimleri bulunur. Bunlar, yemek, içmek, barınmak gibi dışarıdan müdahalelerle karşılanabilecek fizyolojik ihtiyaçlar, dışarıdan müdahalelerle değişmeyen ve içsel kimliğimizin karşılığını oluşturan varoluşsal ihtiyaçlardır. Varoluşsal ihtiyaçlardan biri olan köklenme ihtiyacı ilk bakım verenle kurulmuş olan güvenli bağ ile birlikte oluşmaya başlar. Güvenli bağ gerçekleştirmiş bireylerde köklülük ihtiyacının giderilmesiyle aidiyet duygusu da tamamlanmış olur (Biter, 2021).

Birey yaşadığı toplum ve çevreyle birlikte bağımsız tercihleriyle aidiyet duygusunu besler (Alptekin, 2011). Ancak bireyin aidiyet duygusunu yaşadığı ilk yer ailesidir. Aileyle kurulan ilk bağla birlikte bu duygu da oluşmaya ve şekillenmeye başlar. Aile aidiyetinin oluşmasında ebeveynlerin çocuğa karşı sergilemiş oldukları tutum ve davranışlar çok önemlidir. Çocuğa karşı engelleyici, reddedici, aşırı müdahale ve tutarsız yaklaşımda bulunan ailelerin çocuklarında güvensiz bağlanmayla birlikte aidiyet duygusunun da gelişemediği görülür. Aidiyet duygusunun temelini güvenli bağlanma şekli oluşturmaktadır (Güneş,2016). Aidiyet duygusunun çocukta gelişebilmesi için çocuğun ihtiyaçlarını zamanında karşılayan, çocuğa ilgi ve sevgiyle yaklaşan ebeveyn tutumlarının yanında; iletişimin güçlü, aile üyelerinin her birinin değerli ve önemli hissettiği bir aile ortamının varlığı da oldukça önemlidir. Çocuğun başta ailesine devamında yetişkinlikle birlikte çevreye ve toplumla bütünleşebilmesi

açısından bireyde aidiyet duygusunun oluşması oldukça önemlidir. Aileyle yapılan paylaşımlar ve ebeveynleriyle yaşadığı tecrübeler aidiyet duygusunu kuvvetlendirmektedir (Karakeçili, 2015).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analiz edilmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin genel aidiyet düzeyleri ve bağlanma stili arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden olan genel tarama modeline göre planlanmıştır. Yapılan araştırmada değişkenler arasındaki ilişki ve değişkenlerin yönü incelenmek istenmiştir. Araştırmada demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, eğitim, meslek, mesleği yapma süresi, gelir düzeyi, medeni durum, duygusal ilişki yaşama süresi, güncel olarak kiminle yaşandığı, tek ebeveynle olma nedeni) bağımsız değişkenler, tek ebeveynli ailede yetişen bireyler ise bağımlı değişken olarak kabul edilmiştir. Araştırmanın verileri bu doğrultuda toplanmıştır. Bu nedenle araştırmaya uygun olarak, genel tarama modelinin alt başlığı olan ilişkisel tarama yöntemi tercih edilmiştir. İlişkisel tarama yöntemi iki veya daha fazla değişkenin birbiri arasında ilişki olup olmadığını, ilişkinin yönünü, miktarını, değişim varlığını veya derecesini belirlemeye yardımcı olan bir araştırma modelidir. (Karasar, 2018).

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Bu çalışmanın evrenini 0-10 yaş aralığında tek ebeveynle büyümüş 18 yaş üzeri bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın evreni oldukça dar olduğundan, belirlenen yaş aralığında tek ebeveynle yetişmiş bireyler öncüllenenerek uygun örnekleme modeli tercih edilmiştir. Uygun örnekleme modeli; para, zaman ve iş gücü gibi sınırlılıklar sebebiyle örneklem grubunun ulaşılabilir, kolay uygulanabilir ve güvenilir olduğu olasılık temeli olmayan örnekleme çeşitlerinden (Koç Başaran, 2017 ; Büyüköztürk, 2014).

Araştırmanın verileri çevrimiçi formlar üzerinden toplanmaya çalışılmıştır. Verilerin toplanma süresinde sosyal medya kanallarından (facebook, instagram, whatsapp) araştırmanın amacı ve yaş aralığı belirtilerek gönüllü katılımcılardan anketi

doldurmaları istenmiştir. Araştırma formunu Kasım/2021- Mart/2022 ile tarihleri arasında toplamda 103 kişi yanıtlamıştır. Araştırma formunu eksik yanıtlayan ya da uygun yaş aralığında olmayan 3 kişi çıkartılarak 100 kişi araştırma örneklemini oluşturmuştur. Zaman sorunu ve maliyet nedeniyle araştırmada daha geniş bir kitleye ulaşılamamıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Veriler toplanırken katılımcıların genel olarak hissettiği aitlik duygusunu ölçmek amacıyla Malone, Pillow ve Osman (2012) tarafından geliştirilen “Genel Aidiyet Ölçeği”; sahip oldukları bağlanma biçimi hakkında bilgi almak için Erzen (2016) tarafından geliştirilen “Üç Boyutlu Bağlanma Ölçeği”; katılımcılara ait demografik bilgileri elde etmek için araştırmacı tarafından hazırlanan “ Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

3.3.1.Kişisel Bilgi Formu

EK1’de yer alan form katılımcıların demografik bilgilerinin belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından konuya ilişkin alan yazın taraması sonucunda oluşturulmuştur. Demografik Bilgi Formu, katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim, meslek, mesleği yapma süresi, gelir düzeyi, medeni durum, duygusal ilişki yaşama süresi, güncel olarak kiminle yaşadığı, tek ebeveynle olma nedeni durumunu belirlemeye yönelik toplamda 10 sorudan oluşmaktadır.

3.3.2.Genel Aidiyet Ölçeği

EK2’de yer alan, “Malone ve arkadaşları (2012) tarafından geliştirilen Genel Aidiyet Ölçeği, aidiyeti iki boyutta Kabul edilme/İçerilme-Reddedilme/Dışlanma değerlendiren bir ölçme aracı olarak kullanılmaktadır. Ölçek, (Kesinlikle Katılmıyorum’dan, Tamamen Katılıyorum’a) dereceleme seçenekleri mevcut olup 12 maddeden oluşan bir ölçektir. Genel Aidiyet Ölçeği Reddedilme/Dışlanma alt ölçeği puanları ters çevrilerek hem genel aidiyet duygusunu ölçmekte, hem de puanlar ters

çevrilmeksizin Kabul edilme ve Reddedilme alt boyutları için ayrı ayrı da kullanılabilir. Ölçekten alınan yüksek puan ulaşılmış aidiyet duygusunun göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması ABD'nin güneybatısındaki bir üniversitenin; yaşları 19-20 arasında değişen, 1169 birinci sınıf öğrencileri üzerinde, üç farklı çalışma grubu kullanılarak yapılmıştır. Gerek açımlayıcı gerekse doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin iki boyutlu yapısını destekler niteliktedir. Açımlayıcı faktör analizi sonuçları iki faktörün varyansın % 68,3'ünü açıkladığını göstermektedir. Maddelerin faktör yükleri .58 ile .94 arasında değişmektedir. İki boyut arasındaki korelasyon katsayısı -.67'dir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .94 olarak rapor edilmektedir (Malone ve ark., 2012). Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları da beklentilerle tutarlı olarak iki boyutlu yapıyı destekler niteliktedir (CFI = .97; TLI = .96; RMSEA = .08; SRMR = .03). Doğrulayıcı faktör analizi yapılan çalışma grubunda elde edilen iç tutarlılık katsayısı .95'dir. Ölçeğin birleştirici, ayırt edici ve yordama geçerlikleriyle ilgili analiz sonuçları Aidiyet Ölçeği'nin yalnızlık, sosyal bağlılık, sosyal güven, yaşam doyumu, depresyon, mutluluk ve beş faktör kişilik özellikleriyle beklenen yönde korelasyonlar verdiğini göstermektedir" (Duru, 2015).

3.3.3.Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği

EK3'te yer alan ve "Erzen tarafından 2015 yılında geliştirilen ölçek, "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum", "kesinlikle katılıyorum" şeklinde 5'li likert tipi olarak oluşturulmuştur. Toplamda 18 maddeden oluşan ölçeğin, 7'si kaçınan bağlanmayı, 6'sı kaygılı-kararsız bağlanmayı, 5'i de güvenli bağlanmayı temsil etmektedir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçeğin üç ayrı düzlemde (dil, içerik, yapı) geçerlilik çalışması ve 876 kişi üzerinde de güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin dil ve anlam geçerliliği için Türk Dili alanında akademisyen olaniki bilim insanı ile, içerik geçerliliği için bağlanma alanında araştırma yapmış olan iki bilim insanı ile, pilot uygulama için ise ortaokul, lise ve üniversite öğrenim öğrenen 244 kız, 216 erkek olan 660 kişi ile çalışılmıştır. Ölçeğin dil- anlam ve içerik geçerliliği için hesaplanan Cohen Kappa puanları sırasıyla .72 ve .87 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenirlik katsayıları Cronbach Alpa ile hesaplanmıştır. Güvenli, kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stilleri için belirlenen iç tutarlılık katsayıları .69,

.80 ve .71“dir. Ölçeğin alt boyutlarından olan kaçınan bağlanma ve kaygılı-kararsız bağlanma olumsuz özellikleri, güvenli bağlanma alt boyutu ise olumlu özellikleri ölçtüğü için ölçeğin iç tutarlılık katsayısı hesaplanamamıştır.” (Biter, 2021).

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma elektronik ortamda Google Forms üzerinden yürütülmüştür. Veriler yaklaşık üç aylık süreçte toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmada veri analizi için SPSS 25.0 paket programı kullanılmıştır. Katılımcıların sosyodemografik bilgilerine dair tanımlayıcı veriler frekans tabloları şeklinde verilmiştir.

Çalışmanın verileri normallik varsayımları açısından incelendiğinde, Kolmogorov-Smirnov değerleri $p < 0.05$ olarak belirlenmiştir. Bundan dolayı ölçek ve alt ölçek puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için nonparametrik testlerden spearman korelasyon analizi yapılmıştır. Bununla birlikte ölçek ve alt ölçekler ile katılımcıların sosyodemografik verileri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek üzere nonparametrik testlerden Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Gruplar arasında anlamlı fark çıkması durumunda, anlamlılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için post-Hoc testi yapılmıştır. Varyansın homojen dağılmaması ve örneklem sayılarının eşit olmamasından dolayı Games-Howell Post-Hoc testi seçilmiştir $p < 0.05$ istatistikçe anlamlı kabul edilmiştir.

4.BULGULAR

Bu bölümde araştırma sürecinde toplanan verilerin analizine yer verilecek olup demografik bilgileri ile anket sorularına verdikleri yanıtlara ilişkin istatistiksel bulgular açıklanacaktır.

Bu bölümde katılımcıların anket sorularına verdikleri yanıtlardan araştırmadaki yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, çalışma durumu, gelir düzeyi, medeni durum, ilişki süresi, güncel olarak kiminle yaşanıldığı ve tek ebeveynle büyüme nedeni değişkenlerine ilişkin tamamlayıcı istatistiklere yer verilmiştir. Katılımcıların demografik bilgilerinden yaş değişkenine ilişkin istatistiki bilgiler Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 2. Katılımcılar ile İlgili Sosyodemografik Veriler (n=100)

Demografik değişkenler		N	%
Yaş	14-24 Yaş	49	49,0
	25 Yaş ve Üstü	51	51,0
Cinsiyet	Kadın	72	72,0
	Erkek	28	28,0
Eğitim Düzeyi	Lise ve Altı	47	47,0
	Önlisans	18	18,0
	Lisans ve Üstü	35	35,0
Çalışma Durumu	Evet	44	44,0
	Hayır	56	56,0
Gelir	5.000 ve Altı	57	57,0
	5.000-10.000	32	32,0
	10.000 Üstü	11	11,0
Medeni Durum	Evli	33	33,0
	Bekar	67	67,0
İlişki Süresi	1 Ay ve Altı	21	21,0
	1-3 Ay	12	12,0
	3-8 Ay	12	12,0
	8 Ay ve Üzeri	55	55,0
Kiminle Yaşıyor	Aile	16	16,0

	Anne	37	37,0
	Eşi ile	32	32,0
	Sevgili-Arkadaş-Akraba	15	15,0
Tek Ebeveynle Büyüme Nedeni	Ebeveynlerin Boşanması	49	49,0
	Ebeveynlerden Birinin	21	21,0
	Vefatı	14	14,0
	İsteğe Bağlı Ayrılık	14	14,0
	Diğer	16	16,0

Tablo 2’de Katılımcılarına ait sosyodemografik değişkenlerin dağılımı verilmiştir.

Tablo 3. Ölçek ve Alt Ölçeklerden Alınan Puanlara Ait Betimsel İstatistikler (n=100)

	Min	Max	Ortalama	Std. Sapma
Genel Aidiyet Ölçeği	25	83	49,98	9,21
GAÖ – Kabul Edilme	8	42	31,71	6,56
GAÖ – Dışlanma	6	42	18,27	9,00
Güvenli Bağlanma	12	24	18,33	2,62
Kaçınan Bağlanma	7	30	17,01	5,21
Kaygılı Kararsız Bağlanma	8	28	17,31	4,52

Tablo 3’de Ölçek ve alt boyut puanından alınan sonuçlara ilişkin betimsel istatistikler verilmiştir.

Tablo 4. Ölçek ve Alt Boyut İlişkilerine Ait Korelasyon Sonuçları

		1	2	3	4	5	6
1. Genel Aidiet Ölçeği	r	1					
	p						
2. GAÖ – Kabul Edilme	r	,320**	1				
	p	0,001					
3. GAÖ – Dışlanma	r	,668**	-,423**	1			
	p	<0,001	<0,001				
4. Güvenli Bağlanma	r	,326**	,455**	-0,004	1		
	p	0,001	<0,001	0,968			
5. Kaçınan Bağlanma	r	-0,090	-,354**	,224*	-,207*	1	
	p	0,371	<0,001	0,025	0,039		
6. Kaygılı Kararsız Bağlanma	r	,280**	-,332**	,576**	0,005	,344**	1
	p	0,005	0,001	<0,001	0,964	<0,001	

*Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır (Spearman korelasyon testi), **
Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır (Spearman korelasyon testi)

Tablo 4’te katılımcılara uygulanan ölçek ve alt ölçeklerden elde edilen skorlar arasındaki ilişkiler spearman korelasyon analizi ile gösterilmiştir.

Bu analize göre, Genel Aidiet Ölçeği puanı ile Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Güvenli Bağlanma” ($r=0.326$ $p=0.001$), “Kaygılı Kararsız Bağlanma” ($r=0.280$ $p=0.005$) puanları arasında pozitif yönlü istatistikçe anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Genel Aidiet alt ölçeklerinden “Kabul Edilme” puanı ile Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Güvenli Bağlanma” ($r=0.455$ $p<0.001$) puanı arasında pozitif; “Kaçınan Bağlanma” ($r=-0.354$ $p<0.001$), “Kaygılı Kararsız Bağlanma” ($r=-0.332$ $p=0.001$) puanları arasında negatif yönlü istatistikçe anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Genel Aidiet alt ölçeklerinden “Dışlanma” puanı ile Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Kaçınan Bağlanma” ($r=0.224$ $p=0.025$), “Kaygılı Kararsız Bağlanma” ($r=0.576$ $p<0.001$) puanları arasında pozitif yönlü istatistikçe anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Tablo 5. Katılımcıların Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Yaş Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Yaş	N	Ort±SS	Z	p
Genel Aidiyet Ölçeği	14-24 Yaş	49	49,84±9,34	-0,615	0.539
	25 Yaş ve Üstü	51	50,12±9,17		
GAÖ – Kabul Edilme	14-24 Yaş	49	30,22±5,75	-2,522	0.012
	25 Yaş ve Üstü	51	33,14±7,01		
GAÖ – Dışlanma	14-24 Yaş	49	19,61±9,56	-1,305	0.192
	25 Yaş ve Üstü	51	16,98±8,32		
Güvenli Bağlanma	14-24 Yaş	49	17,59±2,78	-2,490	0.013
	25 Yaş ve Üstü	51	19,04±2,27		
Kaçınan Bağlanma	14-24 Yaş	49	15,69±5,15	-2,403	0.016
	25 Yaş ve Üstü	51	18,27±4,99		
Kaygılı Kararsız Bağlanma	14-24 Yaş	49	17,76±4,24	-1,058	0.290
	25 Yaş ve Üstü	51	16,88±4,78		

Z=Mann Whitney U Test; p<0.05

Tablo 5’te katılımcıların ölçek ve alt ölçek puanları yaş açısından karşılaştırılmıştır. Genel Aidiyet alt ölçeklerinden “Kabul Edilme” puanı ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Genel Aidiyet alt ölçeklerinden “Kabul Edilme” puanı 14-24 yaş arasına kıyasla 25 yaş üzerinde daha yüksek bulunmuştur (Z=-2,522p=0.012).

Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Güvenli Bağlanma” puanı ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Güvenli Bağlanma” puanı 14-24 yaş arasına kıyasla 25 yaş üzerinde daha yüksek bulunmuştur (Z=-2,490 p=0.013).

Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Kaçınan Bağlanma” puanı ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Kaçınan Bağlanma” puanı 14-24 yaş arasına kıyasla 25 yaş üzerinde daha yüksek bulunmuştur (Z=-2,403 p=0.016).

Tablo 6. Katılımcıların Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Cinsiyet	N	Ort±SS	Z	p
Genel Aidiyet Ölçeği	Kadın	72	50,26±8,85	-0,765	0.444
	Erkek	28	49,25±10,20		
GAÖ – Kabul Edilme	Kadın	72	32,53±6,26	-1,823	0.068
	Erkek	28	29,61±6,94		
GAÖ – Dışlanma	Kadın	72	17,74±8,97	-0,919	0.358
	Erkek	28	19,64±9,10		
Güvenli Bağlanma	Kadın	72	18,53±2,58	-1,115	0.265

	Erkek	28	17,82±2,72		
Kaçınan Bağlanma	Kadın	72	16,21±4,84	-2,406	0.016
	Erkek	28	19,07±5,63		
Kaygılı Kararsız Bağlanma	Kadın	72	17,46±4,74	-0,462	0.644
	Erkek	28	16,93±3,94		

Z=Mann Whitney U Test; p<0.05

Tablo 6’te katılımcıların ölçek ve alt ölçek puanları cinsiyet açısından karşılaştırılmıştır. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Kaçınan Bağlanma” puanı ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Kaçınan Bağlanma” puanı kadınlara kıyasla erkeklerde daha yüksek bulunmuştur (Z=-2,406 p=0.016).

Tablo 7. Katılımcıların Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Eğitim Düzeyi Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Eğitim Düzeyi	N	Ort±SS	KV	p	Post - Hoc
Genel Aidiyet Ölçeği	(1) Lise ve Altı	47	49,96±10,31	1,589	0.452	-
	(2) Önlisans	18	47,94±6,77			
	(3) Lisans ve Üstü	35	51,06±8,76			
GAÖ – Kabul Edilme	(1) Lise ve Altı	47	29,87±7,20	6,507	0.039	1-3
	(2) Önlisans	18	32,78±6,68			
	(3) Lisans ve Üstü	35	33,63±4,85			
GAÖ – Dışlanma	(1) Lise ve Altı	47	20,09±9,48	4,757	0.093	-
	(2) Önlisans	18	15,17±8,28			
	(3) Lisans ve Üstü	35	17,43±8,34			
Güvenli Bağlanma	(1) Lise ve Altı	47	17,91±2,69	2,320	0.314	-
	(2) Önlisans	18	19,00±2,54			
	(3) Lisans ve Üstü	35	18,54±2,56			
Kaçınan Bağlanma	(1) Lise ve Altı	47	17,11±4,91	0,807	0.668	-
	(2) Önlisans	18	16,33±5,46			
	(3) Lisans ve Üstü	35	17,23±5,58			
Kaygılı Kararsız Bağlanma	(1) Lise ve Altı	47	17,55±4,64	0,415	0.813	-
	(2) Önlisans	18	17,06±4,53			
	(3) Lisans ve Üstü	35	17,11±4,46			

KV= Kruskal Wallis Test; Post-Hoc=Games-Howell; p<0.05

Tablo 7’da katılımcıların ölçek ve alt ölçek puanları eğitim düzeyleri açısından karşılaştırılmıştır. Genel Aidiyet alt ölçeklerinden “Kabul Edilme” puanı ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Genel Aidiyet alt ölçeklerinden “Kabul Edilme” puanı diğer eğitim düzeylerine kıyasla “Lisans ve Üstü” olanlarda daha yüksek bulunmuştur (KV=6,507 p=0.039). Yapılan post-hoc testi

sonucunda “Lise ve Altı” ve “Lisans ve Üstü” eğitim düzeyleri arasında Genel Aidiet alt ölçeklerinden “Kabul Edilme” puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p=0.017$).

Tablo 8. Katılımcıların Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Çalışma Durumu Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Çalışma Durumu	N	Ort±SS	Z	p
Genel Aidiet Ölçeği	Evet	44	50,52±10,20	-0,574	0.566
	Hayır	56	49,55±8,41		
GAÖ – Kabul Edilme	Evet	44	30,84±6,93	-1,235	0.217
	Hayır	56	32,39±6,22		
GAÖ – Dışlanma	Evet	44	19,68±8,63	-1,579	0.114
	Hayır	56	17,16±9,20		
Güvenli Bağlanma	Evet	44	18,43±2,47	-0,130	0.897
	Hayır	56	18,25±2,76		
Kaçınan Bağlanma	Evet	44	18,84±5,24	-3,248	0.001
	Hayır	56	15,57±4,75		
Kaygılı Kararsız Bağlanma	Evet	44	18,61±4,60	-2,399	0.016
	Hayır	56	16,29±4,22		

Z=Mann Whitney U Test; $p<0.05$

Tablo 8’de katılımcıların ölçek ve alt ölçek puanları çalışma durumları açısından karşılaştırılmıştır. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Kaçınan Bağlanma” puanı ile çalışma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır.Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Kaçınan Bağlanma” puanı çalışmayanlara kıyasla çalışanlarda daha yüksek bulunmuştur ($Z=-3,248$ $p=0.001$).

Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Kaygılı Kararsız Bağlanma” puanı ile çalışma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır.Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Kaygılı Kararsız Bağlanma” puanı çalışmayanlara kıyasla çalışanlarda daha yüksek bulunmuştur ($Z=-2,399$ $p=0.016$).

Tablo 9. Katılımcıların Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Gelir Düzeyi Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Gelir Düzeyi	N	Ort±SS	KV	p	Post - Hoc
Genel Aidiyet Ölçeği	(1) 5.000 ve Altı	57	50,70±9,50	0,932	0.627	-
	(2) 5.000-10.000	32	49,41±10,03			
	(3) 10.000 Üstü	11	47,91±3,65			
GAÖ – Kabul Edilme	(1) 5.000 ve Altı	57	30,84±6,14	3,537	0.171	-
	(2) 5.000-10.000	32	32,69±7,34			
	(3) 10.000 Üstü	11	33,36±6,05			
GAÖ – Dışlanma	(1) 5.000 ve Altı	57	19,86±9,33	4,546	0.103	-
	(2) 5.000-10.000	32	16,72±8,76			
	(3) 10.000 Üstü	11	14,55±6,30			
Güvenli Bağlanma	(1) 5.000 ve Altı	57	18,16±2,61	1,170	0.557	-
	(2) 5.000-10.000	32	18,69±2,56			
	(3) 10.000 Üstü	11	18,18±3,03			
Kaçınan Bağlanma	(1) 5.000 ve Altı	57	16,47±5,56	2,695	0.260	-
	(2) 5.000-10.000	32	17,88±4,58			
	(3) 10.000 Üstü	11	17,27±5,16			
Kaygılı Kararsız Bağlanma	(1) 5.000 ve Altı	57	17,19±4,33	0,556	0.757	-
	(2) 5.000-10.000	32	17,72±4,74			
	(3) 10.000 Üstü	11	16,73±5,16			

KV= Krukall Wallis Test; Post-Hoc=Games-Howell; p<0.05

Tablo 9’de görüldüğü gibi katılımcıların ölçek ve alt ölçek puanları ile gelir düzeyleri arasında istatistikçe anlamlı bir farklılık saptanamamıştır.

Tablo 10. Katılımcıların Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Medeni Durum Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Medeni Durum	N	Ort±SS	Z	p
Genel Aidiyet Ölçeği	Evli	33	48,24±7,90	-0,892	0.372
	Bekar	67	50,84±9,73		
GAÖ – Kabul Edilme	Evli	33	32,97±8,02	-1,895	0.058
	Bekar	67	31,09±5,66		
GAÖ – Dışlanma	Evli	33	15,27±7,33	-2,250	0.024
	Bekar	67	19,75±9,42		
Güvenli Bağlanma	Evli	33	18,82±2,39	-1,420	0.156
	Bekar	67	18,09±2,72		
Kaçınan Bağlanma	Evli	33	17,03±5,16	-0,029	0.977
	Bekar	67	17,00±5,27		
Kaygılı Kararsız Bağlanma	Evli	33	16,03±4,34	-1,878	0.060
	Bekar	67	17,94±4,51		

Z=Mann Whitney U Test; p<0.05

Tablo 10’da katılımcıların ölçek ve alt ölçek puanları medeni durumları açısından karşılaştırılmıştır. Genel Aidiyet alt ölçeklerinden “Dışlanma” puanı ile medeni durum

arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Genel Aidiet alt ölçeklerinden “Dışlanma” puanı evli olanlara kıyasla bekarlarda daha yüksek bulunmuştur ($Z=-2,250$ $p=0.024$).

Tablo 11. Katılımcıların Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının İlişki Süresi Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	İlişki Süresi	N	Ort±SS	KV	p	Post - Hoc
Genel Aidiet Ölçeği	(1) 1 Ay ve Altı	21	49,05±9,09	3,811	0.283	-
	(2) 1-3 Ay	12	51,17±8,26			
	(3) 3-8 Ay	12	53,67±9,27			
	(4) 8 Ay ve Üzeri	55	49,27±9,45			
GAÖ – Kabul Edilme	(1) 1 Ay ve Altı	21	28,52±5,70	14,200	0.003	1-4
	(2) 1-3 Ay	12	29,42±5,84			
	(3) 3-8 Ay	12	31,75±6,48			
	(4) 8 Ay ve Üzeri	55	33,42±6,57			
GAÖ – Dışlanma	(1) 1 Ay ve Altı	21	20,52±9,37	9,456	0.024	-
	(2) 1-3 Ay	12	21,75±8,24			
	(3) 3-8 Ay	12	21,92±8,81			
	(4) 8 Ay ve Üzeri	55	15,85±8,53			
Güvenli Bağlanma	(1) 1 Ay ve Altı	21	18,24±1,89	5,298	0.151	-
	(2) 1-3 Ay	12	17,33±2,93			
	(3) 3-8 Ay	12	17,33±2,42			
	(4) 8 Ay ve Üzeri	55	18,80±2,77			
Kaçınan Bağlanma	(1) 1 Ay ve Altı	21	17,67±5,64	1,608	0.658	-
	(2) 1-3 Ay	12	17,25±5,59			
	(3) 3-8 Ay	12	16,25±4,11			
	(4) 8 Ay ve Üzeri	55	16,87±5,27			
Kaygılı Kararsız Bağlanma	(1) 1 Ay ve Altı	21	17,43±4,38	3,386	0.336	-
	(2) 1-3 Ay	12	18,50±3,73			
	(3) 3-8 Ay	12	18,67±4,77			
	(4) 8 Ay ve Üzeri	55	16,71±4,67			

KV= Kruskal Wallis Test; Post-Hoc=Games-Howell; $p<0.05$

Tablo 11’da katılımcıların ölçek ve alt ölçek puanları ilişki süreleri açısından karşılaştırılmıştır. Genel Aidiet alt ölçeklerinden “Kabul Edilme” puanı ile ilişki süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Genel Aidiet alt ölçeklerinden “Kabul Edilme” puanı diğer ilişki sürelerine kıyasla “8 Ay ve Üzeri” olanlarda daha yüksek bulunmuştur (KV=14,200 $p=0.003$). Yapılan post-hoc testi sonucunda “1 Ay ve Altı” ve “8 Ay ve Üzeri” ilişki süreleri arasında Genel Aidiet alt ölçeklerinden “Kabul Edilme” puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p=0.013$).

Genel Aidiet alt ölçeklerinden “Dışlanma” puanı ile ilişki süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Genel Aidiet alt ölçeklerinden “Dışlanma” puanı diğer ilişki sürelerine kıyasla “3-8 Ay” olanlarda daha yüksek bulunmuştur (KV=9,456 p=0.024).

Tablo 12. Katılımcıların Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Kiminle Yaşadıkları Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Kiminle Yaşıyor	N	Ort±SS	KV	p	Post - Hoc
Genel Aidiet Ölçeği	(1) Aile	16	53,50±10,49	2,000	0.572	-
	(2) Anne	37	49,30±7,74			
	(3) Eşi ile	32	48,25±8,02			
	(4) Sevgili-Arkadaş-Akraba	15	51,60±12,64			
GAÖ – Kabul Edilme	(1) Aile	16	31,00±6,41	2,524	0.471	-
	(2) Anne	37	31,41±5,04			
	(3) Eşi ile	32	32,69±7,98			
	(4) Sevgili-Arkadaş-Akraba	15	31,13±7,09			
GAÖ – Dışlanma	(1) Aile	16	22,50±10,76	5,918	0.116	-
	(2) Anne	37	17,89±7,82			
	(3) Eşi ile	32	15,56±7,25			
	(4) Sevgili-Arkadaş-Akraba	15	20,47±11,49			
Güvenli Bağlanma	(1) Aile	16	17,63±3,20	3,493	0.322	-
	(2) Anne	37	17,95±2,46			
	(3) Eşi ile	32	18,78±2,42			
	(4) Sevgili-Arkadaş-Akraba	15	19,07±2,69			
Kaçınan Bağlanma	(1) Aile	16	16,13±3,76	0,228	0.973	-
	(2) Anne	37	16,59±4,73			
	(3) Eşi ile	32	17,28±5,03			
	(4) Sevgili-Arkadaş-Akraba	15	18,40±7,72			
Kaygılı Kararsız Bağlanma	(1) Aile	16	17,06±5,46	3,967	0.265	-
	(2) Anne	37	17,49±3,81			
	(3) Eşi ile	32	16,28±4,16			
	(4) Sevgili-Arkadaş-Akraba	15	19,33±5,47			

KV= Kruskall Wallis Test; Post-Hoc=Games-Howell; p<0.05

Tablo 12’de görüldüğü gibi katılımcıların ölçek ve alt ölçek puanları ile kiminle yaşadıkları arasında istatistikçe anlamlı bir farklılık saptanamamıştır.

Tablo 13. Katılımcıların Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Tek Ebeveynle Büyüme Nedeni Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Tek Ebeveynle Büyüme Nedeni	N	Ort±SS	KV	p	Post – Hoc
Genel Aidiyet Ölçeği	(1) Ebeveynlerin Boşanması	49	48,63±9,22			
	(2) Ebeveynlerden Birinin Vefatı	21	50,62±7,53	5,827	0.120	-
	(3) İsteğe Bağlı Ayrılık	14	48,14±9,16			
	(4) Diğer	16	54,88±10,18			
GAÖ – Kabul Edilme	(1) Ebeveynlerin Boşanması	49	31,65±6,94			
	(2) Ebeveynlerden Birinin Vefatı	21	33,33±5,95	1,808	0.613	-
	(3) İsteğe Bağlı Ayrılık	14	30,29±8,25			
	(4) Diğer	16	31,00±4,16			
GAÖ – Dışlanma	(1) Ebeveynlerin Boşanması	49	16,98±8,47			
	(2) Ebeveynlerden Birinin Vefatı	21	17,29±9,11	6,833	0.077	-
	(3) İsteğe Bağlı Ayrılık	14	17,86±7,61			
	(4) Diğer	16	23,88±10,16			
Güvenli Bağlanma	(1) Ebeveynlerin Boşanması	49	18,20±2,86			
	(2) Ebeveynlerden Birinin Vefatı	21	19,43±1,99	5,350	0.148	-
	(3) İsteğe Bağlı Ayrılık	14	17,71±2,43			
	(4) Diğer	16	17,81±2,56			
Kaçınan Bağlanma	(1) Ebeveynlerin Boşanması	49	17,08±6,02			
	(2) Ebeveynlerden Birinin Vefatı	21	16,71±5,42	0,596	0.897	-
	(3) İsteğe Bağlı Ayrılık	14	17,14±3,55			
	(4) Diğer	16	17,06±3,57			
Kaygılı Kararsız Bağlanma	(1) Ebeveynlerin Boşanması	49	17,43±5,00			
	(2) Ebeveynlerden Birinin Vefatı	21	16,29±4,38	1,801	0.615	-
	(3) İsteğe Bağlı Ayrılık	14	17,57±2,79			
	(4) Diğer	16	18,06±4,51			

KV= Kruskal Wallis Test; Post-Hoc=Games-Howell; p<0.05

Tablo 13’de görüldüğü gibi katılımcıların ölçek ve alt ölçek puanları ile tek ebeveynle büyüme nedeni arasında istatistikçe anlamlı bir farklılık saptanamamıştır.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, tek ebeveynle yetişen bireylerin bağlanma stilleri ve genel aidiyet düzeyi bağlamında yapılan istatistiksel analiz bulgularına ilişkin sonuçlar ele alınmıştır. Araştırmanın soncunda ulaşılan bulgulara ve bulgulara ilişkin tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Araştırma, 0-10 yaş aralığında tek ebeveynle yetişmiş, yetişkin 100 kişi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim, meslek, mesleği yapma süresi, gelir düzeyi, medeni durum, duygusal ilişki yaşama süresi, güncel olarak kiminle yaşandığı, tek ebeveynle olma nedeni durumuna ilişkin demografik bilgiler elde edilmiştir.

Araştırma tek ebeveynle yetişmiş bireylerin, bağlanma stilleri ve genel aidiyet düzeyleri bağlamında ele alınmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiş olup verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın ana amacı tek ebeveynli bireylerin genel aidiyet düzeylerinin bağlanma stillerini etkileyip etkilemediğinin ortaya konmasıdır. Bu amaçla araştırmaya katılan 100 gönüllü katılımcıya Kişisel Bilgi Formu, Genel Aidiyeti Ölçeği (GAÖ) ve Üç Boyutlu Bağlanma Stili (ÜBBS)'nden oluşan bir anket formu gönderilerek kendilerine uygun şekilde cevaplanmaları istenmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar SPSS ile analiz edilerek bulgular çalışmanın dördüncü bölümünde sunulmuştur. Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine bağlı olarak tek ebeveynli ailede yetişmiş bireylerin aidiyet düzeyleri ve güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınan bağlanma stiline ilişkin elde edilen bulgular tartışılmıştır. Bulgulardan elde edilen sonuçlar ilgili alan yazın ışığında tartışılacaktır.

Tek Ebeveynli Ailede Yetişen Bireylerin Genel Aidiyetine İlişkin Alanyazın Işığında Sonuç ve Tartışma

Çalışmada 14-24 yaş arası bireylerin aile aidiyet düzeyi ve alt boyutları ile bireylerin yaşları arasında anlamlı bir farklılık gözlenemezken, 25 yaş üzeri bireylerde

genel aidiyet alt ölçeklerinden “kabul edilme” ile anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($Z=-2,522p=0.012$). İlgili alan yazın tarandığında ise genel aidiyet konusunun genellikle çocuklar üzerinde çalışıldığından dolayı bu yaş aralığında yapılan çalışmalar sınırlı kalmaktadır (Biter, 2021). Bu sebeple alan yazında yaş ve genel aidiyet arasında herhangi bir farklılığın saptanamamış olduğu görülmektedir.

Genel aidiyet ölçeğinin dışlanma ve kabullenme alt boyutlarının, cinsiyet demografik bilgisiyle herhangi bir anlamlı farklılık saptanamamıştır. Ancak yapılan araştırmalarda çoğunlukla kadınların erkeklere oranla genel kabullenme yaşadıkları görülmüştür (Kahraman, 2021). Bunun sebebinin ataerkil bir coğrafyadan geliniyor olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir (Güler, 2022). Saki (2018)’in üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu araştırmada aidiyeti düzeyi ve cinsiyet durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu, kadınların aidiyet düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğunu ifade etmektedir. Güneş (2018) ise yaptığı çalışmada genç yetişkinlerin aidiyet düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymaktadır (Polat,2019).

Araştırmaya katılan gönüllü katılımcıların ölçek ve alt ölçek puanları eğitim düzeyleri açısından karşılaştırılmıştır. Genel Aidiyet alt ölçeklerinden “Kabul Edilme” puanı ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Genel Aidiyet alt ölçeklerinden “Kabul Edilme” puanı, diğer eğitim düzeylerine kıyasla “Lisans ve Üstü” olanlarda daha yüksek bulunmuştur ($KV=6,507 p=0.039$). Literatür incelemesinde genel aidiyet ve eğitimle ilgili birebir çalışılmış bir konu olmamakla birlikte eğitim seviyesi arttıkça genel kabûlun ve sosyal uyumun da arttığına dair çalışmalar mevcuttur. Altıparmak’a (2020) göre, üniversite ortamına uyumlu olan bir öğrencinin genel aidiyet düzeyinin de yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Buradan da eğitim ve genel aidiyetin değişkenlere göre farklı sonuçlar oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bireylerin eğitim hayatının devam etmesiyle sosyalleşme oranının yükselmesi bu durumun da sosyal kabul ve genel aidiyeti doğuracağı düşünülmektedir (Biter, 2021). Yapılan araştırmalarda Polat (2019), Tunç (2019) ve Yeter (2019) aile eğitim düzeyi ile aidiyet duygusu arasında da anlamlı farklılıklara ulaşamadığı görülmüştür (Görmüş, 2021).

Araştırmaya katılan katılımcıların %44’ü bir işte güncel olarak çalışırken %56’sı herhangi bir işte çalışmamaktadır. Araştırmanın çalışma durumu ve genel

aidiyet arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Genel kabul ve çalışma durumu hakkında detaylı bir çalışma bulunmamaktadır.

Araştırmada %57 kişinin 5.000 lira ve altı gelire çalıştığı görülmektedir. Gelir durumu ve Genel Aidiyet arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Alan yazında bu konu hakkında bir çalışma yapılmamıştır. Tezin bulguları bu bağlamda literatüre özgün bir katkı oluşturmuştur.

Araştırmaya katılan katılımcıların %67'sinin bekar yalnızca %33'nün evli olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların ölçek ve alt ölçek puanları medeni durumları açısından karşılaştırılmıştır. Genel Aidiyet alt ölçeklerinden “Dışlanma” puanı ile medeni durum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmış olduğu görülmektedir. Genel Aidiyet alt ölçeklerinden “Dışlanma” puanı evli olanlara kıyasla bekarlarda daha yüksek bulunmuştur ($Z=-2,250$ $p=0.024$). Araştırma sonucuna göre aidiyet düzeyi düşük olan bireylerin toplumla kendisini kabullenmiş saymadığını ve dışlanma duygusuyla birlikte çoğunlukla bekar oldukları görülmektedir. Bu bilginin yanı sıra araştırmadaki katılımcıların ölçek ve alt ölçek puanları ilişki süreleri açısından karşılaştırılarak bu durum farklı açıdan ölçülmek istenmiştir. Genel Aidiyet alt ölçeklerinden “Kabul Edilme” puanı ile ilişki süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Genel Aidiyet alt ölçeklerinden “Kabul Edilme” puanı diğer ilişki sürelerine kıyasla “8 Ay ve Üzeri” olanlarda daha yüksek bulunmuştur ($KV=14,200$ $p=0.003$). Bu durum bize araştırmaya katılan katılımcıların uzun ilişki yaşama durumuna göre aidiyet ve kabul edilme durumlarının değiştiğini göstermektedir. Uzun ilişki yaşayan bireyler toplumsal anlamda kendilerini ait hissederken kısa süreli ilişki yaşayan bireyler daha az aidiyet hissini yaşamaktadırlar. Bununla birlikte bekar ve kısa ilişki yaşayanların da genel aidiyet düzeylerinin ve sosyal kabullenme oranlarının daha az olduğu söylenebilmektedir. Yapılan alan yazında genel aidiyet ve ilişki süresi, medeni durumla ilgili çalışma bulunamadığından araştırmanın bulguları literatüre anlamlı bir katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın başka bir değişkeni olan katılımcıların güncel olarak kiminle yaşadığı ve tek ebeveynle büyüme nedenlerinin genel aidiyet ölçeği ve alt ölçekleri arasında istatistikçe anlamlı bir farklılık saptanamamıştır.

Tek Ebeveynli Ailede Yetişen Bireylerin Bağlanma Stilllerine İlişkin Alanyazın Işığında Sonuç ve Tartışma

Çalışmaya katılan katılımcıların %49'u 14-24 yaş aralığını kapsarken, %51'inin 25 yaş üzerini kapsadığı görülmektedir. Araştırmada uygulanan Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri ölçeğinin alt ölçeklerinden olan “Güvenli Bağlanma” puanı ile yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Güvenli Bağlanma” puanı 14-24 yaş arasına kıyasla 25 yaş üzerinde daha yüksek bulunmuştur ($Z=-2,490$ $p=0.013$). Bu açıdan literatüre bakıldığında benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. Avila ve arkadaşlarının (2012) elde ettiği bulgulara göre , bağlanma örüntülerinden güvenli ve saplantılı bağlanma örüntüsünün yaş değişkeni arasında anlamlı bir fark olduğu, kaygılı bağlanma stili ve yaş arasında ise anlamsız bir fark olduğu anlaşılmıştır (Avila vd., 2012). Avila ve arkadaşlarının araştırmasına karşılık yapılan bu çalışmada Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Kaçınan Bağlanma” puanı ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Kaçınan Bağlanma” puanı 14-24 yaş arasına kıyasla 25 yaş üzerinde daha yüksek bulunmuştur ($Z=-2,403$ $p=0.016$). Özdemir ve Koruklu (2013) ve Şahin'in yapmış olduğu çalışmaların bulguları da yaş değişkeni ile bağlanma stili arasında anlamlı ilişki olduğunu destekleyen sonuçlar elde ettikleri görülmektedir (Özdemir ve Koruklu, 2013, 836-848; Şahin, 2009). Buna karşılık Kahraman (2019)'ın yapmış olduğu araştırmasında ise korkulu bağlanma stili ile yaş değişkeni arasında pozitif yönlü bir fark vardır (Sancak, 2020). Alanyazın araştırmasında elde edilen bulgular ile araştırma bulguları bu bağlamda örtüşmektedir. Ancak örtüşmeyen çalışmalar da mevcuttur. Sümer ve Şendağ'ın yapmış oldukları çalışmada bağlanma stilleri ile yaş değişkeni arasında negatif yönlü bir farklılık olduğunu anlaşılmaktadır (Sümer ve Şendağ, 2009). Yapılan araştırmaların bulgularının değişkenliği, örneklem grubu farklılığı, katılımcıların ölçek cevaplamada samimi yanıt vermesi ve zamansal değişkenler gibi faktörlerin etken olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan katılımcıların ölçek ve alt ölçek puanları cinsiyet açısından karşılaştırıldığında, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Kaçınan Bağlanma” puanı ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık

saptanmıştır. Katılımcıların %72'si kadın %28'sinin ise erkek olduğu görülmektedir. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Kaçınan Bağlanma” puanı kadınlara kıyasla erkeklerde daha yüksek bulunmuştur ($Z=-2,406$ $p=0.016$). Alan yazın incelendiğinde ise bağlanma stili ve cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Ancak cinsiyetin araştırmaların konusuna göre değiştiği anlaşılmaktadır. Sancak (2020), araştırmasına göre cinsiyet değişkeni ve bağlanma stili arasında anlamlı fark varken, erkeklerin kadınlara oranla daha yüksek puan aldıklarını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda araştırma bulguları alan yazınla örtüşmektedir. Cüceloğlu'nun yapmış olduğu araştırma bulgularına göre erkeklerin güvenli bağlanma puanları kadınlardan daha yüksek olduğunu tespit etmiştir (Cüceloğlu, 1998). Erözkan (2004), yapmış olduğu araştırmada ise bağlanma ile cinsiyet değişkeni arasında pozitif bir farklılık olduğu görülmektedir. Kaya (2010)'un bağlanma stili ile yapmış olduğu çalışma da benzer sonuçlar vermektedir. Koser ve Barut (2020)' un araştırmalarına baktığımızda ise, güvenli ve korkulu bağlanma stili ile cinsiyet puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Araştırmada erkeklerin güvenli bağlanma stili puanlarının kadınlardan daha yüksek bulunurken, kadınların korkulu bağlanma stili puanları erkeklere kıyasla daha yüksektir. Aynı şekilde Koçak ve Karasu (2016) çalışmalarında erkek bireylerin güvenli ve saplantılı bağlanma puanlarının kadın bireylerden daha yüksek olduğunu saptamıştır. Elde edilen alanyazın bulgu sonuçlarından, bu araştırma bulgu sonuçlarını desteklediği anlaşılmaktadır. Bağlanma stilleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır hipotezini destekler nitelikte sonuç elde edilmiştir.

Araştırmanın bağlanma stili ve eğitim değişkeni arasında herhangi bir farklılık saptanamamıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların %47'sinin lise ve altı, %35'nin lisans ve üstü, %18'sinin ise ön lisans düzeyinde öğrenim gördükleri bilgisine ulaşılmıştır. Buna karşılık literatür araştırmasında yapılan çalışmalarda bağlanma stili ve eğitim değişkeni arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Onur (2006) ve Şeker'in (2009) araştırmalarında bağlanma stili ve eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklılık görülürken, Vardar (2009) araştırmasında eğitim düzeyi ve güvenli bağlanma arasında pozitif bir ilişki olduğu, kaçınmacı bağlanma stili ile negatif yönde bir ilişki olduğunu saptamıştır. Erdem'in çalışma bulgularına göre ise eğitim düzeyi değişkeni ile korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanma alt ölçekleri arasında negatif yönde bir ilişki

olduğu görülmektedir (Erdem, 2015). Dilmaç (2018)'in çalışmasında da benzer sonuçların olduğu görülmektedir (Sancak, 2020).

Araştırmaya katılan katılımcıların ölçek ve alt ölçek puanları çalışma durumları açısından karşılaştırılmıştır. Katılımcıların %56'sı herhangi bir işte çalışmazken, %44'ü güncel olarak bir işte çalışmaktadır. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Kaçınan Bağlanma” puanı ile çalışma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Kaçınan Bağlanma” puanı çalışmayanlara kıyasla çalışanlarda daha yüksek bulunmuştur ($Z=-3,248$ $p=0.001$). Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Kaygılı Kararsız Bağlanma” puanı ile çalışma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Kaygılı Kararsız Bağlanma” puanı çalışmayanlara kıyasla çalışanlarda daha yüksek bulunmuştur ($Z=-2,399$ $p=0.016$). Araştırmaya katılan katılımcıların %57'sinin ise 5.000 ve altı gelire sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların ölçek ve alt ölçek puanları ile gelir düzeyleri arasında istatistikçe anlamlı bir farklılık saptanamadığı tespit edilmiştir. Bu bulgulardan hareketle katılımcıların çoğunluğunun asgari ücretle çalıştığı ve çalışanların ise güvensiz bağlanma stiline sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bu bağlamda literatüre baktığımızda kaygılı- kararsız bağlanmanın alt ve orta sosyoekonomik düzeydeki gruplarda gelir düzeyi yüksek olan gruba nazaran daha yüksek olduğu görülmektedir (Biter, 2020). Majidova (2019), yapmış olduğu çalışmada bu bulguyu destekler niteliktedir. Sosyoekonomik düzeyi düşük olan bireylerin kayıtsız bağlanma stiline yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmanın bu açıdan oluşturulan hipotezi, alanyazınla tutarlılık göstermektedir.

Araştırmanın bağlanma stili ilişki süresi ve medeni durum değişkeniyle anlamlı bir farklılığı bulunmamaktadır. Alan yazında bu konu hakkında detaylı bir çalışma yapılmamış olduğu görülmektedir. Yapılan literatür incelemesinde genellikle evlilik doyumu ve bağlanma stili arasındaki ilişkinin ele alınmış olduğu görülmektedir. Kılıç (2017)'nin evli bireylerle çalıştığı çalışmada bağlanma stilleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığını saptamıştır. Yıldız (2020)'nin araştırmasına göre kaygılı- kararsız bağlanma stiline sahip olan bireylerin duygusal manada daha yalnız olduklarını tespit etmiştir. Hazan ve Shaver (1987) 'un yapmış olduğu çalışmada kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerin duygusal ilişkilerdeki mesafeyi himaye ettiklerini ifade etmiştir (Baltacıoğlu, 2016). Yapılan alan yazında bağlanma

stilinin, medeni durum, ilişki süresi, kiminle yaşandığı ve tek ebeveynli olma nedeni değişkenleri ile ilgili çalışma bulunamadığından araştırmanın bulguları literatüre anlamlı bir katkı sağlayacaktır.

Tek Ebeveynli Ailede Yetişen Bireylerin Bağlanma Stilleri ve Genel Aidiyet Arasındaki İlişkiye İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır. Buna göre elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1) Tek ebeveynli ailelerde yetişen bireylerin bağlanma stilleri ve genel aidiyet düzeyi arasında bir ilişki var mıdır?

Genel Aidiyet Ölçeği puanı ile Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Güvenli Bağlanma” ($r=0.326$ $p=0.001$), “Kaygılı Kararsız Bağlanma” ($r=0.280$ $p=0.005$) puanları arasında pozitif yönlü istatistikçe anlamlı bir ilişki saptanmakla birlikte, Genel Aidiyet alt ölçeklerinden “Kabul Edilme” puanı ile Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Güvenli Bağlanma” ($r=0.455$ $p<0.001$) puanı arasında pozitif; “Kaçınan Bağlanma” ($r=-0.354$ $p<0.001$), “Kaygılı Kararsız Bağlanma” ($r=-0.332$ $p=0.001$) puanları arasında negatif yönlü istatistikçe anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bununla birlikte Genel Aidiyet alt ölçeklerinden “Dışlanma” puanı ile Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri alt ölçeklerinden “Kaçınan Bağlanma” ($r=0.224$ $p=0.025$), “Kaygılı Kararsız Bağlanma” ($r=0.576$ $p<0.001$) puanları arasında pozitif yönlü istatistikçe anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre tek ebeveynli ailelerde yetişen bireylerin bağlanma stilleri ve aidiyet düzeyi arasında bir ilişki var olduğu görülmektedir. Elde edilen bu sonuç H1 hipotezini doğrulamaktadır.

Güvenli bağlanma düzeyleri yüksek olan bireylerin genel aidiyet düzeylerinin de yüksek olduğu görülmüştür. Güvenli bağlanma stiline sahip olan bireylerin sosyal ve toplumsal alanda aidiyetleriyle birlikte sosyal kabulleri de yüksektir. Sağlıklı bağlanan bireylerin iletişimleri yüksek, kendilik değerlerinin farkındadırlar. Aidiyet duygusu bireyin çevresine karşı duyduğu bağlılığın yanı sıra otonomi hislerini de kapsamaktadır (Mavili, 2016). Aileyle birlikte atılan bağlanma stili bireyde topluma ve kendisine karşı

hissetmiş olduğu aidiyet duygusunun da temelini oluşturmaktadır. Yapılan araştırmadan da hareketle güvenli bağlanan bireylerin aidiyet ve kabullenme duyguları birbirini etkilemektedir. Bu sonucun yanı sıra güvensiz bağlanan bireyler de ise aidiyetin tamamlanmadığı, dışlanma duygusunun hakim olduğu anlaşılmaktadır.

2. Tek ebeveynli ailede yetişmiş bireylerin bağlanma stilleri ile yaş, cinsiyet, eğitim ve sosyoekonomik düzeyi, medeni durumu, evde güncel olarak kiminle yaşadığı, karşı cinsle yaşadığı ilişki süresi, tek ebeveynle büyüme nedenleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırma bulgu sonuçlarına göre, güvenli bağlanma puanı ve kaçınan bağlanma puanı ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır . Araştırmaya katılan bireylerin 25 yaş üzerinin güvenli bağlandığı genel aidiyet duygusuyla birlikte sosyal kabullenmenin de olduğu görülmektedir. Bu bulgudan hareketle yaştan ilerlemesiyle kişilerin bağlanma ve aidiyetlerinin sağlanabileceği söylenebilmektedir. Bu durumu, kişilerin yaştan ilerlemesiyle iş, evlilik gibi bir takım yaşamsal olaylarla birlikte daha çok toplumsallaşmasının neden olduğu düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, kaçınan bağlanma puanı ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Kaçınan bağlanma puanı kadınlara kıyasla erkeklerde daha yüksek bulunmuştur. Güvensiz kaçınan bağlanma türünde yetişen bireylerin, kontrolcü, ilgisiz ebeveyn tutumlarından kaynaklandığı görülmüştür (Eraslan,2020). Bu bireylerin zamanla daha yalnız ve ilişki kurmakta zorlanan kişiler olduğu görülmektedir. Erkeklerin kadınlara oranla daha fazla kaçınan bireyler olmasını erkeklerin erken yaşta evin geçimini sağlamaya yönelik tutum ve davranışlar neticesinde dış dünyaya karşı daha fazla sorumluluk almış olmasından kaynaklandığını söyleyebiliriz. Tek ebeveynle büyüyen erkeklerin çalışma yaşamına erken başlaması bu bağlanma stiline sahip olmasıyla tutarlık göstermektedir. Çocuk yetiştirme tarzları ve cinsiyete bağlı kişilere yüklenen rollerin değişebileceği bakışından yola çıkarak kadınların ve erkeklerin farklı bağlanma stili oluşabileceği düşünülmektedir (Sancak, 2020).

Araştırmadan çıkan sonuçlara göre tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin bağlanma stili ile eğitim değişkeni arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu sonucun araştırmaya katılan katılımcıların tek ebeveynlilik ailede yetiştirme nedeni, tek

ebeveynli ailede yetişme yaşı, cinsiyeti, bulunduğu coğrafya ve kültür gibi bir çok etmenlere bağlı olarak değişebileceği söylenebilmektedir. Bu sebeple araştırmanın bu bölümü başka yapılacak olan çalışmalar için açık ve geliştirilebilir kısımdır.

Araştırmadan çıkan sonuçlara göre kaçınan bağlanma puanı ve kaygılı kararsız bağlanma puanı ile çalışma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Kaygılı kararsız ve kaçınan bağlanma puanları çalışmayanlara kıyasla çalışanlarda daha yüksek bulunmuştur. Bunun yanı sıra tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin gelir düzeyi ve bağlanma stili arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun günümüz asgari ücret (5.000 tı) altında çalışıyor olması tek ebeveynli yaşamın maddi gelir durumuna yansımış olduğu gerçeğini ortaya koyduğu düşünülmektedir.

Araştırma sorularından tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin bağlanma stili ile medeni durum, ilişki süresi, güncel olarak kiminle yaşadıkları ve tek ebeveyn olma nedenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir. Araştırma bulgu sonuçlarına göre katılımcıların % 67'sinin bekar oluşu tek ebeveynli bireylerin evliliğe karşı bakış açılarını ortaya koymaktadır. Evliliğin maddi ve manevi büyük bir sorumluluk oluşturması, tek ebeveynlikte aile kurumunu tam aile şeklinde tanınmıyor olması bu bakış açısının nedenleri olarak yorumlanabilmektedir. Buna karşılık ilişki süresini 8 ay ve üzeri olarak tanımlayan katılımcıların oranının %55 olması tek ebeveynlikte öğrenilen aile kavramının değiştirilmek istenmesi fakat evlilik boyutuna henüz olumlu bakılamadığını düşündürtmektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların %37'lik en yüksek oranla anne ile yaşıyor olduklarını göstermektedir. Günümüzde tek ebeveynli ailelerin büyük kısmını anneler ve çocuklarından oluşmaktadır (Atila Demir ve Genç Çelebi, 2017). Bu durum baba fiğrnn birey üzerinde eksik veya tamamlanmamış bir rol model oluşturduğunu ifade etmektedir. Aral ve zdal (2006)'ın yapmış olduğu araştırmaya göre baba eksikliği yaşayan bireylerde sürekli kaygı durumu gözlenmektedir. Bu bireylerin sağlıklı bir yapıya sahip olmaları güçleşmektedir.

Araştırmaya katılan bireylerin tek ebeveynle büyüme oranlarına baktığımızda ise, %49'luk en yüksek oranla ebeveynlerinin boşanmasından kaynaklı olduğu görülmektedir. Ülkemizde ve dünyada en çok boşanmadan kaynaklı tek ebeveynliğin artması (Atila Demir ve Genç elebi, 2017) araştırma bulgu sonucunun yüzdelik

oranıyla örtüştüğünü göstermektedir. Özellikle batı ülkelerinde tercihe bağlı tek ebeveynlik artmakta olsa da boşanmaya bağlı tek ebeveynlik yüzdesi diğer tek ebeveynlik türlerine göre ilk sıradadır. Küçük yaşta ortaya çıkan boşanma , çocuğun ve bireyin gelişimine etkisi büyüktür (Cebeci, 2009). Wallerstein (1991) boşanma olgusunun çocuklara yansıyan etkilerini araştırmış olduğu çalışmasında, boşanmanın çocuklar üzerinde uzun yıllar süren psikolojik ve sosyal sorunlar yaşamalarına neden olduğunu tespit etmiştir (Cebeci, 2009). Bu nedenle boşanma olgusunun birey ve çocuklarda yarattığı etki toplumsal açıdan oldukça önemlilik arz etmektedir.

Tüm bu sonuçlardan hareketle tek ebeveynli ailede yetişmiş bireylerin bağlanma stilleri ile yaş, cinsiyet, çalışma durumu değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık varken; eğitim, gelir düzeyi, yaşadıkları ilişki süresi, güncel olarak kiminle yaşadıkları ve tek ebeveynli olma nedenleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu bakımdan H3 hipotezi yaş, cinsiyet, çalışma durumu değişkenleri açısından doğrulanırken, eğitim, gelir düzeyi, yaşadıkları ilişki süresi, güncel olarak kiminle yaşadıkları ve tek ebeveynli olma nedenleri değişkenleri açısından doğrulanmamaktadır.

3. Tek ebeveynli ailede yetişmiş bireylerin genel aidiyet düzeyleri ile yaş, cinsiyet, eğitim ve meslek durumu, sosyoekonomik düzeyi, medeni durumu, karşı cinsle yaşadığı ilişki süresi, aile ile birlikte yaşayıp yaşamama durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin genel aidiyet düzeyinin alt ölçeği olan kabul edilme puanı ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Genel aidiyet alt ölçeklerinden kabul edilme puanı 14-24 yaş arasına kıyasla 25 yaş üzerinde daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgudan hareketle yaş değişkeninin artmasıyla bireylerin aitlik duygularının da artmış olduğu düşünülmektedir. Bireylerin yaşı ilerledikçe toplumsallaşma oranının artması sorumlulukların fazlalaşması aidiyet düzeylerinin de artmasına neden olduğunu düşündürmektedir.

Çalışmanın bulgu sonuçlarından elde edilen bilgiye göre, tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin genel aidiyet düzeyinin cinsiyet değişkeniyle herhangi bir farklılık saptanamamıştır. Yapılan çalışmalarda kadınların daha fazla aidiyet düzeyinin yüksek olduğu sonucuna varıldığı görülmektedir (Aslantürk, 2017). Bunun nedeninin toplumsal cinsiyet farklılığıyla birlikte geleneksel toplumalarda kadınların daha çok domestik

alandanda görünür olduklarından dolayı özellikle hane içinde kendilerini ait hissetmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmanın bulgu sonuçlarına göre, tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin genel aidiyet düzeyinin genel aidiyet alt ölçeklerinden kabul edilme puanı ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Genel aidiyet alt ölçeklerinden kabul edilme puanı diğer eğitim düzeylerine kıyasla “Lisans ve Üstü” olanlarda daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgudan hareketle, bireylerin eğitim düzeyinin artmasıyla kabul edilme oranı artmakta olduğu anlaşılmaktadır. Bireylerin sahip olduğu eğitim seviyesi, kendi kişisel gelişimlerinin ve farkındalık düzeylerinin hayatı anlama sorgulama alanlarını da etkilemektedir. Bu bireylerin tamamlanmamış aidiyet duygusunun almış oldukları eğitimle birlikte tamamlamayabildikleri düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Sahip olunan eğitim seviyesiyle birlikte hayata karşı aidiyet duygularının da arttığı düşünülmektedir.

Araştırmanın bulgu sonuçlarında tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin çalışma durumu ve gelir düzeyi değişkeni ile herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Bunun nedeninin çalışmaya katılan katılımcıların farklı alanlarda meslek sahibi olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu sebeple çalışma durumu değişkeniyle bir tutarlılık saptanamamıştır.

Çalışmadan elde edilen bulgular sonucu, tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin genel aidiyet alt ölçeklerinden “Dışlanma” puanı ile medeni durum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Genel aidiyet alt ölçeklerinden “Dışlanma” puanı evli olanlara kıyasla bekarlarda daha yüksek bulunmuştur. Bu durumun nedeni olarak evli olan bireylerin sorumluluğunun artmasıyla birlikte hane içinde kendisini konumlandırmasına bağlı olarak aidiyet duygusunun bireye yerleşmiş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu durumun aksine bekarların başka bir bireye karşı sorumluluğunun az olması, onlarda aidiyet duygusunun tamamlanmasına engel olduğunu düşündürmektedir.

Yapılan çalışma bulgularına göre, tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin genel aidiyet alt ölçeklerinden “Kabul Edilme” puanı ile ilişki süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Genel aidiyet alt ölçeklerinden “Kabul Edilme” puanı diğer ilişki sürelerine kıyasla “8 Ay ve Üzeri” olanlarda daha yüksek bulunmuştur. “Dışlanma” puanı ile ilişki süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir

farklılık saptanmıştır. Genel aidiyet alt ölçeklerinden “Dışlanma” puanı diğer ilişki sürelerine kıyasla “3-8 Ay” olanlarda daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgudan hareketle ilişki süresi ne kadar uzun olursa birey kendisini hayata karşı o kadar ait hissetmekte olduğu düşünülmektedir. Çıkan bu sonucun medeni durum değişkeniyle tutarlılık gösterdiği anlaşılmaktadır.

Elde edilen tüm bulgu sonuçlarından hareketle, tek ebeveynli ailede yetişmiş bireylerin aile aidiyet düzeyleri ile yaş, eğitim, medeni durumu, karşı cinsle yaşadığı ilişki süresi arasında anlamlı bir fark olduğu görülürken; aile ile birlikte yaşayıp yaşamama ve güncel olarak kiminle yaşandığı durumları, gelir düzeyi, cinsiyet, çalışma durumu değişkenleri arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Bu bakımdan H2 hipotezi yaş, eğitim, medeni durumu, karşı cinsle yaşadığı ilişki süresi değişkenleri açısından doğrulanırken, aile ile birlikte yaşayıp yaşamama ve güncel olarak kiminle yaşandığı durumları, gelir düzeyi, cinsiyet, çalışma durumu değişkenleri açısından doğrulanmamaktadır.

ÖNERİLER

Yapılan araştırmada tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin bağlanma stilleri ve genel aidiyet düzeyinin çeşitli değişkenlere göre anlamlı farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar, bu bireylerin genel aidiyet ve bağlanma örüntülerinin yaşadıkları güçlükler hakkında aydınlatıcı olmaktadır. Literatür incelendiğinde aile aidiyeti ve bağlanma ilişkisinin, tek ebeveynli bireyler üzerinde incelendiği çalışmalar oldukça sınırlı olup bu bulgunun bireylerin sahip oldukları bağlanma stili ve aile ilişkileri arasındaki bağı anlamlandırmada faydalı olacağı düşünülmektedir.

Yapılan araştırmalar ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin aile aidiyeti ile ilgili çalışmalar oldukça sınırlı olup bağlanma düzeyi ile ilişkisi daha önce bu düzeyde çalışılmadığı görülmektedir. Araştırmadaki örneklem yaş aralığı arttırılarak farklı gelişim dönemindeki kişiler üzerinde çalışmalar yapılarak araştırma derinleştirilebilir.

Tek ebeveynli ailelerin günümüz dünyasında yaygın olarak görülmeye devam etmektedir. Tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin daha farklı bir çok alanda sorunsallar oluşturacağı aşıkardır. Bu sebeple tek ebeveynliğin farklı ölçeklerle ele alınıp ilişkilendirilmesi ve analizleri yapılması gelecek çalışmalar için oldukça önemlidir.

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin aile bütünlemesinden yoksun olarak büyümesine ilişkin tamamlayıcı bir takım destek psiko-eğitimler verilebilir.

Güvensiz bağlanan ve düşük aidiyet düzeyine sahip tek ebeveynli bireyler için bu durumun etkilerini azaltma yaklaşımıyla kurum ve kuruluşların mediko-sosyal birimlerinde danışmanlık hizmeti sağlanabilir.

Güvenli bağlanmayan bireylerin aile aidiyeti ve genel yaşam aidiyeti de düşük olmaktadır. Bu bireylerin sağlıklı bir birey haline gelmeleri yetişkinlik dönemine geldiklerinde oldukça zorlaşmaktadır. Bu nedenle özellikle bağlanmanın oldukça önemli olduğu 0-10 yaş aralığındaki tek ebeveynli bireylerin gerek okullarda psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisleri tarafından, gerekse STK'larda çocuk ruh sağlığı uzmanları tarafından ücretsiz bir şekilde danışmanlık hizmetleri verilebilir.

Araştırma bulgularından da anlaşılacağı üzere tek ebeveynli ailede yetişmiş bireylerin sosyoekonomik düzeyleri oldukça düşük olduğundan dolayı verilen hizmetlerin devlet tarafından ücretsiz sağlanması oldukça önemlidir. Bu bakımdan tek ebeveynli ailede yetişen bireylerin sağlıklı bir psikolojiyle topluma karışmasını sağlamak en önemli amaçtır.

KAYNAKLAR

- Adak, N. (2012). Değişen toplumda değişen aile. *Ankara: Siyasal Kitabevi*.
- Ağacık, N. (2007). Annenin aile işlevselliği algısına yönelik bir araştırma.
- Aile ve Sosyal politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Müdürlüğü [ASGEM]. (2018). Tek ebeveynli aileler araştırması. Ankara: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Ainsworth, M. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American psychologist*, 44(4), 709.
- Ainsworth, M. S., & Bowlby, J. (1991). An ethological approach to personality development. *American psychologist*, 46(4), 333.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. N. (2015). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Psychology Press.
- Akkaya, M. (2010). Bağlanma stilleri, stresle başa çıkma tarzları, problem çözme becerileri ve iletişim tarzlarının boşanma süreci üzerindeki etkilerinin incelenmesi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)*.
- Akyüz, E. (1978). Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Etkileri. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 11(1), 1-6.
- Alkan, A. T. (1991). Misafir ve Misafirlik, Türk Aile Ansiklopedisi (TC Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu Yayınları. Ankara).
- Alptekin D. (2011). Toplumsal Aidiyet ve Gençlik: Üniversite Gençliğinin Aidiyeti Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*
- Altıparmak, A. (2020). *Algılanan külfetlilik ve aidiyetsizlik terimlerinin bağlanma stilleri ile ilişkisi* (Master's thesis, İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Anant, S. S. (1969). A cross-cultural study of belongingness, anxiety and self sufficiency. *Acta psychologica*, 31, 385-393.
- Anant, S. S. (1967). *Belongingness and Mental Health, Some Research Findings. Acta Psychologica*, 26, 391—396.

- Özdal, F., & Neriman, A. R. A. L. (2005). BABA YOKSUNU OLAN VE ANNE-BABASI İLE YAŞAYAN ÇOCUKLARIN KAYGI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 255-267.
- Arat, N. (1986). Kadın Sorunu. *Say Yayınları*. (21).
- Ardahan, M. (2006). Sosyal destek ve hemşirelik. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 68-75.
- Arıkan, A. (2018). Ailenin tarihsel, kuramsal ve toplumsal temelleri. *Anadolu Üniversitesi Yayını*.
- Arıkan Ç, (1992). Yoksulluk, evlilikte geçimsizlik ve boşanma. *Şafak Matbaacılık*.
- Arslantürk, Z., Amman, M. T. (2001). Sosyoloji. *Çamlıca Yayınları*
- Aslantürk, H. (2017). Tam aileye ve tek ebeveynli aileye sahip üniversite öğrencilerinin aile aidiyetlerinin karşılaştırılması.
- DEMİR, S., & ÇELEBİ, Ş. (2017). Tek ebeveynli ailelerin sorunları: Nitel bir araştırma. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 111-128.
- Avila, M., Cabral, J., & Matos, P. M. (2012). Identity İn University Students: The Role Of Parental And Romantic Attachment. *Journal Of Adolescence*, 35(1), 133-142.
- Ayberk, Y. *Değişen aile yapısında aile sorunlarının ve aile aidiyetinin incelenmesi (Cizre örneği)* (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- AYDIN, O., & Baran, G. (2010). Toplumsal değişme sürecinde evlenme ve boşanma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(2), 117-126.
- Boylu, A. A., & Öztop, H. (2013). Tek ebeveynli aileler: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyoekonomi*, 19(19).
- Bacon, H., & Richardson, S. (2001). Bağlanma teorisi ve çocuk istismarı: Uygulayıcılar için literatüre genel bir bakış. *Çocuk İstismarı İncelemesi: İngiliz Çocuk İstismarı ve İhmalinin Araştırılması ve Önlenmesi Derneği Dergisi*, 10 (6), 377-397.
- Bahar, H. İ. (2009). *Sosyoloji* (Vol. 31). Usak Books.
- Balkaya, M. (2021). Algılanan Aile İkliminin ve Benlik Oluşumunun Bireylerin Romantik İlişkilerinde Bağlanma Stillerine Etkisinin Araştırılması. *Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*
- Baltacıoğlu, S. (2016). *Genç yetişkinlerin bağlanma stillerinin, yakın ilişkilerindeki psikolojik eğilimlerinin ve ilişki inançlarının incelenmesi* (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).

- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (2017). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Interpersonal development*, 57-89.
- Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2011. Tek ebeveynli aileler.
- Baran, G. (2017), Aile Yaşam Dinamiği, *Pelikan Yayınevi*.
- Battal A, 2008. Boşanma sebepleri bilimsel araştırma projesi uygulama sonuçları. *Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları*
- Bayer, A. (2013). Değişen toplumsal yapıda aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8), 101-129.
- Boyacı A, (2008). Yapı ve süreçleri ile aile. In: *Anne baba eğitimi*. Ed: *Türküm AS. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi*, s. 23-50
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: retrospect and prospect. *American journal of Orthopsychiatry*, 52(4), 664.
- Bowlby, J. (1973). Attachment and loss: Volume II: Separation, anxiety and anger. In *Attachment and loss: Volume II: Separation, anxiety and anger* (pp. 1-429). London: The Hogarth press and the institute of psycho-analysis.
- Bildik, T. (2013). Ölüm, kayıp, yas ve patolojik yas. *Ege Tıp Dergisi*, 52(4), 223-229.
- Biter, E. (2021). *Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin aile aidiyet düzeyinin bağlanma stilleri ve benlik saygısı bağlamında incelenmesi* (Master's thesis, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Budak, S. (2000). Psikoloji Sözlüğü. *Bilim Sanat Yayınları*
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bretherton, I. (1992). Bağlanma teorisinin kökenleri: John Bowlby ve Mary Ainsworth. *Gelişim Psikolojisi*, 28 (5), 759–775. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.28.5.759>
- Canatan, K. (2011). Aile kavramının tanımı. In: *Aile sosyolojisi*. Eds: *Canatan K, Yıldırım E*, 2. baskı, *İstanbul, Açılım Kitap*, s. 53-64..
- Canatan, K., Yıldırım, E. (2018). *Aile Sosyolojisi. İstanbul: Açılım Kitap*.
- Cebeci, T., & Ceylan, S. (2009). *Tam aileye ve tek ebeveyne sahip ailelerden gelen 7-12 yaşları arasındaki çocukların bağlanma stilleri ve kaygı durumları arasındaki ilişki* (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Coates, J. F. (1996). What's ahead for families: Five major forces of change. *The Futurist*, 30(5), S1.

- Cutler, H. A., & Radford, A. (1999). Adult children of alcoholics: Adjustment to a college environment. *The Family Journal*, 7(2), 148-153.
- Cüceloğlu, D. (2006). İnsan Ve Davranışı. *Remzi Kitapevi*.
- Cüceloğlu, D. (2017). Evlenmeden önce. *Remzi Kitabevi*.
- Coşan, B. (2018). Dünyada ve Türkiye’de Sosyo-Ekonomik Bir Problem Olarak Tek Ebeveynli Aile Olgusunun Çok Boyutlu Değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(41), 259-294.
- TİRE, O., ve BİNGÖL, O. GÜMÜŞHANE’DE AİLE YAPISI. *SOSYAL BİLİMLERDE 2020 GÜNDEMİ*, 284.
- Çalışır, M. (2009). Yetişkin bağlanma kuramı ve duygulanım düzenleme stratejilerinin depresyonla ilişkisi. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 1(3), 240-255.
- Çetin, N., Güngör Aytar, A., Pak, M. D., & Artık, A. (2016). Ergenlerde AnneBaba ve Arkadaşlara Bağlanma Biçimleri ile Romantik İlişkilerde Sorun Çözmeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(2), 79-95
- Dilmaç, P.G. (2018). Ebeveyn Kişilik Özellikleri, Aile Tutumları Demografik Değişkenler İle Erişkinlik Bağlanma Modelleri, Depresyon Belirtileri Ve Erken Dönem Uyumsuz Şemaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Doğan, İ. (2000). Sosyoloji kavramlar ve sorunlar. (3. Basım), *Sistem Yayıncılık*
- Duru, E. (2015). Genel Aidiyet Ölçeğinin Psikometrik Özellikleri: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (44), 37-47.
- ENER, T. G., & Fatma, C. A. N. (2021). Yetişkinlerin Çocuklukta Algıladıkları Ebeveyn Kabul veya Reddinin Mükemmeliyetçilik, Benlik Algısı ve Bağlanma Stilleri ile İlişkinin İncelenmesi. *International Journal of Economics Administrative and Social Sciences*, 4(1), 58-73.
- Eraslan, Ş. (2020). 3-6 Yaş Çocukların Ebeveynlerine Bağlanma Stilleri: Tek ve Evli Ebeveynlerin Karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*
- Erdem, Ç. (2015). Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlüğüne Müracaat Eden Eğitim Düzeyi Ve Gelir Seviyesi Düşük Bireylerde Bağlanma Stillerinin Umutsuzluk Düzeyleri Ve Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişki. *İstanbul Arel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü*
- Erkan, S. (2010). Aile ve aile eğitimi ile ilgili temel kavramlar. *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılımı Çalışmaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Erginer, G. (2004). Bir halk bilimcinin gözünden ölüm. *Cogito, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları*.
- Erözkan, A. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Kişiler Arası İlişki Tarzları ve Mizah Tarzları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. c.26: 56-66
- Erözkan, A. (2004). Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri Ve Yalnızlık Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2)
- Erözkan, A. (2004). Romantik ilişkilerde reddedilmeye dayalı incinebilirlik bilişsel değerlendirme ve başa çıkma. *Basılmamış Doktora Tezi*.
- Ersanlı, K. & Koçyiğit, M. (2013). Ait Olma Ölçeği'nin psikometrik özellikleri. *Electronic Turkish Studies*, 8(12).
- Eyce, B. (2000). Tarihten günümüze Türk aile yapısı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi*, 1(4), 223-244.
- Feyzioğlu, S., & Kuşcuoğlu, C. (2011). Tek ebeveynli aileler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 26(26), 97-110.
- Freyer H, (1963). Sosyolojiye giriş. *Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları*, s. 165,167, 223, 224, 228, 230, 236.
- Gaygusuz Daşdemir, S. (2021). Evli Bireylerde Bağlanma Stilinin Ayrılık Kaygısı ve Evlilik Doyumu Arasında İlişkisi. *Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*
- Genç, Ö. (2019). Tek ebeveynli ailelerin yaşadığı sorunların incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). *Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul*.
- Gladding, S. T. (2015). Aile terapisi: Tarihi, kuram ve uygulamaları (5. baskı). *Ankara: PDR Yayınları*.
- Giddens, A. (2012). Sosyoloji. *İstanbul: Kırmızı Yayınları*. (33-37).
- Goldenberg, H., & Goldenberg, I. (1998). *Counseling today's families*. Thomson Brooks/Cole Publishing Co.
- Gökçe, B. (1976). Aile ve aile tipleri üzerine bir inceleme. *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 8(1-2), 46-67.
- Gökçe, B. (1996). *Türkiye'nin toplumsal yapısı ve toplumsal kurumlar*. Savaş Yayınevi.
- Görmüş, K. (2021). Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Benlik Saygısı, Aile Adiyeti ve Yaşadıkları Güçlükler Arasındaki İlişki. *Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul*.

- Şanal-Güngör, B. (2020). *Tek ebeveynle ve iki ebeveynle yaşayan ergenlerin öznel iyi oluşuna göre okulda öznel iyi oluş ve arkadaşla bağlanma düzeylerinin incelenmesi* (Doctoral dissertation).
- Güler, Y. (2022). Üniversite Öğrencilerinin Aile Aidiyetlerinin Bağlanma Stillerine Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Hizmet Anabilimdalı, İstanbul*.
- Yıldız, T. G. (2017). Ailenin tanımı, tarihsel gelişimi ve aile çeşitleri. *Pegem Atıf İndeksi*, 1-14.
- Güloğlu, M. F. (2019). Aileyi yeniden tanımlamak: Değişimler ve süreklilikler. *Toplumsal Değişim*, 1, 47-78.
- Güneş, A. (2016). Aile ile Bağlanma/Aidiyet. *İstanbul: Timaş Yayınları*.
- Gürsoy, K. T. (1976). Boşanma Hukukunun Tarihi Gelişimine Genel Bir Bakış ve Boşanma Sebeplerinde En Yeni Eğilimler. *auhf. ankara. edu. tr/bulten/01-1976-mart. pdf. Erişim tarihi*, 5.
- Haçerlioğlu, O. (1976). Felsefe Ansiklopedisi (Cilt 4). *İstanbul: Remzi Kitabevi*.
- Hagerty, B. M., Williams, R. A., & Oe, H. (2002). Childhood antecedents of adult sense of belonging. *Journal of Clinical Psychology*, 58(7), 793-801.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological inquiry*, 5(1), 1-22.
- Hortaçsu, N. (2003). *Çocuklukta ilişkiler: Ana baba, kardeş ve arkadaşlar*. İmge Kitabevi.
- Gönül, İ. Ç. L. İ. Aile araştırmalarında yöntem ve yaklaşım. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(3), 59-68.
- Kağıtçıbaşı Ç, (1984). *Aile içi etkileşim ve ilişkiler: Bir aile değişme modeli önerisi*. In: *Türkiye'de ailenin değişimi (toplumbilimsel incelemeler)*, Eds: Erder N, Erder T, Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını.
- Kahraman, S. (2021). *Bağlanma Stilleri, Depresyon ve Saldırganlık*. Ankara: İktisad Yayınevi.
- Kahraman, S. (2015). *Ergenlerde bağlanma stillerinin saldırganlık davranışları ve depresyon düzeyi ile ilişkisi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Kapız, S. (2002). İş-aile yaşamı dengesi ve dengeye yönelik yeni bir yaklaşım: sınır teorisi.
- Kapız, S. Ö. (2002). İş,-Aile Yaşamı Dengesi ve Dengeye Yönelik Yeni Bir Yaklaşım: Sınır Teorisi. *D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(3): (139-153).
- Kara, G. E. (2017). Aile Kuramları. T. Yıldız (Ed.), *Anne Baba Eğitimi* (s.17- 36). Ankara: Pegem Akademi.

- Karaca Aydın, S. (2019). Kadınlar İçin Tek (Yalnız) Ebeveynlik ve Zorlukları. *Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 23-34.
- Handan, K. (2018). Toplumsal cinsiyet bağlamında boşanma/boşanma süreci ve kadın: elazığ örneği. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 261-291.
- Karakeçili, E. (2015). *Aidiyet Meselesi Bağlamında Bedenin Mekansızlığı* (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi).
- Karasar, N. (2012). Bilimsel araştırma yöntemi (24. bs.). *Ankara: Nobel Yayıncılık*.
- Karen, R. (1990). Becoming attached: The atlantic monthly, New York: Oxford University Press. <http://www.psychology.sunysb.edu/attachment/online/karen.pdf> adresinden erişim sağlanmıştır
- Kavlak, O., & Şirin, A. (2009). Maternal bağlanma ölçeğinin Türk toplumuna uyarlanması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 188-202.
- Kaya, B. (2010). *Yatılı ilköğretim bölge okulu II. kademe öğrencilerinin bağlanma stillerinin incelenmesi* (Master's thesis, İnönü Üniversitesi).
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S. Ö., & Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 321-342.
- Kılıç, E. (2017). Bağlanma biçimlerinin evlilik doyumu ile ilişkisi. *Yayınlanmamış Yüksek*.
- Kır, İ. (2011). Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 36, 381-404.
- Kleist, D.M. (1999). Single-parent families: A difference that makes a difference?. *The Family Journal*, 7, 4, 373-8.
- Koç, I., Özgören, A., ve Şirin, H. (2010). Türkiye’de yaşlıların yaşam kalitesi ve aile yapısının yaşam kalitesine etkisi. *2008 ileri analiz çalışması. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları*
- Koç Başaran, Y. (2017). Sosyal Bilimlerde Örneklem Kuramı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 47, s. 480-495
- Koçak, R., & Karasu, H. (2016). Ergenlerde Özerkliğin Yordayıcısı Olarak Bağlanma Stilleri ve Proaktif Kişilik Yapılarının İncelenmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1): 195-236.
- Kongar, E. (1972). İzmir’de kentsel aile. *Ankara, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları*. s. 3, 4, 22, 23.
- Kongar, E. (1970), Türkiye’de Aile: Yapısı, Evrimi ve Bürokratik Örgütlerle İlişkileri. *Amme İdaresi Dergisi*, 3(2): 58-83

- Koser, İ. E., & Barut, Y. (2020) . Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri, Problem Çözme Becerileri Ve Bağlanma Stilleri İlişkisi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23): 1765-1789.
- Köse, D., Çınar, N., & Altınkaynak, S. (2013). Yenidoğanın anne ve baba ile bağlanma süreci. *Merhaba*, 22(6), 239-245.
- Kwok, L.S. (1996). *The Strees Social Support and Psychological Well-Being of Single- Parent Mothers*. In Fartial Fullfillment of the Requirements fort he Degree of Master of Social Sciens, The University Hong Kong.
- Macionis, JJ. (2015) .Sosyoloji. *Ankara, Nobel Yayınevi*, s. 475, 476.
- Majidova, F. & İpek M.(2020). Bağlanma Stili ile Evliliğe Yönelik Tutum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.
- Mavili, T., Kesen, F. & Daşbaş, S. (2015). Aile Aidiyet Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(33), s:29-45.
- Maslow, A. (2000). Maslow İş Okuyucusu. (Ed.D.C Stephens). *New York*.
- Meriç Yazan, Ü. (1991). İleri endüstri toplumlarında aile kurumu üzerine araştırma. Temel kavramlar tarihi ve süreç. *Eds: Dikeçligil B, Çiğdem A, Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları*, s. 449-67.
- Merter, F. (1990). 1950-1988 yılları arasında köy ailesinde meydana gelen değişimler: Malatya örneği. *Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı*, s. 10.
- Miller, P. H. (1993). Theories of developmental psychology. *New York: W.H. Freeman And Company*.
- Miller, P. H. (2017). Gelişim psikolojisi kuramları. (Z. Gültekin, Çev.) *Ankara: İmge Kitapevi Yayınları*
- Neher, L., S., Short, J., L., (1998). Risk and Protective Factors for Children's Substance use and Antisocial Behavior Following Parental Dıvorce. *American Journal of Orthopsychiatry*, 68.
- OECD, 2011. Doing better for families. Erişim tarihi, 15 Haziran 2016. Erişim adresi,<http://www.oecd.org/els/soc/doingbetterforfamilies.htm>
- Onur, B. (2011). *Gelisim Psikolojisi Yetiskinlik Yaslilik Ölüm*. Nostalji.
- Onur, N. (2006). *Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).

- Osterman, K. F. (2000). Students' need for belonging in the school community. *Review of educational research*, 70(3), 323-367.
- Öngider, N. (2013). Boşanmanın çocuk üzerindeki etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(2), 140-161.
- Özbay, F. (1984). Kırsal kesimde toplumsal ve ekonomik yapı değişmelerinin aile işlevlerine yansımaları. *Türkiye'de Aile'nin Değişimi: Toplumbilimsel İncelemeler*.
- Özdaş, İ. (2017). *Yetişkinlerde ait olma ihtiyacı, psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Özdemir, Y., & Koruklu, N. (2013). İlk ergenlikte ana-babaya bağlanma, okula bağlanma ve yaşam doyumu. *İlköğretim Online*, 12(3), 836-848.
- ÖZKALP, E., & KIREL, Ç. (2001). Örgütsel Davranış, Dördüncü Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Pdrem Yayınları.
- Öztürk, E., Türel, F. İ., & Oğur, E. (2020). Psikotarih ve bağlanma kuramı. *Öztürk E, editör. Psikotarih*, 1, 63-71.
- Pehlivan, F. (2021). *Annelerin Bağlanma Stilleri ile Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Polat, O. (2019). *Ergenlerde Aile Aidiyetinin Psiko-Sosyal Değişkenler Bakımından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Sabuncuoğlu, O. Ve Berkem, M. (2006). Bağlanma Bicemi Ve Doğum Sonrası Depresyon Belirtileri Arasındaki İlişki: Türkiye'den Bulgular. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17, 252-258.
- Saki, Ü. (2018). *Üniversite öğrencilerinin aile aidiyeti düzeylerinin spor ve farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Master's thesis, Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü).
- Sancak, Z. (2020). *Bağlanma Stillerinin Olumsuz Otomatik Düşünce Sistemi Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tüzün, O., & Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1), 24-39.
- Süleymanov, A. (2010). Çağdaş Türk toplumlarında aile ve evlilik ilişkileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 58, 197-216.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E., & Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.

- Sümer, N., Sayıl, M., ve Berument, S.K. (2016). Anne duyarlılığı ve çocuklarda bağlanma. Anne davranışları sınıflandırma seti ve bağlanma davranışları sınıflandırma seti Türkçe uyarlama çalışması. *İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları*.
- Sümer, N., Ünal, S., Selçuk, E., Kaya, B., Polat, R. ve Çekem, B. (2009). Bağlanma ve psikopatoloji: Bağlanma boyutlarının depresyon, panik bozukluk ve Obsesif- Kompulsif bozuklukla ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 38-45.
- Sümer, N. & Güngör, D. (1999). Yetişkin Bağlanma Biçimlerinin Türk Örnekleme Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kùltürler Arası Bir Karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (43), s:71-106.
- Sümer, N. Ve Şendağ, M. A. (2009). Orta Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma, Benlik Algısı Ve Kaygı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 86-101.
- Steel, L., & Kidd, W. (2001). The family. Palgrave publications, ABD.
- Rober, Peter. 2010. The Single-Parent Family and The Family Therapist: About Invitations And Positioning. *The Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*. c.31 s.3: 221-231.
- Ruppert, F. (2014). Travma, bağlanma ve aile konstelasyonları (çev. F. Zengin). *İstanbul: Kaknüs*.(Orijinal çalışmanın basım tarihi 2008).
- Şeker, G. B. (2009). *Lise Ergenlerinin Bağlanma Stilleri Ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi*. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Şen, B. (2013). Boşanma süreci ve arabuluculuğu.
- Şentürk, Ü. (2008). Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler. *Aile ve Toplum EğitimKùltür ve Araştırma Dergisi*, 4(14), 7-31.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. 2011. Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması (TAYA) Ankara: Afşaroğlu Matbaası <http://www.cocukhaklariizleme.org/wp-content/uploads/turkiyenin-aile-yapisiarastirmasi-20111.pdf> [06.02.2020].
- Taylan, H. (2005), *Türkiye’de Geleneksel Aile Yapısı ve Değişen Cinsiyet Rollerini Toplumsal Yapı Analizleri*, s.1-11.
- Tawnley, K.F. ve Edmonson, M.N. (1991). Self Sufficiency for Single Parent Families. *An Integrated Apporach, Journal of Home Economics*, 83: 16-19.
- Tezcan, M. (1996). Eğitim Sosyolojisi. *Ankara: Kibele Yayınevi*.

- Tunç, S. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Aile Aidiyeti, Evlilik Beklentileri Ve Evlilik Tutumları Arasındaki İlişki*. (Yüksek Lisans Tezi). Arel Üniversitesi, İstanbul
- Türkiye İstatistik Kurumu, 2013. Yıllara göre hanehalkı tipleri, Erişim tarihi, 08 Nisan 2015. Erişim adresi, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=3587
- Türk Dil Kurumu [TDK]. Türk Dil Kurumu Sözlükleri http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cbdad6c0aa727.34851497 adresinden erişim sağlanmıştır
- Türkaslan, N. (2007). Boşanmanın Çocuklar Üzerine Olumsuz Etkileri ve Bunlarla Baş Etme Yolları. *Aile ve Toplum Dergisi* c.3 s.11: 99- 107
- Türköz, Y. (2007). *Okulöncesi çocuklarda bağlanma örüntüsünün kişilerarası problem çözme ve açık bellek süreçlerine etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara
- Tüzün, O., ve Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 19(1), 24-39.
- Vardar, Z. S., (2019). *Yetişkinlerde Öz Şefkat Düzeyi ve Kişilerarası Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Bahçeşehir Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. 42-63.
- Yazıcıoğlu, G. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Stresle Başa Çıkma Stratejileri Arasındaki İlişki: Odtü Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yeter, S. İ. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Mutluluk Düzeylerinin Aile Aidiyeti Ve Manevi Yönelimlerine Göre Yordanması*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Yıldız, E. (2020). *Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Evlilik Beklentisi İle İlişkisi*. Bahçeşehir Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Yıldız, Y. (2017). Tek ebeveynli çocukların yaşam deneyimleri [Yayınlanmamış doktora tezi]. *İstanbul Üniversitesi*.
- Yörükoğlu, A. (2000). Değişen toplumda aile ve çocuk (6. Basım). *İstanbul: Özgür Yayınları*, 86-87.
- Walsh, F. (1991). Promoting healthy functioning in divorced and remarried families. *Handbook of family therapy*, 2, 525-545.
- Wallerstein, J. S., & Kelly, J. B. (2008). *Surviving the breakup: How children and parents cope with divorce*. Basic books.

Wamboldt, F., & Reiss, D. (1991). Task performance and the social construction of meaning: Juxtaposing normality with contemporary family research. *The diversity of normal behavior: Further contributions to normatology*, 164-206.

Zastrow, C. (2014). Sosyal Hizmete Giriş. (Çev. Ed.) Durdu Baran Çiftçi. 2. Baskı. Ankara: Nika Yayınevi

9. Şuanda evinizde kiminle yaşıyorsunuz? ()Anne () Baba () Eş ()Arkadaş ()Evcil Hayvan Diğer:....

10. Tek ebeveynle büyüme nedeniniz: () Ebeveynlerin Boşanması

()Ebeveynlerden birinin vefat etmesi

()Göç, savaş gibi nedenler

()Diğer

Ek 2. GENEL AİDİYET ÖLÇEĞİ

Tablo 1. Aidiyet ölçeği'nin madde-toplam korelasyonları, standart sapma, aritmetik ortalama, faktör yükleri ve alt-üst grup istatistikleri (N=240)

Madde ler		$\bar{X}$	ss	(r)	Dışlanma	Kabuledilme	Alt-Üst Grup t değerleri
M1	İnsanlarla bir arada iken, onlarla birlikte olduğumu hissediyorum.	5.85	1.09	.68	.70		-11.00***
M2	Ailem ve arkadaşlarımla yakın/samimi bağlarım var.	6.18	.94	.72	.72		-11.64***
M3	Başkaları tarafından kabul edildiğimi hissediyorum.	6.00	1.03	.61	.77		-11.09***
M4	Aidiyet duygusuna sahibim.	6.04	.99	.65	.79		-12.03***
M5	İlişkilerimde ve paylaşımlarımda kendimi diğer insanlara eşit görürüm.	6.01	.98	.61	.77		-12.70***
M6	Çevremdeki insanlarla bağlarım olduğumu hissediyorum.	6.04	1.07	.62	.76		-13.71***
M7	Ailem ve arkadaşlarım beni planlarına dâhil etmezler.	5.97	1.36	.48	.75		-10.79***
M8	Kendimi dışlanmış hissediyorum.	6.13	1.15	.72	.82		-11.51***
M9	Sanki insanlar beni önemsemiyor/ umursamıyor gibi hissediyorum.	5.93	1.35	.67	.78		-13.47***
M10	Diğerlerine bağlanamadığım için onlardan uzak duruyorum.	5.78	1.40	.72	.72		-14.72***
M11	Kendimi dış dünyadan soyutlanmış hissediyorum.	6.07	1.24	.79	.81		-14.12***
M12	İnsanlarla birlikteyken kendimi yabancı gibi hissediyorum.	6.03	1.25	.78	.79		-15.89***

***p<.001

Doğrulamalı Faktör Analizi

Ölçeğin doğrulamalı faktör analizi AMOS 7.0 programı kullanılarak test edilmiştir. Doğrulamalı faktör analizi daha önceden belirlenmiş bir yapının doğrulanmasını test etmek amacıyla gerçekleştirilen bir analiz türüdür (Hu ve Bentler, 1999). Bu analizde modelin elde edilen veriyi ne kadar iyi açıkladığı uyum iyiliği indeksleri ile belirlenir. Bir diğer anlatımla, uyum iyiliği testleri modelin kabul ve reddedilme kararının verilmesine bilimsel bir temel sağlar. Model uygunluğunun değerlendirilmesinde önerilen indeksler arasında en çok kullanılanları benzerlik oranı Ki-Kare istatistiği (χ^2), (χ^2 / s.d.), RMSEA (Yaklaşım Hatasının Kök Ortalama Karesi – Root Mean-Square Error of Approximation) ve SRMR (Standardize Ortalama Hatalarının Karekökü-Standardized Root Mean Square Residual) dir. Uyum indeksleri ise GFI (Uyum İyiliği İndeksi – Goodness Fit Index), CFI (Karşılaştırmalı Uyum İyiliği İndeksi – Comparative Fit Index), TLI (Tucker Lewis İndeksi-

İndeksi -Normed Fit Index) ve RFI (Göreceli Uyum İyiliği İndeksi - Relative Fit Index) dir. (χ^2 / s.d oranının 3'ten küçük değeri alması uyumun kabul edilebilir düzeyde olduğunu, RMSEA ve SRMR için ise 0.05'e eşit veya daha küçük değerin mükemmel bir uyuma, 0.08 ve altındaki değerlerin kabul edilebilir bir uyuma karşılık gelmektedir (Bentler, 1990). GFI, CFI, TLI, NFI ve RFI ise 0 ile 1 aralığında değişen değerler alır. 0.95 ve üzeri mükemmel uyuma, 0.90 ve 0.94 arası değerler de kabul edilebilir uyuma karşılık gelir (Bentler,1990; Browne ve Cudeck, 1993). Bu çalışmada oluşturulan modelin uygunluğu yukarıda verilen uyum indeksleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Ölçeğin doğrulamalı faktör analizi için yapılan analizler, modeli destekler niteliktedir (Şekil 1) (χ^2 (53, N = 202) = 110.022, p < .001. (χ^2 / df = 2.076). GFI = .92, RMSEA = .07(.05-.09), SRMR = .04, CFI = .96, TLI = .95, RFI = .91, NFI = .93).

EK 3: ÜÇ BOYUTLU BAĞLANMA STİLLERİ ÖLÇEĞİ

EK: Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği

ÜÇ BOYUTLU BAĞLANMA STİLLERİ ÖLÇEĞİ		Kesinlikle Katılmıyorum Katılmıyorum Kısmen Katılmıyorum Katılıyorum Kesinlikle Katılıyorum				
1	Karşımdaki insanlar benim kadar değerli değiller.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Birisiyle çok fazla samimi olduğumda sorun çıkabileceğinden kaygılanıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
3	Karar alırken kimseyi önemsemem.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Sorunu olan birisini gördüğümde kendimi onun yerine koyabiliyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
5	Başkalarının benim kadar değerli olduklarını düşünmüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
6	İnsanlardan ne kadar uzak dursam o kadar az üzülürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
7	Ebeveynimle (anne, baba veya benim bakımı üstlenen bir başkası) iyi anlaşıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
8	İnsanlardan uzak duruyorum çünkü bana acı çekebilirler.	☐	☐	☐	☐	☐
9	Bir sorun varsa bunun kaynağı genelde karşımdakilerin sorunu olmasıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
10	Kendimi mutlu bir insan olarak tanımlıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
11	Duygusal ilişki yaşadığım kişinin beni gerçekten sevmediğini düşünerek kaygılanıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
12	Yalnızca kendime değer veririm.	☐	☐	☐	☐	☐
13	Başkalarının üzüntülerini anlayabiliyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
14	Duygusal ilişkilerden uzak duruyorum çünkü terk edilmek istemiyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
15	İnsanları görüşleri benim için önemsizdir.	☐	☐	☐	☐	☐
16	Ebeveynlerime (anne, baba veya benim bakımı üstlenen bir başkası) genelde kını sözler söylemem.	☐	☐	☐	☐	☐
17	İnsanlardan ne kadar uzak dursam o kadar mutlu olurum.	☐	☐	☐	☐	☐
18	Başkaları çok da umurunda değildir.	☐	☐	☐	☐	☐

Ölçekte ters madde bulunmamaktadır.

Güvenli Bağlanma Stili : 4, 7, 10, 13, 16
Kaçınan Bağlanma Stili : 1, 3, 5, 9, 12, 15, 18
Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili : 2, 6, 8, 11, 14, 17